

T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

SAKARYA/TARAKLI'DA VİDADİYE GENÇAY EVİ
RESTORASYON PROJESİ VE ÇEVRESİNDEKİ TARİHİ DOKU İÇİN
REHABİLİTASYON ÖNERİLERİ

SELVA BAYRAK
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI

GEBZE

2020

**T.C.
GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SAKARYA/TARAKLI'DA VİDADİYE
GENCAY EVİ RESTORASYON PROJESİ VE
ÇEVRESİNDEKİ TARİHİ DOKU İÇİN
REHABİLİTASYON ÖNERİLERİ**

**SELVA BAYRAK
YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI**

**DANIŞMANI
PROF. DR. ELİF ÖZLEM ORAL AYDIN**

**GEBZE
2020**

T.R.
GEBZE TECHNICAL UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

**RESTORATION PROJECT OF VIDADIYE
GENCAY HOUSE IN TARAKLI/SAKARYA
AND REHABILITATION PROPOSALS FOR
THE SURROUNDING HISTORIC AREA**

SELVA BAYRAK
A THESIS SUBMITTED FOR THE DEGREE OF
MASTER OF SCIENCE
DEPARTMENT OF ARCHITECTURE

THESIS SUPERVISOR
PROF. DR. ELİF ÖZLEM ORAL AYDIN

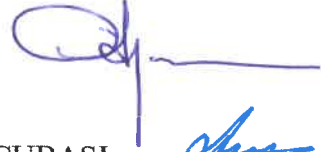
GEBZE
2020

GTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 23/01/2020 tarih ve 2020/05 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 17/02/2020 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Selva Bayrak'ın tez çalışması Mimarlık Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE

(TEZ DANIŞMANI) : Prof. Dr. Elif Özlem AYDIN

ÜYE

: Dr. Öğretim Üyesi Mine TOPÇUBAŞI

ÜYE

: Dr. Öğretim Üyesi Alidost ERTUĞRUL

ONAY

Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun

...../...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

ÖZET

Taraklı, tarihi dokusunu ve karakteristik mimari özelliklerini günümüze kadar sürdürmeyi başarmış bir Osmanlı yerleşkesidir. Bünyesinde çoğunluğu 19. yüzyıla ait olan çok sayıda tarihi yapı bulundurmaktadır. Bu bağlamda Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından Kentsel Sit Alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Taraklı'nın geleneksel dokusunun korunabilmesi için çevresel ve yapısal ölçekte koruma önlemlerinin alınması gerekmektedir. Bu bağlamda, bu çalışmada Taraklı'da bulunan, B.K.T.V.K.K. tarafından tescillenmiş ve 20. yy başında inşa edilmiş, hakkında herhangi bilimsel çalışma ve mimari tespit çalışması bulunmayan Vidadiye Gencay Evi ele alınmıştır. Yapının konumu, geçmişi, mimari özellikleri incelenmiş, fotoğraf ve rölöve çalışmalarıyla mevcut durumu belgelenmiştir. Yapısal ve çevresel ölçekte koruma sorunları saptanmıştır. Mevcut izler ve benzer dönem konut yapılarının incelenmesi sonucunda restitüsyon çalışması hazırlanmıştır. Yapının özgün niteliklerini koruyarak varlığını sürdürebilmesi için işlev ve restorasyon müdahaleleri önerilmiştir. Bu yolla Vidadiye Gencay Evi'nin kültürel bir değer ve tarihi bir belge niteliğiyle sonraki nesillere aktarılması ve içinde bulunduğu geleneksel dokunun yaşamasına katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışma kapsamında, belirlenen sınırlı alan için mimari analizler yapılarak koruma sorunları saptanmış, çözüm önerileri geliştirilerek öneri silüet çalışmaları hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sakarya, Taraklı, Sivil Mimarlık Örnekleri, Koruma Sorunları, Restorasyon Projesi.

SUMMARY

Taraklı is an Ottoman settlement that has maintained its historical texture and characteristic architectural features to the present day. It has many historical buildings, mostly built in 19th century. Therefore, it has been declared as an Urban Protected Area by the Bursa Cultural and Natural Heritage Preservation Board. In order to preserve the traditional settlement, the preservation measures should be taken on an environmental and structural scale. In this study, Vidadiye Gencay House in Taraklı, which does not have any scientific and architectural documentation studies about it, has been registered by B.K.T.V.K.K. The house was built in the early 20th century . In this study the location, history, architectural features of the building were examined and their current status was documented with photographs and surveys. Structural and environmental preservation problems identified. As a result of existing traces and similar period housing structures, restitution study was prepared. New function and restoration interventions have been proposed in order to preserve the original features of the structure. In this way, it is aimed to transfer the Vidadiye Gencay House as a cultural value and historical document to the next generations and to contribute to the traditional settlement. For this purpose, conservation problems were determined by architectural analyzes for the limited surrounding historic area identified, suggestions were developed and proposal silhouette studies were prepared.

Key Words: Sakarya, Taraklı, Vernacular Architecture, Preservation Problems, Restoration Project.

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu çalışmanın hazırlanması ve yüksek lisans eğitimin müddetince her türlü yardım ve desteği gösteren tez danışmanım Prof. Dr. Elif Özlem AYDIN'a,

Eğitim hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen ailem ve özellikle alan çalıőmalarında her türlü yardım ve destekte bulunan kardeőim Ahmet Kaan BAYRAK'a,

Çalıőmalarım boyunca desteğiyle yanımda olan arkadaőım Vildan CECO'ya,

Tüm saha çalıőmalarım boyunca destek ve yardımını esirgemeyen Taraklı Belediye alıőanları ve yöre halkına teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET	v
SUMMARY	vi
TEŞEKKÜR	vii
İÇİNDEKİLER	viii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
TABLolar DİZİNİ	xvi
1.GİRİŞ	1
1.1. Amaç	2
1.2. Kapsam ve Yöntem	2
2. TARAKLI HAKKINDA GENEL BİLGİLER	4
2.1. Coğrafi Konum	4
2.2. Tarihsel Gelişim	5
2.3. Mevcut Mimari Eserler	7
2.3.1. Anıtsal Eserler	7
2.3.2. Sivil Mimarlık Örnekleri	14
3. VİDADIYE GENCA Y EVİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE	25
ÇEVRESİNDEKİ TARİHİ DOKUNUN ANALİZLERİ	
3.1. Genel Özellikleri	25
3.1.1. Konumu	25
3.1.2. Tarihi Geçmişi	26
3.2. Doku Analizleri	27
3.2.1. Doluluk-Boşluk-Yeşil Alan-Yol Analizi	28
3.2.2. Mevcut Kullanım Analizi	29
3.2.3. Özgün Kullanım Analizi	30
3.2.4. Kat Sayısı Analizi	32
3.2.5. Mülkiyet Durumu Analizi	33
3.2.6. Sağlık Analizi	34
3.2.7. Tarihi Değerlilik Analizi	35

3.2.8. Yapım Tekniği Analizi	36
3.2.9. Korunmuşluk Durumu Analizi	37
3.2.10. Değerlendirme	38
4. VİDADIYE GENCAY EVİ'NİN MİMARİ ÖZELLİKLERİ	41
4.1. Planlama Anlayışı	41
4.2. Cephe Özellikleri	65
4.3. Yapım Tekniği ve Malzeme	72
4.4. Koruma Sorunları	77
4.4.1. İnsan Kaynaklı Sorunlar	77
4.4.2. Dış Etkenlerden Kaynaklı Sorunlar	80
5. VİDADIYE GENCAY EVİ RESTİTÜSYON ÇALIşMASI	83
5.1. Taraklı'daki Benzer Dönem Konut Yapıları ile Karşılaştırma	83
5.2. Restitüsyon Çalışması	84
6. VİDADIYE GENCAY EVİ RESTORASYON ÖNERİLERİ	85
6.1. İşlev Önerisi	85
6.2. Müdahale Önerileri	85
6.2.1. Temizleme	86
6.2.2. Sağlamlaştırma	87
6.2.3. Bütünleme	87
6.2.4. Yenileme	88
6.2.5. Yeni Ekler	88
7. VİDADIYE GENCAY EVİ ÇEVRESİNDEKİ DOKUNUN KORUMA SORUNLARI VE MÜDAHALE ÖNERİLERİ	90
7.1. Çalışma Alanında Tespit Edilen Koruma Sorunları	90
7.2. Müdahale Önerileri	91
8. SONUÇ	109
KAYNAKLAR	111
ÖZGEÇMİş	113
EKLER	114
Diğer Ekler (CD)	114

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

Simgeler ve **Açıklamalar**

Kısaltmalar

B.K.T.V.K.K. : Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu

cm : Santimetre

Nolu : Numaralı

ŞEKİLLER DİZİNİ

<u>Sekil No:</u>	<u>Sayfa</u>
2.1: Taraklı'nın konumu.	4
2.2: 1889 yılında çekilen Taraklı fotoğrafı.	6
2.3: Taraklı 1960 genel görünümü.	7
2.4: Yunus Paşa Camisi planı.	9
2.5: Yunus Paşa Camisi.	9
2.6: Hacı Atıf Hanı.	10
2.7: Hacı Atıf Hanı.	11
2.8: Hacı Atıf Hanı zemin kat rölöve çizimi.	11
2.9: Hacı Atıf Hanı 1. kat rölöve çizimi.	12
2.10: Hamam planı.	13
2.11: Hamam.	13
2.12: Çakırlar konağı zemin kat planı.	14
2.13: Çakırlar konağı 1.kat planı.	15
2.14: Çakırlar Konağı.	15
2.15: Kadirler Konağı zemin kat planları.	16
2.16: Kadirler Konağı 1. kat planı.	17
2.17: Kadirler Konağı.	17
2.18: Fenerli Ev zemin kat planı.	18
2.19: Fenerli Ev 1. kat planı.	19
2.20: Fenerli Ev.	19
2.21: Zemin kat planı.	20
2.22: 1. kat planı.	21
2.23: İsmail Hakkı Akay Evi.	21
2.24: Zemin kat planı.	22
2.25: 1. kat planı.	23
2.26: Kadir Sayın Evi.	23
3.1: Vidadiye Gencay Evi'nin konumu.	26
3.2: Vidadiye Gencay Evi'nin envanter fişi.	27
3.3: Vidadiye Gencay Evi'nin envanter fişi.	27
3.4: Analiz çalışmaları yapılan ve rehabilitasyon önerilen alanlar.	28

3.5:	Doluluk, boşluk, yol, yeşil alan analiz paftası.	29
3.66	Mevcut kullanım analiz paftası.	30
3.7:	Özgün kullanım analiz paftası.	31
3.8:	Kat sayısı analiz paftası.	32
3.9:	Mülkiyet durumu analiz paftası.	33
3.10:	Sağlamlık analiz paftası.	34
3.11:	Tarihi değerlilik analiz paftası.	35
3.12:	Yapım tekniği analiz paftası.	36
3.13:	Korunmuşluk durumu analiz paftası.	37
3.14:	Taraklı meydanı eski hali.	38
3.15:	Taraklı meydanı yeni hali.	39
4.1:	Zemin kat planı.	41
4.2:	Giriş holü.	42
4.3:	Sofadaki bölücü eleman.	43
4.4:	Sofadaki merdiven parapeti.	43
4.5:	Z03 nolu sofadaki eyvan.	43
4.6:	Z07 nolu oda pencereleri.	44
4.7:	Z07 nolu oda.	44
4.8:	Z06 nolu oda penceresi.	45
4.9:	Z06 nolu oda süs penceresi.	45
4.10:	Z06 nolu oda dolabı.	45
4.11:	Z06 nolu oda.	46
4.12:	Sofadan mutfığa geçiş.	46
4.13:	Balkon çıkışı.	47
4.14:	Z05 nolu mutfak dolap ve ocak.	47
4.15:	Ahşap kapak.	47
4.16:	Z07 nolu tuvalet.	48
4.17:	Z02 nolu sahanlık.	49
4.18:	1. Kata çıkış merdiveni.	49
4.19:	1. Kata çıkış merdiveni ve sahanlık kapısı.	49
4.20:	Bodrum kat merdiveni.	50
4.21:	Arka bahçe çıkışı.	50
4.22:	Bodrum kat planı.	51

4.23:	B01 nolu oda.	51
4.24:	B02 nolu oda.	52
4.25:	B04 nolu oda.	53
4.26:	B03 nolu oda pencereleri.	53
4.27:	B03 nolu oda.	53
4.28:	B03 nolu oda ocak ve dolap.	54
4.29:	1. kat sofası merdiven parapeti.	54
4.30:	1. kat sofa.	54
4.31:	1. kat planı.	55
4.32:	1. kat sofa eyvanı.	56
4.33:	1. kat sofa tavanı ve süslemesi.	56
4.34:	102 nolu lavabo.	57
4.35:	103 nolu tuvalet.	57
4.36:	104 nolu oda süs penceresi.	58
4.37:	104 nolu oda.	58
4.38:	105 nolu odadaki dönel merdiven.	59
4.39:	105 nolu oda.	59
4.40:	106 nolu odadaki bölücü dolap.	60
4.41:	106 nolu oda.	60
4.42:	Sofadan 107 nolu odaya bakış.	61
4.43:	107 nolu oda.	61
4.44:	107 nolu odadaki ocak.	62
4.45:	Ocağın kaldırıldıktan sonra.	62
4.46:	Çatı katı planı.	63
4.47:	Ç01 nolu hol.	64
4.48:	Holden çatı arasına geçiş.	64
4.49:	Çatı arası.	64
4.50:	Ç02 nolu oda.	65
4.51:	Giriş kapısı.	66
4.52:	Metal kaplı çıkma furuşu.	66
4.53:	Ahşap kafes.	67
4.54:	Güney görünüşü.	67
4.55:	Çatı katı görünümü.	68

4.56:	Üçgen alınlıktaki süs ögesi.	68
4.57:	Sokaktan yapıya bakış.	69
4.58:	Doğu görünüşü.	69
4.59:	Bodrum giriş kapısı.	70
4.60:	Metal balkon korkulukları.	71
4.61:	Kuzey görünüşü.	71
4.62:	Ocak kaldırılmadan önce.	72
4.63:	Ocak kaldırıldıktan sonra batı cephesi.	72
4.64:	B01 nolu oda kirişleri.	73
4.65:	B01 nolu oda zemini.	73
4.66:	Döşeme kaplaması.	74
4.67:	Tavan kaplaması.	74
4.68:	1. Kat sofada yer alan ahşap parapet.	74
4.69:	105 nolu oda dönel merdiven korkuluğu.	75
4.70:	Çatı form ve malzemesi.	75
4.71:	Kiremit boyutları.	76
4.72:	Zemin kat kapı görünümü.	76
4.73:	Kapı kilit mekanizması.	77
4.74:	B01 nolu oda zemini.	78
4.75:	B01 nolu oda yıkılan duvar.	78
4.76:	Z01 nolu oda zemini	79
4.77:	Dış kapı boyası.	79
4.78:	104 nolu oda tavanı.	80
4.79:	B03 oda tavanı.	80
4.80:	106 nolu oda.	81
4.81:	B01 nolu odadaki kırılan kiriş.	82
4.82:	B01 nolu oda eksik basamak.	82
4.83:	Ön cephe saçağı.	82
7.1:	Vaziyet planı.	93
7.2:	Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 1).	94
7.3:	Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 2).	95
7.4:	Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 3).	96
7.5:	Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 4).	97

7.6:	Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 5).	98
7.7:	Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Güney, 1).	99
7.8:	Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Güney, 2).	100
7.9:	Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Güney, 3).	101
7.10:	Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Güney, 4).	102
7.11:	Meydan mevcut durum ve öneri silüeti (Doğu).	103
7.12:	Meydan mevcut durum ve öneri silüeti (Batı).	104
7.13:	Santral Sokak mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 1).	105
7.14:	Santral Sokak mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 2).	106
7.15:	Evliya Çelebi Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Batı).	107
7.16:	Evliya Çelebi Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Doğu).	108

TABLolar DİZİNİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
3.1: Mevcut kullanım analiz tablosu.	30
3.2: Özgün kullanım analiz tablosu.	31
3.3: Kat sayısı analiz tablosu.	32
3.4: Mülkiyet durumu analiz tablosu.	33
3.5: Sağlamlık analiz tablosu.	34
3.6: Tarihi değeriilik analiz tablosu.	35
3.7: Yapım tekniği analiz tablosu.	36
3.8: Korunmuşluk durumu analiz tablosu.	37

1. GİRİŞ

Taraklı, XIX. yy ve XX. yy sivil mimarlık örneklerinin yoğunlukta olduğu bir Osmanlı yerleşimidir. Yerleşim ciddi nüfus artışı yaşanmaması nedeniyle karakteristik özelliklerini ve tarihi dokusunu günümüze dek sürdürmeyi başarmıştır. Malzeme özellikleri, yapım tekniği ve cephe özellikleriyle korunabilmiş çok sayıda eski eserin bulunduğu ve geleneksel yerleşim özelliklerinin hala süregeldiği ilçenin, tarih ve mimarlık alanı için arşiv niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu sebeple korunması ve sonraki nesillere aktarılması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda Bursa Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından 01/09/1989 tarihli 675 sayılı karar ile kentsel sit alanı ilan edilmesi dokunun korunması için atılan önemli bir adım olmuştur.

Son yıllarda Taraklı hakkında yapılan araştırmaların artması ve koruma faaliyetlerinin hızlanması olumlu gelişmeler olarak görülse de bölgede hala kaybolmaya yüz tutmuş eski eserler bulunmakta, dokuda da bugüne dek süregelen bozulmalar çözüm beklemektedir. Mevcut geleneksel dokunun sürdürülebilmesi için bölgesel ve yapısal ölçekte koruma önlemleri alınması zorunluluğu görülmektedir. Bu amaçla doku içinde önemli bir konumda bulunan ve hakkında herhangi bir bilimsel çalışma ve mimari tespit bulunmayan, B.K.T.V.K. Kurulunun 01/ 09/ 1989 tarihli 675 sayılı kararı ile tescillenen, XX. yy başı sivil mimarlık örneği Vidadiye Gencay Evi çalışma konusu olarak seçilmiştir. Yapının koruma sorunları sadece yapısal ölçekte değil çevresel ölçekte de ele alınmıştır. Bu noktadan hareketle kentsel sit alanı içerisinde koruma sorunlarının yoğun olarak gözlemlendiği bir alan belirlenmiştir. Bu çalışma, Vidadiye Gencay'a ait sivil mimarlık örneği konut yapısının mimari açıdan incelenmesini ve koruma sorunlarının saptanarak elde edilen veriler üzerinden koruma önerileri geliştirilmesini içermektedir. Aynı zamanda çalışma içeriğinde, Vidadiye Gencay Evi çevresinde belirlenen alanın koruma sorunlarının saptanması ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler de yer almaktadır.

1.1. Amaç

Bu çalışmada, tarihi Taraklı yerleşiminde bulunan, mimari ve kültürel özellikleri açısından önem taşıyan Vidadiye Gencay evinin içinde bulunduğu çevreyle birlikte koruma sorunlarının saptanması ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu yolla geleneksel yerleşim özelliklerinin hala süregeldiği Taraklı yerleşkesinin mimari ve kültürel değeri korunarak sonraki kuşaklara aktarılmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

1.2. Kapsam ve Yöntem

Çalışma kapsamında, Taraklı'da alan araştırması ve Taraklı belediye arşivi, YÖK tez kataloğu, Sakarya İl Halk Kütüphanesi literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler doğrultusunda Taraklı'nın konumu, tarihçesi, mevcut mimari eserler hakkında genel bilgiler verilmiştir. Çalışmanın ana teması olan Vidadiye Gencay Evinin konumu ve tarihi geçmişi, alan araştırması, Taraklı belediye arşivi ve sözlü tarih çalışmaları sonucu edinilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır. Vidadiye Gencay Evinin çevresinde, Ulu Cami ve Hacı Murat mahallelerinin bir kısmını kapsayan, B.K.T.V.K. Kurulunun 01/09/1989 tarihli 675 sayılı kararı ile kentsel sit alanı ilan edilen alan içinde kalan, güneyde Hisar Tepesi, kuzeyde Gonca Sokak, doğuda Fatih Caddesi, batıda Petek Sokak ile sınırlanan 112 dönümlük alan için analiz çalışmaları yapılarak, bölgenin mevcut özellikleri incelenmiştir. Fotoğrafla belgeleme ve gözlem yöntemiyle yürütülen alan çalışmaları sonucunda doluluk-boşluk-yol-yeşil alan, mevcut kullanım, özgün kullanım, kat sayısı, mülkiyet durumu, sağlamlık, tarihi değerlilik, yapım tekniği ve korunmuşluk durumu analizleri hazırlanmıştır. Fotoğrafla belgeleme, gözlem ve yöreye ait benzer dönem örneği yapıların incelenmesine dayalı olarak Vidadiye Gencay Evinin planlama anlayışı, cephe özellikleri, yapım tekniği, malzeme özellikleri ayrıntılı olarak araştırılmış ve koruma sorunları saptanmıştır. Yapının, çelik metre, lazer metre, su terazisi yardımıyla ölçümleri yapılarak röleve çalışması ve mevcut izler, analogik çalışmalar ve sözlü tarih araştırmalarına dayalı restitüsyon çalışması hazırlanmıştır. Yapının özgün işlevi olan konut işlevini sürdürmesini ve yapılan araştırma ve gözlemler sonucu tespit edilen koruma sorunları ve bozulmalara yönelik müdahale

kararlarını içeren bir restorasyon projesi önerilmiştir. Çevresel ölçekteki koruma sorunlarına yaklaşım için Vidadiye Gencay Evi çevresinde, koruma sorunlarının yoğun olarak gözlendiği 4 sokak belirlenmiş ve bu sokakların mevcut silüetleri hazırlanmıştır. Bu sokaklar ilçenin ana aksı olan Ankara Caddesi'nin bir kısmı, Santral Sokak, Yunus Paşa Camisi meydanının batı cephesi ve Evliya Çelebi Caddesi'nin bir kısmıdır. Yapılan analiz çalışmaları, mevcut durum silüet çalışmaları, fotoğrafla belgeleme ve tipoloji araştırmaları sonucu elde edilen veriler değerlendirilerek saptanan dokusal koruma sorunları için müdahale önerileri geliştirilmiş ve mevcut durum silüet çalışmaları yapılan sokaklar için öneri silüet çalışmaları hazırlanmıştır.

2. TARAKLI HAKKINDA GENEL BİLGİLER

2.1. Coğrafi Konum

Taraklı 40° 23' 49 N enlemi ile 30° 29' 34 E boylamları arasında yer almaktadır. Marmara Bölgesi sınırları içinde olan ilçe, bölgenin güneydoğusunda kalmaktadır. Sakarya iline bağlı olan ilçe, ilin en güneyinde yer alır. Çevresindeki önemli merkezlerden olan Ankara'ya 270 km, İstanbul'a 200 km, Adapazarı'na 65 km uzaklıktadır (Şekil 2.1.: [Başoğlu, 2017]). Batısında Geyve, Sapanca, Pamukova ilçeleri, doğusunda Göynük, kuzeyinde Göl Pazarı ilçeleri bulunur [Seymen, 2008].

Şekil 2.1.: Taraklı'nın konumu.

İlçede 4 mahalle, 22 köy bulunmaktadır. İlçe merkezi Ulu Cami, Hacı Murat, Yusuf Bey mahallelerinden oluşmaktadır. İlçenin yüzölçümü 334 km olup, bu alanın % 20 si tarım alanı, %60 ı orman ve fundalık alan, %10 u çayır ve mera alanı, %10 u tarım dışı alandır [Web 1, 2019]. 2018 Adrese dayalı (ADNKS) nüfus sayımı sonuçlarına göre, Taraklı'nın toplam nüfusu 6895 'dir [TUIK, 2018].

2.2. Tarihsel Gelişim

Taraklı'nın bulunduğu bölgede ilk yaşayanların Protohititler olduğu düşünülmektedir. M.Ö. 3000-5000 yılları arasında Protohititlerin şehir krallıklar ile Taraklı'nın da içinde bulunduğu Kızılırmak çevresinde egemen oldukları düşünülmektedir. M.Ö. 2000-3000 yılları arasında ise bölgede Hitit egemenliği görülmektedir. Bu egemenlik Trak Frig akını ile son bulmuş, bölgede Trakların akabinde Friglerin varlığı görülmüştür. Friglerden sonra bölge Lidyalıların hakimiyetine girmiş, Lidya Devleti'nin Persler tarafından yıkılmasıyla 200 yıl Pers hakimiyeti görülmüştür. Pers yönetiminin ardından Bitinya Devleti kurulmuştur. Yarı bağımsız nitelikteki Bitinya, Makedonyalı İskender tarafından Pers İmparatorluğu'nun yıkılması sonucunda İskender İmparatorluğu'nun hakimiyeti altına girmiştir [Toprakeşenler, 1994]. Daha sonra M.Ö. 330-30 yılları arasında İstanbul Boğazı, İzmit Körfezi ve Sakarya bölgelerini içine alan bağımsız Bitinya Krallığı bu bölgede varlığını sürdürmüştür. M.Ö. 1. yy'da Bitinya Romalıların hakimiyeti altına girerek, Roma İmparatorluğu'nun bir eyaleti olmuştur. 395 yılında İmparatorluğun ikiye bölünmesiyle bölge, Doğu Roma (Bizans) sınırları içerisinde kalır [Seymen, 2008].

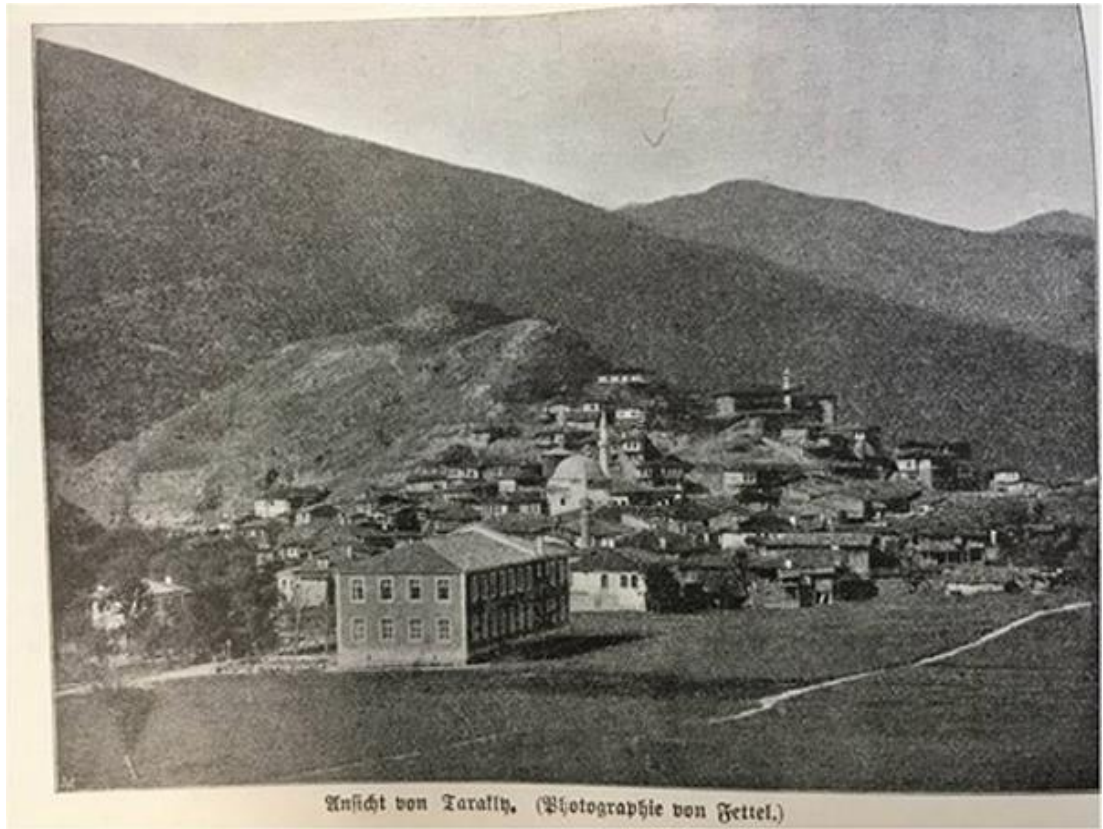
Malazgirt Savaşı'ndan sonra Alpaslan'ın Batı Anadolu'ya vali olarak atadığı Emir Mansur, akınlarına devam ederek Bizans'ı mağlup edip ve bölgeyi ele geçirmiştir. Sonrasında Selçuklulara karşı düzenlenen Haçlı seferleri sonucunda bölge Türk egemenliğinden tekrar Bizans hakimiyetine geçmiştir. Bu durum Osmanlı Beyliği'nin düzenlediği akınlara dek süregelmiştir. Osman Bey zamanında ilk akınların düzenlendiği Taraklı bölgesi, Orhan Gazi'nin oğlu Süleyman Paşa tarafından savaşmadan elde edilerek, Osmanlı topraklarına katılmıştır [Toprakeşenler, 1994].

Orhan Gazi döneminde Taraklı'da konaklayan seyyah İbn-i Battuta, seyahatnamesinde eski adı Yenice olan Taraklı'dan 'büyük ve güzel bir kasaba' olarak söz etmektedir [İbn-i Battuta, 1998].

Sultan İbrahim döneminde yöreye gelen bir başka seyyah olan Evliya Çelebi ise seyahatnamesinde Taraklı'dan şu şekilde söz etmektedir: '*Bursa Tekfuru yaptırmıştır. Osman Gazi'nin fethidir. Hakimliktir. Yüz elli akçelik kazadır. Halen kalesi virandır. Amma kasabası bağlı, bahçeli, akarsulu bir dere içinde beş yüz*

kadar mamur evli, tahta ve kiremit örtülü şirin bir kasabadır. On bir mihrap ve yedi mahalledir. Çarşı içindeki camii de güzeldir. Bir hamamı, beş hanı, altı çocuk mektebi ve iki yüz dükkânı var. Hepsi kaşık ve tarak yapmakla uğraştıklarından şehre Taraklı derler. Dağları safi şimşir ağacı kaplı olduğundan, halkı bunları işeyip Arap ve Acem'e gönderirler. Su ve havası çok güzeldir. Bütün dağları sık ormanla kaplı av yeridir. Deresi içinden aktıktan sonra diğer bir nehir vasıtasıyla Sakarya nehrine karışır.'

Bölgenin idare şekli 1692 yılına kadar sancak beyliği şeklindeyken, bu tarihten sonra voyvodalığa dönüştürülmüştür. 1811 yılına kadar voyvodalık olarak idare edilmiştir. Voyvodalık idaresi kaldırınca Bolu sancak olmuştur ve Taraklı Bolu Sancağına bağlıdır. 1867'de ise Taraklı Kocaeli sancağının Hüdavendigâr vilayetine bağlıdır. 1892'de Kocaeli sancağına bağlı Geyve'nin nahiyesi olduğu görülmektedir (Şekil 2.2: [Web 3, 2019]). Cumhuriyet döneminde Kocaeli iline bağlı olan Geyve, 1954 yılında Sakarya'nın il olmasıyla birlikte Sakarya'nın ilçesi olmuştur ve Taraklı da Geyve'ye bağlıdır (Şekil 2.3: [Tamer, 2002]). 1987 yılında Taraklı Sakarya'ya bağlı ilçe statüsü almıştır [Toprakeşenler,1994].

Şekil 2.2: 1889 yılında çekilen Taraklı fotoğrafı.

Şekil 2.3: Taraklı 1960 genel görünümü.

2.3. Mevcut Mimari Eserler

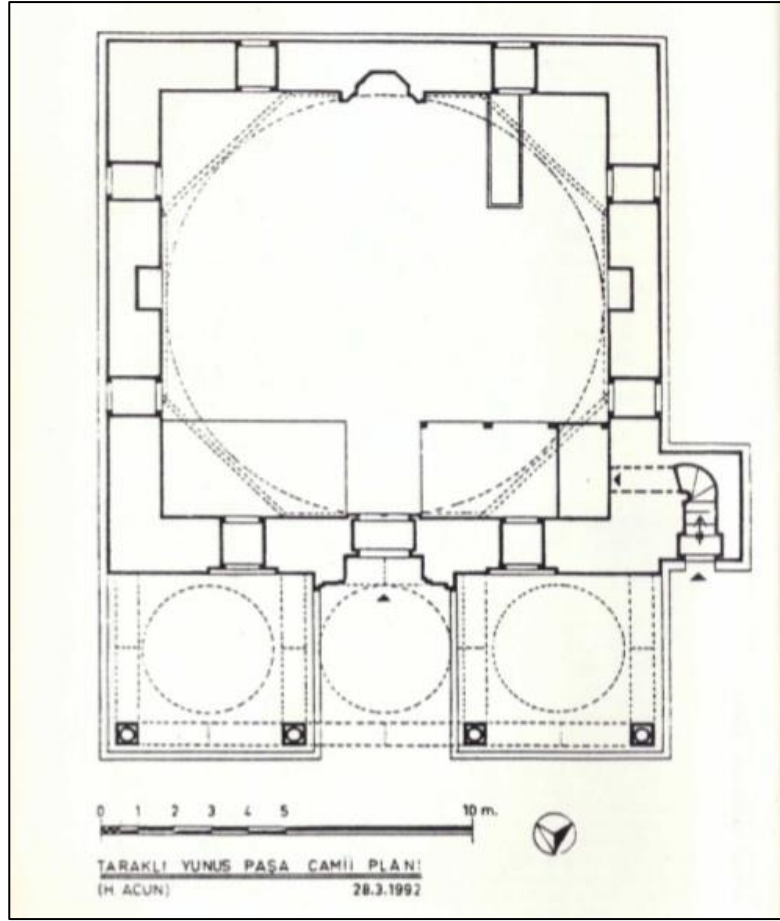
Taraklı'nın genel görünümü topografik yapısı nedeniyle yamaçlara dağılmış yapı grupları şeklindedir. Bu görünüm ilçenin ana aksı olan Ankara Caddesi hattı boyunca ve ilçe merkezinde değişkenlik gösterir. Küçük bir meydan etrafında toplanmış cami, han, hükümet konağı ve ticaret yapıları ilçe merkezini teşkil eder ve tipik XIX. yy Osmanlı yerleşkesi özelliklerini yansıtır. Cami, han, hamam gibi anıtsal eserlerin yanı sıra yöreye ait yapılaşma özelliklerini yansıtan çok sayıda sivil mimarlık örneği yapı bulunmaktadır.

2.3.1. Anıtsal Eserler

İlçenin göze çarpan ilk anıtsal yapılarından biri Yunus Paşa camisidir. Yapının kitabesi ve vakfiyesi yoktur. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde, H.1294–M. 1878 tarihli şahsiyet kaydı vardır. Cami içinde, mihrabın iki yanındaki şamdanlar üzerinde H.1116–M.1748 tarihli kitabelere rastlanır. Bu kitabelere göre caminin banisi Yunus Paşa (ö.1517)'dir [Acun, 1993]. Rumeli ve Anadolu Beylerbeyliği görevlerinde bulunan Yunus Paşa, Yavuz Sultan Selim dönemi vezir-i azamıdır. Camiyi ne zaman

inşa ettirdiği ve cami yapımı için niçin Taraklı'yı seçtiği bilinmemektedir [Web 2, 2019].

Klasik dönem Osmanlı mimarisi özelliklerini taşıyan cami kare planlı, üzeri kubbeye örtülü ve tek minarelidir (Şekil 2.4: [Acun, 1993]). Beden duvarlarından kubbeye dilimli tromplarla geçilir. Dilimlerin alt kısımları mukarnaslarla sonlanır. Kible duvarında, eksende beşgen bir mukarnaslı mihrap nişi bulunur. Her duvarda birbirine simetrik sivri kemerli pencereler açılmıştır. Girişte iki yanda yer alan müezzin mahfillerinin üzeri kadınlara ayrılmış bölüm olarak kullanılmaktadır. Bu kısma girişin sol tarafındaki ahşap merdivenle ulaşılmaktadır. Giriş kapısı dış yüzeyde basık yuvarlak kemerli bir niş içindedir. Etrafı dikdörtgen silmeyle çerçevelenmiştir. Kuzey cephedeki giriş zemin seviyesindedir ve iki yanında yüksek bir zemine oturtulmuş son cemaat kısmı bulunur. Pandantifli kubbelerle örtülü bu bölüm, sivri kemerlerle dışarı açılır. Kemerler duvarlara ve birbirine gergi kirişlerle bağlıdır. Tamamen yıkılmış olan bu kısım 1960 yılında yapılan restorasyon projesiyle, mevcut izlere dayanılarak yeniden inşa edilmiştir [Tamer,2002]. Yığma sistemde inşa edilen cami, açık sarı kesme taştan yapılmıştır. Kubbe örtüsü kurşun kaplıdır. Bu nedenle halk arasında Kurşunlu Camisi olarak anılmaktadır (Şekil 2.5).

Şekil 2.4: Yunus Paşa Camisi planı.

Şekil 2.5: Yunus Paşa Camisi, 2018.

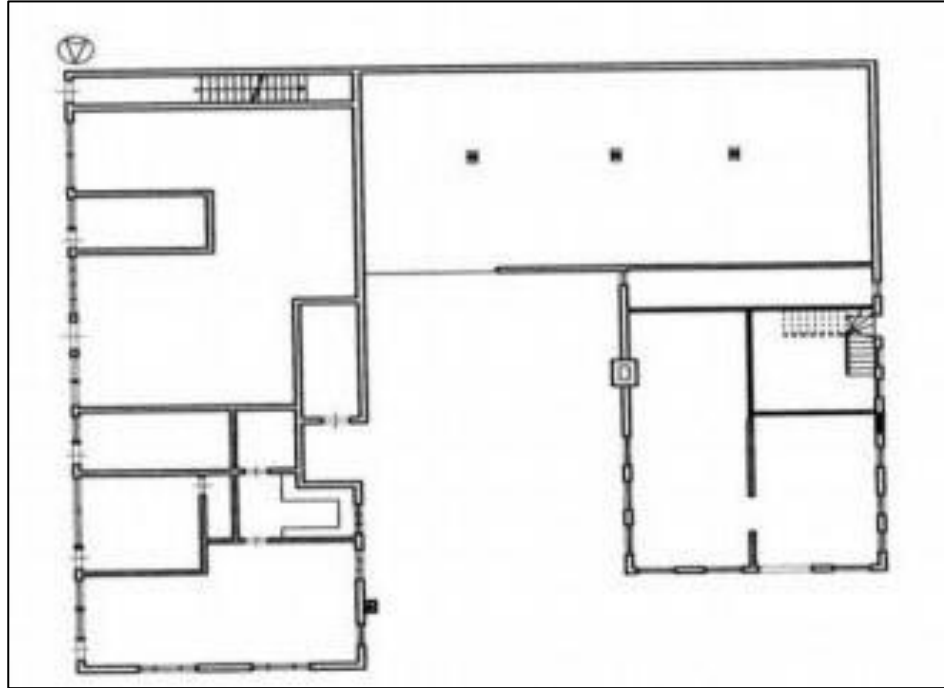
Diğer bir anıtsal eser Yunus Paşa camisiyle aynı meydana bakan han yapısıdır. Hacı Atıf Hanı olarak bilinmektedir (Şekil 2.6, 2.7). Yapım yılı XIX. Yy sonu veya XX. Yy başı olarak düşünülmektedir [Acun,1993]. İki katlı ve ‘U’ planlı olan handa, üst katta odalar alt katta dükkanlar bulunmaktadır (Şekil 2.8, 2.9: [Çetin, 2014]). Yapı moloz taş temel üzerine hımış duvarlı olarak inşa edilmiştir. Üzeri alaturka kiremit kaplı beşik çatıyla örtülmüştür. Yapı Osmanlı şehir hanlarının genel şemasına uymaktadır [Çetin, 2014]. Kuzeye bakan orta kısım üst katta kemerlerle dışarı açılmaktadır. Hacı Atıf Hanı 2012 yılında yerel belediye tarafından restore edilmiştir.

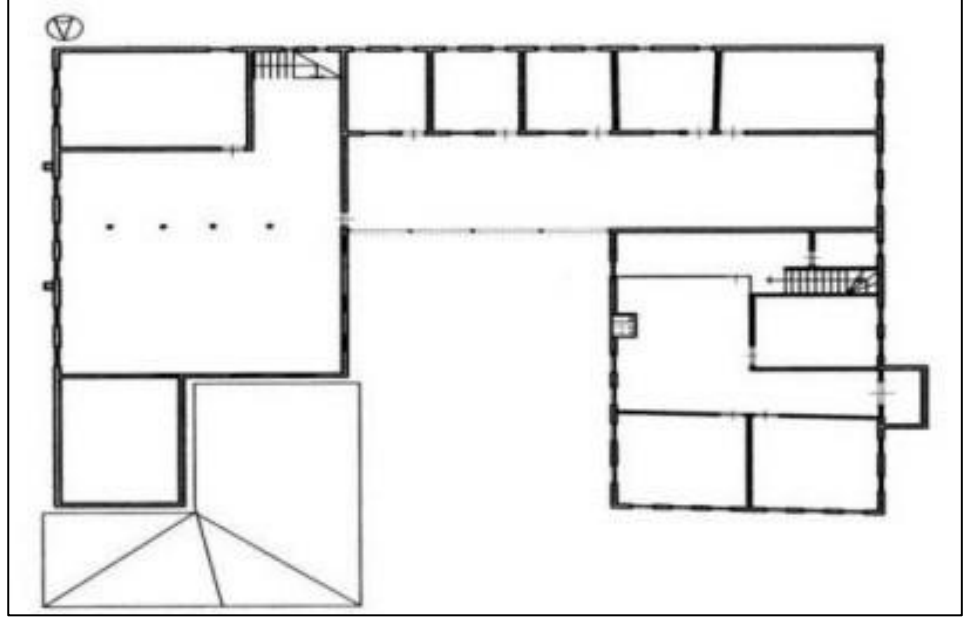
Şekil 2.6: Hacı Atıf Hanı, 2018.

Şekil 2.7: Hacı Atıf Hanı, 2018.

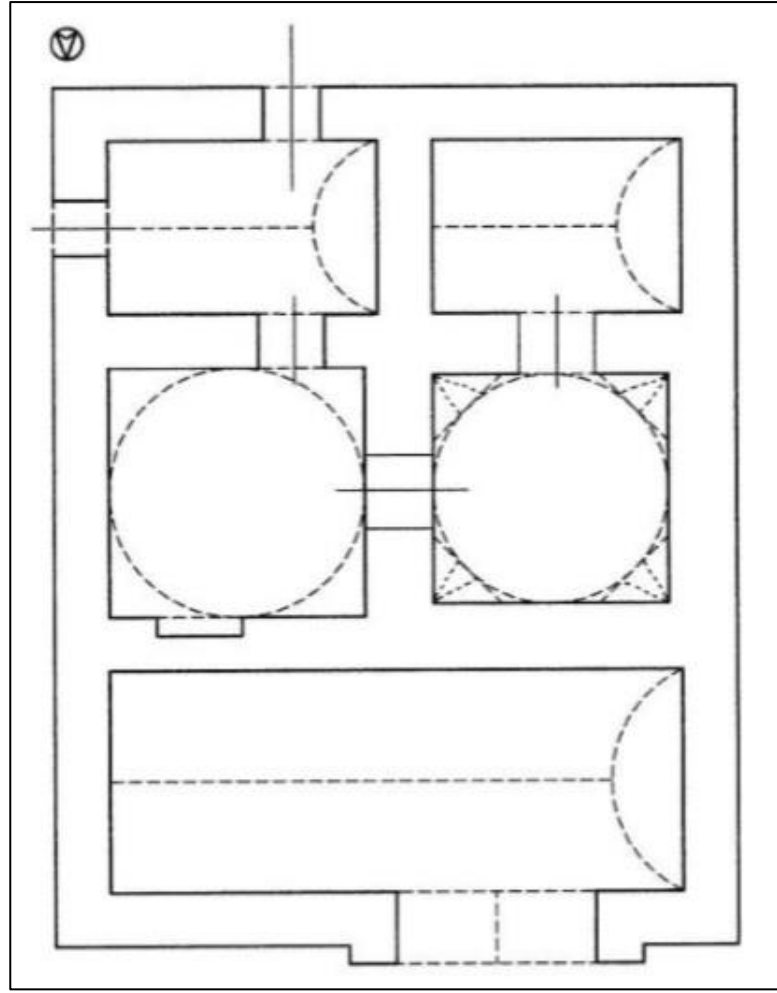

Şekil 2.8: Hacı Atıf Hanı zemin kat rölöve çizimi.

Şekil 2.9: Hacı Atıf Hanı 1. kat rölöve çizimi.

Dikkat çeken bir diğer eser Yunus Paşa Camisi'nin güneydoğusunda kalan hamam yapısıdır. Halk arasında eski hamam olarak adlandırılır. Yapım tarihinin, yapım tekniği ve niteliklerinden yola çıkılarak XIV. Yy ikinci yarısı ile XV. Yy ilk çeyreğinde olduğu düşünülmektedir [Acun,1993]. Buna göre yapı, Taraklı'nın günümüze ulaşan en eski yapısıdır. Orijinalinde 4 bölümden oluşan yapının, soğukluk bölümü yerine tuvaletler ve soyunma odalarını barındıran betonarme bir bina inşa edilmiştir. Hamamın girişi de bu yapının içinden sağlanmaktadır. Yapının üzerleri kubbe ile örtülü eş büyüklükte iki sıcaklığı, kubbeli mekânların güneyinde üzeri tonoz örtülü su hazinesi ile kuzeyinde ılıkılık ve halvet hücresi yer almaktadır (Şekil 2.10: [Acun, 1993]). Yapı moloz taştan inşa edilmiştir. Yapıya sivri kemerli bir açıklıktan girilmektedir. Beşik tonozla örtülü ılıkılık bölümü geçilerek birinci sıcaklık bölümüne ulaşılır. Bu bölümün batısında yer alan ikinci sıcaklık bölümü Türk trompu geçişli kubbeye örtülüdür (Şekil 2.11). Yapı plan bakımından Osmanlı hamam mimarisinde “ortası kubbeli enine sıcaklık ve çifte halvetli hamam” tipolojisine girmektedir [Çetin, 2013].

Şekil 2.10: Hamam planı.

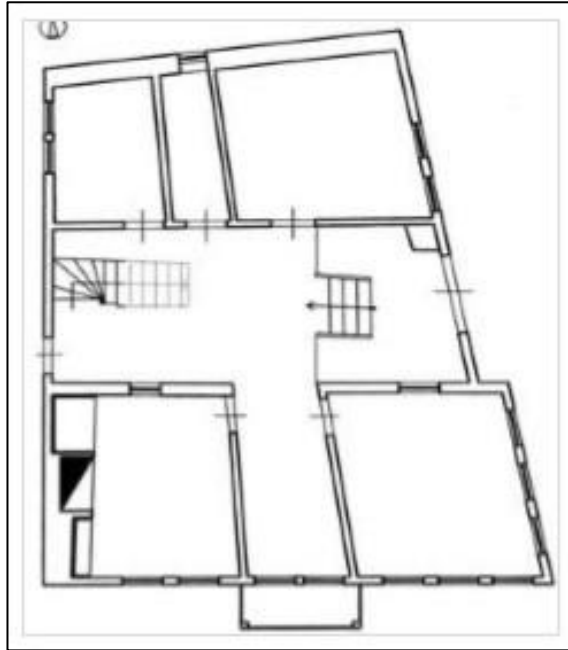

Şekil 2.11: Hamam, 2018.

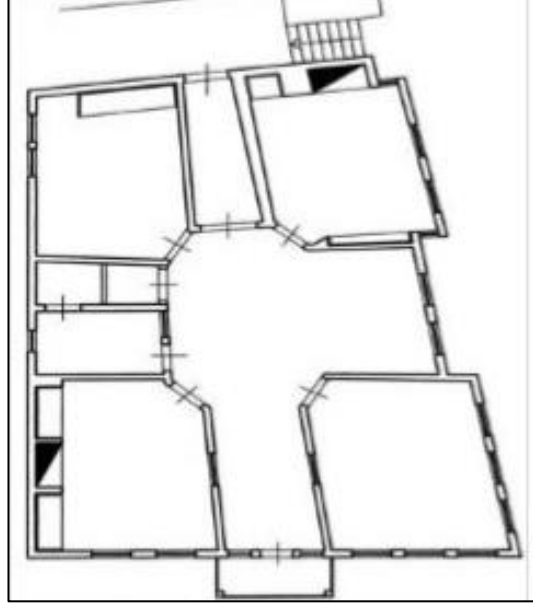
2.3.2. Sivil Mimarlık Örnekleri

Taraklı'da geleneksel yapı dokusunu oluşturan çok sayıda özgün sivil mimarlık örneği yapı bulunmaktadır. B.K.T.V.K. Kurulu'nun 25/ 09/ 1992 tarihli 2675 sayılı kararına göre 80 adet sivil mimarlık örneği yapı tescillidir [Seymen, 2008]. Bu yapıların çoğu XIX. Yy veya XX. Yy başlarında inşa edilmiştir. Merkezi konumda yer alan, dokuya ait özellikleri yansıtan ve öne çıkan mimari özellikleri itibarıyla önem taşıyan bazı sivil mimarlık örneği yapılar şu şekildedir:

Çakırlar Konağı: 1910 yılında Abdullah Çakır tarafından yaptırılmıştır. Yunus Paşa camisinin üst sokağında, cami ve meydana bakan bir konumda bulunmaktadır. Taş temel üzerine kerpiç dolgulu ahşap karkas tekniğinde inşa edilmiştir. 3 katlıdır. Kot farkından dolayı Güney cephesinden zemin katta, Batı cephesinden 1. katta giriş mevcuttur. Orta sofalı plan tipi görülür (Şekil 2.12, 2.13: [Elmas, 2013]). Batı cephesindeki ana girişten girildiğinde basamaklar çıkılarak eyvanlı sofaya ulaşılır. 1. Ve 2. Katta Kuzey cephede yer alan eyvandan üçgen alınlıklı ahşap dikmeli balkona çıkılmaktadır. Batı cephesinde ahşap furuşlu çıkma yer almaktadır. Her kat hizasında ahşap kat silmeleri bulunmaktadır (Şekil 2.14). Yapının ana giriş üzerindeki kemerli pencereleri dışında tüm pencereleri dikdörtgen ahşap giyotin pencerelerdir. Günümüzde pansiyon-restoran olarak kullanılmaktadır [Elmas, 2013].

Şekil 2.12: Çakırlar konağı zemin kat planı.

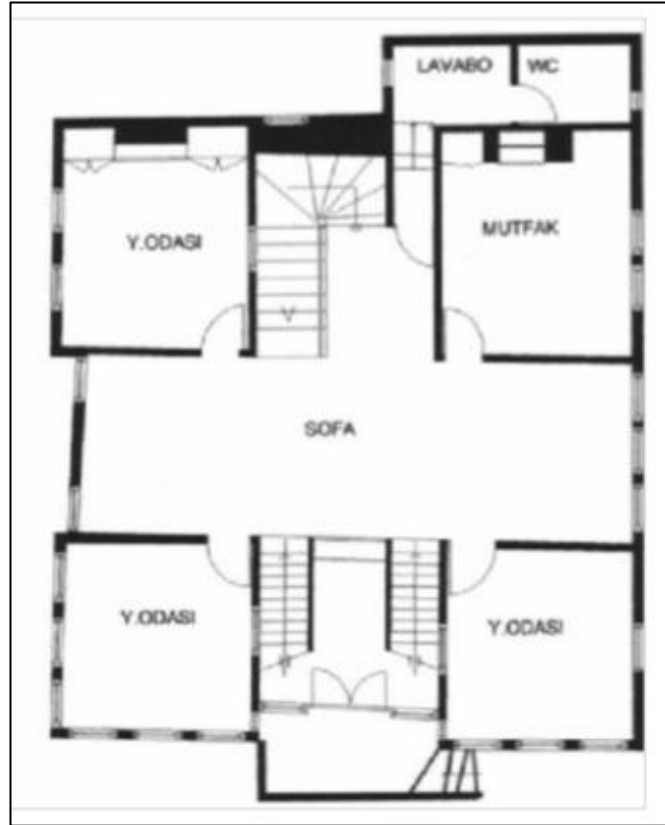
Şekil 2.13: Çakırlar konağı 1.kat planı.

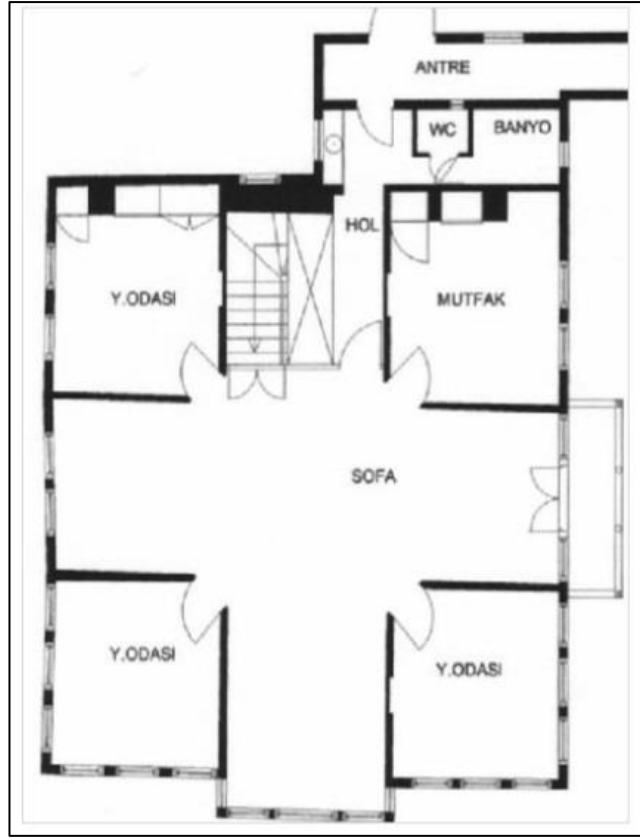
Şekil 2.14: Çakırlar Konağı, 2019.

Kadirler Konağı: Çakıroğlu Konağı olarak bilinmesine rağmen günümüzde Kadirler Konağı adıyla anılmaktadır. 1905 yılında inşa edilmiştir. Yunus Paşa camisinin Güneybatısında, meydana bakan bir konumda yer almaktadır. Moloz taş

temel üzerine ahşap karkas arası kerpiç dolgu yapım tekniğiyle inşa edilmiştir. 3 katlıdır [Elmas, 2013]. Doğu ve Güney cephesinde girişi bulunmaktadır. Yapının ana girişi Doğu cephesinden çift kanatlı ahşap kapıyla sağlanmaktadır. Bu kapının iki yanında zemin katta 2 adet dükkan bulunmaktadır. Zemin kata girildiğinde üst kata iki kollu ahşap merdivenlerle çıkılmaktadır. 1. ve 2. katlar iç sofalı plan tipine örnektir (Şekil 2.15, 2.16: [Elmas, 2013]). Güney cephede sonradan eklenen ıslak hacimler mevcuttur. Ana girişin üzerinde üçgen alınlıklı kapalı çıkma bulunmaktadır. Giriş kapısının üzerindeki ve çıkma üzerindeki kemerli pencereler dikkat çekmektedir. Kuzey cephede ise yine üçgen alınlıklı açık çıkma yer almaktadır. Çıkma üzerindeki kemerli pencereler dışında tüm pencereler, giyotin dikdörtgen ahşap pencerelerdir (Şekil 2.17).

Şekil 2.15: Kadirler Konağı zemin kat planı.

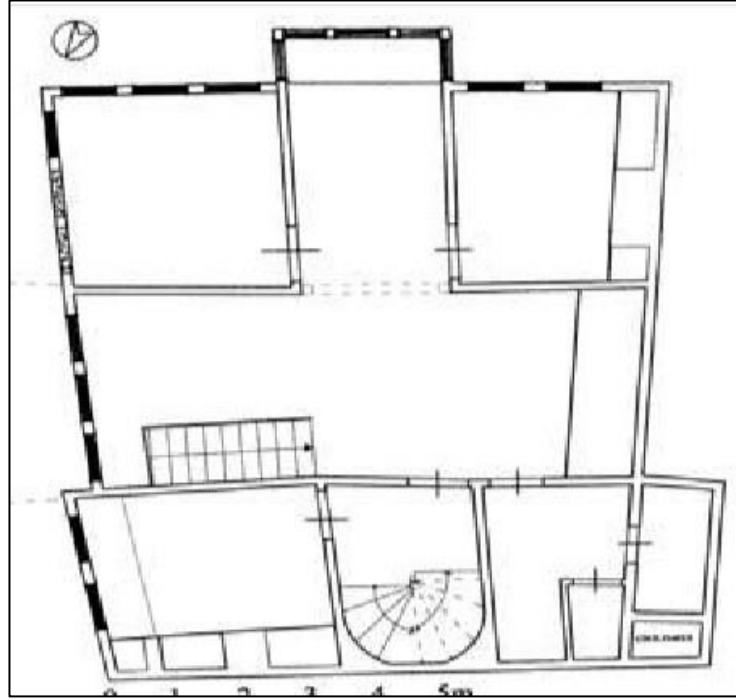

Şekil 2.16: Kadirler Konağı 1. kat planı.

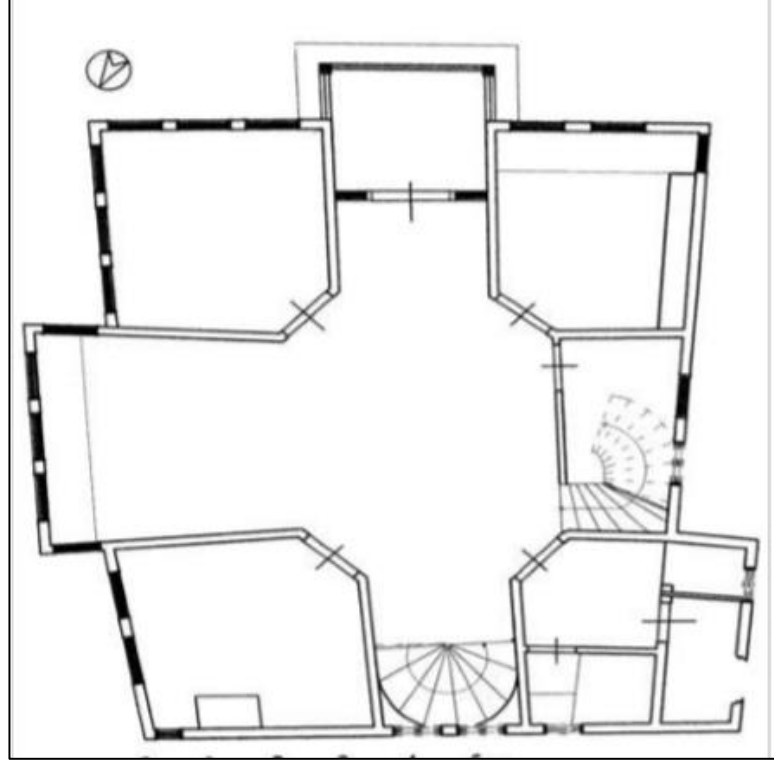

Şekil 2.17: Kadirler Konağı, 2019.

Fenerli Ev: XIX. Yy başında inşa edilmiştir. Yunus Paşa camisinin Doğusunda yer almaktadır. 3 kat ve cihannümadan oluşmaktadır. Cihannüması nedeniyle dokunun dikkat çeken yapılarından biridir. Moloz taş temel üzerine ahşap karkas arası kerpiç dolgu yapım tekniğiyle inşa edilmiştir. Güney ve doğu cephelerinden iki girişi bulunmaktadır. Orta sofalı plan tipine örnektir (Şekil 2.18, 2.19: [Kan, 2009]). Güney cephesinde kapalı çıkma üzerinde üçgen alınlıklı açık çıkma yer alırken, doğu cephesinde 2. katta üçgen alınlıklı kapalı çıkma yer almaktadır. Güney cephedeki kapalı çıkmanın üzerinde yer alan kemerli pencereler dışında tüm pencereleri dikdörtgendir. Cephede ahşap kat silmeleri yer almaktadır (Şekil 2.20). Cihannüma sekizgen şeklindedir. Her kenarda dikdörtgen pencereler yer alır ve her kenarın üzeri üçgendir [Kan, 2009].

Şekil 2.18: Fenerli Ev zemin kat planı.

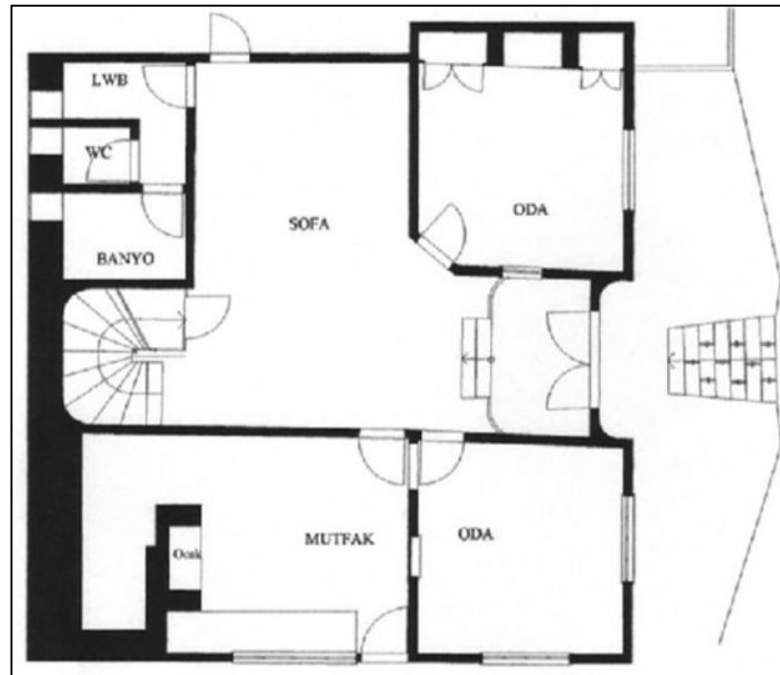

Şekil 2.19: Fenerli Ev 1. kat planı.

Şekil 2.20: Fenerli Ev, 2019.

İsmail Hakkı Akay Evi: Hacı Murat Mahallesi 6 pafta 72 parselde bulunan yapı 2 katlıdır. Hacı Atıf Hanı'nın karşısında konumlanmaktadır. Doğu cephesine bitişik 2 katlı böceklik yer almaktadır. Yapı taş temel üzerine ahşap karkas yapım tekniğiyle inşa edilmiştir [Özkan, 2008]. Yapı, kare planlı orta sofalı plan şemasına sahiptir (Şekil 2.21, 2.22: [Öztaş, 2006]). Küçük bir bahçe içinden basamak çıkılarak cepheyi ortalayan, çift kanatlı, ışıklıklı ahşap giriş kapısına ulaşılmaktadır. Giriş kapısından ulaşılan sofanın etrafında odalar, mutfak ve ıslak hacimler yer almaktadır. Giriş kapısının tam karşısında yer alan çift kollu ahşap dönel merdivenle 1. kata ulaşılmaktadır. 1. kat sofasının güney cephesinde yer alan eyvanda, giriş kapısının üzerinde üçgen alınlıklı kapalı çıkma yer almaktadır. Mutfak ve giriş kapısının sağında yer alan odalarda ocak ve ahşap gömme dolaplar yer almaktadır. Güney cephede yer alan üçgen alınlıklı kapalı çıkma ve ışıklıklı giriş kapısı dikkat çekmektedir. Bu cephede ahşap kat ve pencere altı silmesi yer almaktadır (Şekil 2.23). Dikdörtgen formlu ahşap pencerelerin konut yapılarındaki yaygın pencere ölçülerinden büyük olduğu göze çarpmaktadır. Yapının batı cephesi ahşap kaplıdır. Kırma çatılı olan yapının üzeri alaturka kiremitle örtülüdür. Yapı restorasyon görmüştür ve hala konut olarak kullanılmaktadır.

Şekil 2.21: Zemin kat planı.

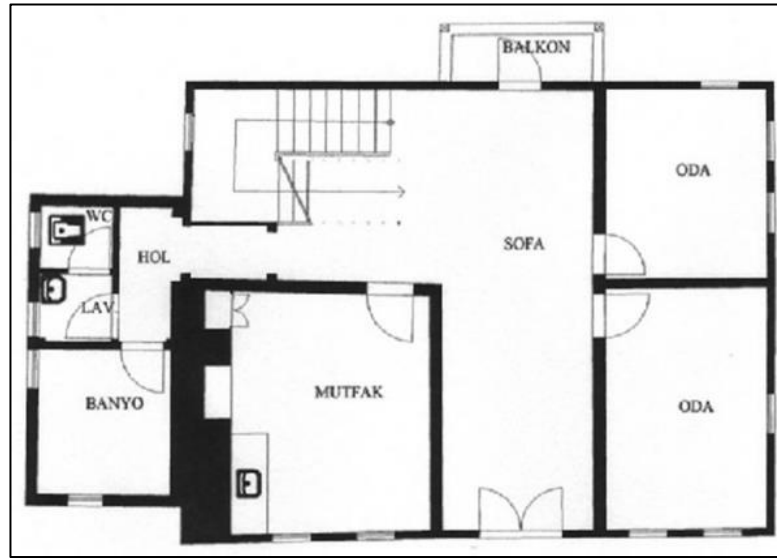
Şekil 2.22: 1. kat planı.

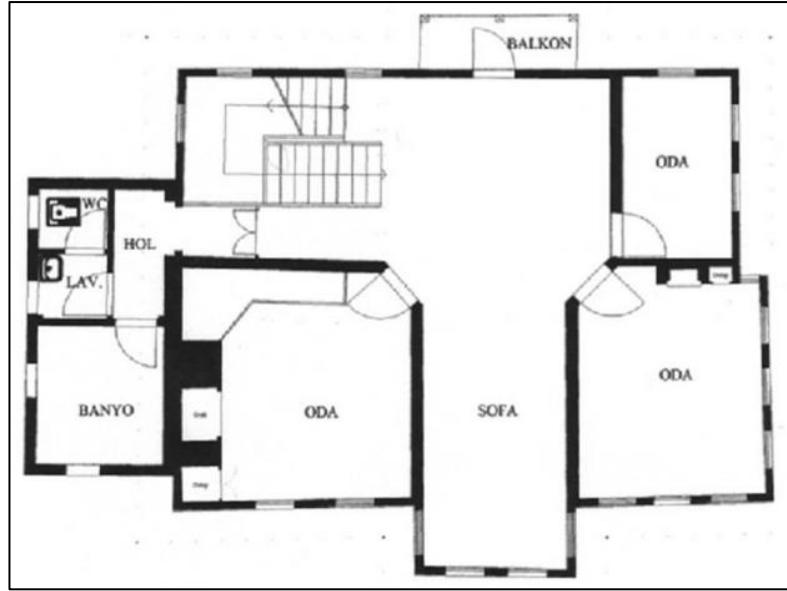
Şekil 2.23: İsmail Hakkı Akay Evi, 2019.

Kadir Sayın Evi: Yeni Yol Sokak 410 numaralı parselde bulunan yapı bodrum, zemin ve 1. Kattan oluşmaktadır. Taş temel üzerine ahşap karkas tekniğiyle, 1910

yılında yapılmıştır [Kan, 2009]. Yapı, kare planlı iç sofalı plan şemasına sahiptir (Şekil 2.24, 2.25: [Öztaş, 2006]). Yapıya bahçe içinden, kuzey cephedeki çift kanatlı ahşap kapıyla girilmektedir. Güney cephede bodrum kattan da tali bir giriş bulunmaktadır. Zemin katta sofanın sol yanında mutfak, sağ yanında odalar yer almaktadır. Doğu cephede, köşede çift kollu bir merdiven bulunmaktadır. 1. Kata çıkıldığında sofanın iki yanında odalar yer almaktadır. Kuzey cephede sofada ve batı cephedeki bir odanın kapalı çıkması bulunmaktadır. Her iki katta da sofanın bulunduğu eksende balkon yer almaktadır. Yapının doğu cephesinde merdiven ve odanın arasından ulaşılan 2 katlı ek yapı mevcuttur. Kuzey cepheye bakıldığında giriş kapısının üzerinde yer alan 1. Kat sofasının kapalı çıkması ahşap direklerle taşınmaktadır. Bu çıkma üzerindeki pencereler kemerli, diğerleri dikdörtgen formundadır. Batı cephedeki kapalı çıkma furuşlarla taşınmaktadır (Şekil 2.26: [Web 5, 2019]). Yapı 2010 yılında restore edilmiştir [Web 5, 2019]. Restorasyondan önce sadece batı cephedeki çıkmalı oda ahşap kaplıyken bugün tüm yapı ahşap kaplıdır. Tüm pencerelerde restorasyondan önce yer almayan ahşap kafesler bulunmaktadır. Kırmızı çatılı olan yapı günümüzde pansiyon olarak kullanılmaktadır.

Şekil 2.24: Zemin kat planı.

Şekil 2.25: 1. Kat planı.

Şekil 2.26: Kadir Sayın Evi.

Yapıların araziye yerleşiminde ortak bir dil olduğu söylenebilir. Eğimden faydalanılan bu yerleşim anlayışında yapılarda doğal bir bodrum kat oluşmakta, depo, işlik, ahır gibi işlevlerin verildiği bu katta da bahçeye açılan bir giriş bulunmaktadır. Plan tipi değişkenlik arz eden bahsi geçen yapılar için kareye yakın formların yaygın olduğu söylenebilir. Sofanın bir kenarında yer alan merdiven tipleri değişkenlik göstermektedir. Islak hacimler sonradan eklenmiş olabildiği gibi

yapıların özgün durumunda da bulunabilmektedir. Genellikle zemin katta bulunan mutfak birimlerinde gömme dolap ve ocaklar yer almaktadır. Birden fazla odada ahşap dolaplara sıklıkla rastlanmaktadır.

Cephe özellikleri incelendiğinde, Taraklı evlerinin giriş cephesi sokağa bakmakta ve bu cephede kapalı çıkma, balkon veya ikisi birden yer almaktadır. İncelenen yapıların tamamında çift kanatlı ahşap kapılarla giriş sağlanmaktadır. Kapalı çıkma veya balkonlar giriş kapıları için saçak niteliği taşımaktadır. Yapı cephelerinin bir bölümü veya tamamı ahşap kaplı olabilmektedir. Ahşap kaplı olmayan cephelerde genellikle ahşap kat ve pencere altı silmesi görülmektedir. Dikdörtgen formda olan pencerelerin, sofa veya kapalı çıkma üzerinde kemerli olarak değişebildiği gözlenmiştir. Kapalı veya açık çıkmalar üçgen alınlıklı olabilmektedir. Yapılar genellikle kırma çatılı ve alaturka kiremit kaplıdır. Saçak altlarında ahşap kaplama görülmektedir.

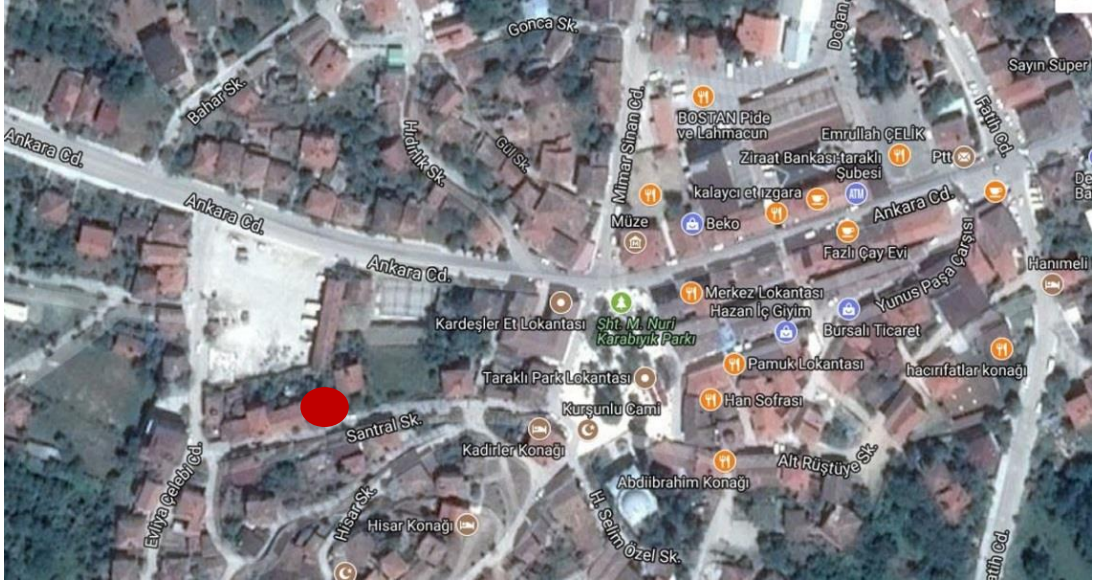
3. VİDADIYE GENCAY EVİ'NİN GENEL ÖZELLİKLERİ VE ÇEVRESİNİN TARİHİ DOKU ANALİZLERİ

3.1. Genel Özellikleri

Vidadiye Gencay Evi bodrum, zemin, bir normal ve çatı katından oluşmaktadır. Yapının güneyinde sokak, batısında bitişik konumda tek katlı bir yapı, doğu ve kuzeyinde ise bahçe yer almaktadır. Yapı, kuzey – güney doğrultuda eğime oturmaktadır. Bu nedenle güney cephedeki Santral Sokak'tan bakıldığında 2, kuzey cephede yer alan arka bahçeden bakıldığında bodrum kat açığa çıkmakta ve 3 katlı görülmektedir. Yapı, yapım tekniği, planlama anlayışı ve malzeme özellikleri gibi birçok yönden Taraklı geleneksel konutlarının tipik özelliklerini taşımaktadır.

3.1.1. Konumu

Vidadiye Gencay Evi, Sakarya ili Taraklı ilçesi, Ulucami Mahallesi Santral Sokak 584 numaralı parselde yer almaktadır (Şekil 3.1: [Web 3, 2019]). Bu sokak ilçe merkezi olarak nitelendirilen meydana açılmaktadır. Meydan Yunus Paşa Camisi, Hacı Atıf Hanı, Kadirler ve Çakırlar Konakları gibi tarihi doku oluşumunda önemli yeri olan yapılar tarafından çevrelenmektedir. Santral Sokak, ilçenin ana aksı olan Ankara Caddesi'nin güneyinde yer almaktadır. Bu nedenle yapı, eğim nedeniyle Ankara Caddesi'nden de görülebilmektedir.

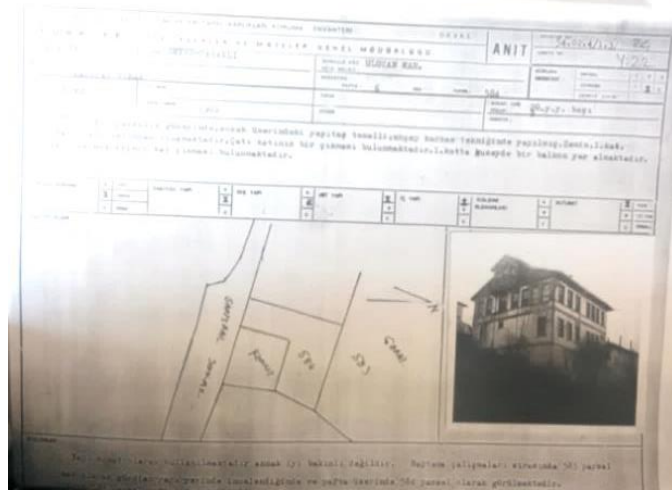

Şekil 3.1: Vidadiye Gencay Evinin konumu.

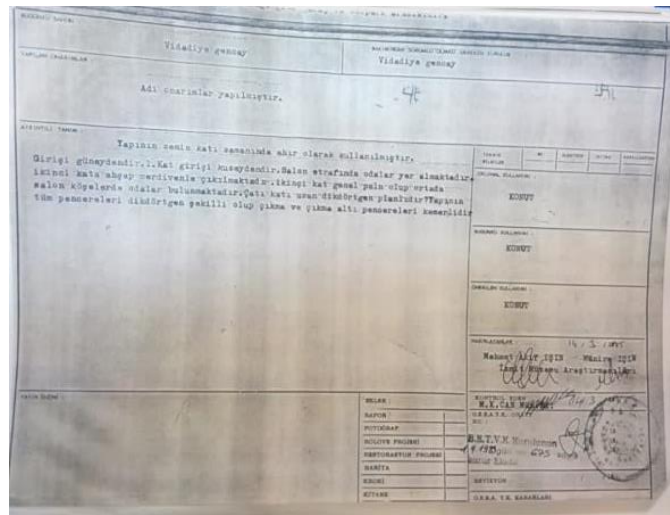
3.1.2. Tarihi Geçmişi

Binanın yapım tarihi, B.K.T.V.K. Kurulu envanter kaydına göre XX. yy başı, 1902'dir. Yapı, sahibi olan Vidadiye Gencay'ın 1990'lı yılların başında vefatından sonra kullanılmayarak atıl halde kalmıştır. Vefatından evvel kendisiyle 15 yıl ilgilenen Ali Barış adlı komşusu, yapıyı sadece Vidadiye Hanım'ın kendisi, eşi ve babasının kullandığını, yapının yapımından itibaren basit onarımlar geçirip plan şeması ve malzemelerin özgün olduğunu aktarmıştır.

Sakarya ili, Taraklı ilçesi, Ulucami Mahallesi'nde bulunan 584 parsel kayıtlı taşınmaz, Bursa Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından alınan 01/ 09/ 1989 tarih ve 675 sayılı karar ile 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nun 7. Maddesi kapsamında tescil edilmiştir (Şekil 3.2, 3.3: [Taraklı Belediye Arşivi]).

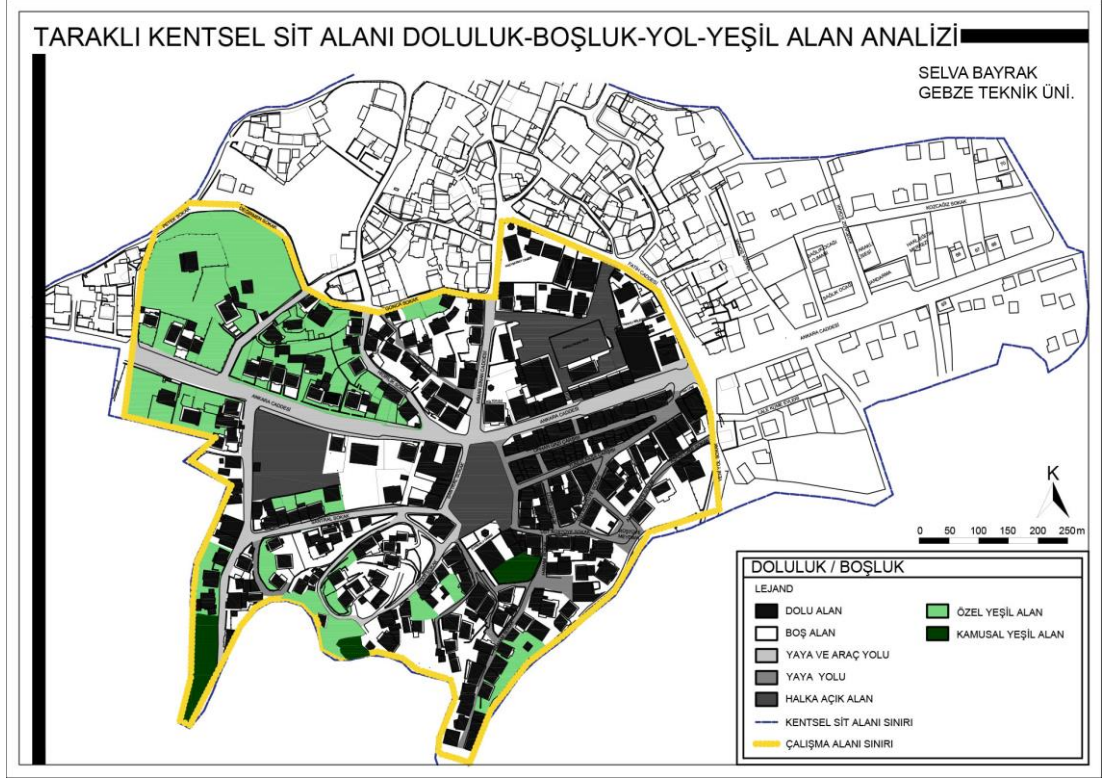
Şekil 3.2: Vidadiye Gencay Evi'nin envanter fişi.

Şekil 3.3: Vidadiye Gencay Evi'nin envanter fişi.

3.2. Doku Analizleri

Yapıyı çevreleyen tarihi dokunun koruma sorunlarının saptanabilmesi için kentsel sit alanı sınırları içinde, Vidadiye Gencay evinin çevresinde koruma sorunlarının yoğunlaştığı, güneyde Hisar Tepesi, kuzeyde Gonca Sokak, doğuda Fatih Caddesi, batıda Petek Sokak ile sınırlanan 112 dönümlük alan ve 280 adet yapı için analiz çalışmaları yapılarak, bölgenin mevcut özellikleri incelenmiştir. Alanla ilgili doluluk – boşluk, yol – yapı – yeşil alan, tarihi dönem, özgün kullanım, mevcut kullanım, mülkiyet durumu, yapım tekniği, kat adedi, sağlamlık, korunmuşluk durumu ve tarihi değerlilik analiz paftaları oluşturulmuştur.

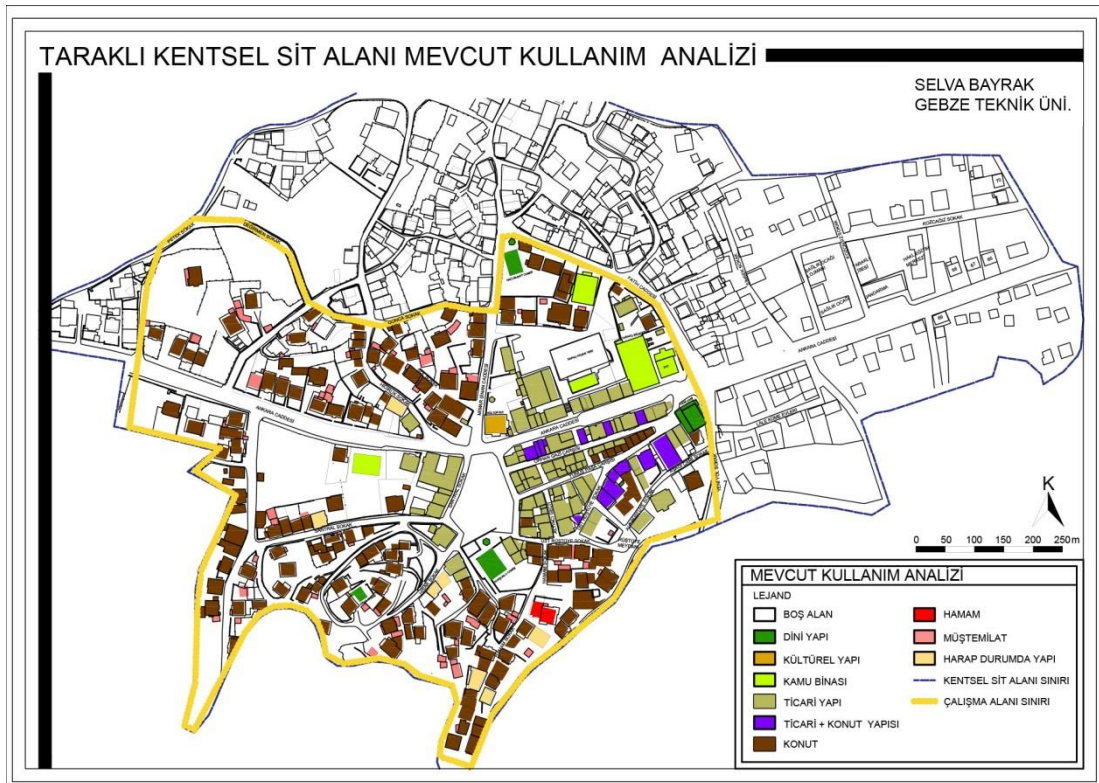
Şekil 3.5: Doluluk, boşluk, yol, yeşil alan analiz paftası.

3.2.2. Mevcut Kullanım Analizi

Yapılan analizler sonucu çalışma alanında konut ve ticari yapıların çoğunlukta olduğu saptanmıştır. Bunların dışında alanda kullanılmayan harabe yapılar, dini yapılar, ticari ve konut yapıları, hamam, kültürel ve kamusal işlevlere sahip yapılar bulunmaktadır (Tablo 3.1). Ticari yapıların ilçe merkezi ve Ankara Caddesi hattı boyunca yoğunlaştığı, ilçe merkezinden uzaklaştıkça konut yapı türünün yaygınlaştığı görülmektedir (Şekil 3.6). Çalışma alanı içinde en yaygın yapı kullanımını %58,5 oranla konut yapılarıdır.

Tablo 3.1: Mevcut kullanım analiz tablosu.

MEVCUT KULLANIM ANALİZİ	ADET	YÜZDE
DİNİ YAPI	4	%1.44
KÜLTÜREL YAPI	1	%0.36
KAMU BİNASI	5	%1.79
TİCARİ YAPI	85	%30.4
KONUT	164	%58.5
TİCARİ + KONUT YAPISI	14	%5.0
HAMAM	1	%0.36
HARAP DURUMDA YAPI	6	%2.15
TOPLAM	280	%100

Şekil 3.6: Mevcut kullanım analiz paftası.

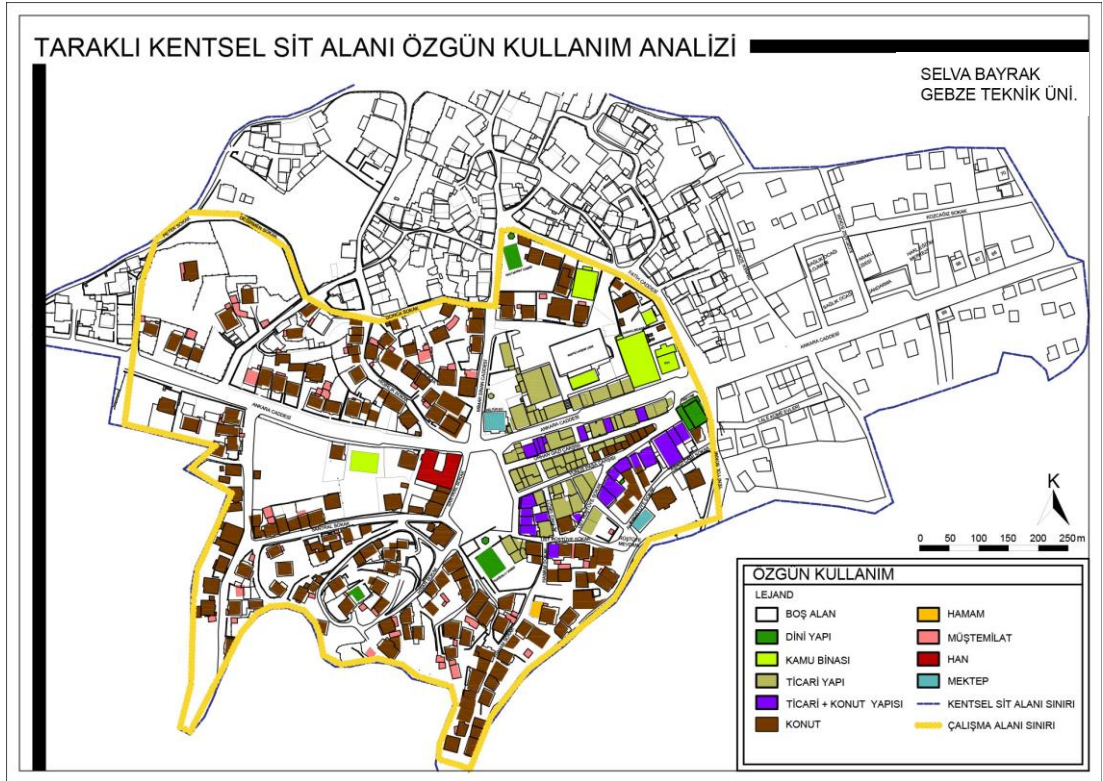
3.2.3. Özgün Kullanım Analizi

Çalışma alanı içindeki yapıların özgün işlevinin % 68,5 oranla konut olduğu saptanmıştır (Tablo 3.2). Mevcut kullanım analiziyle karşılaştırıldığında, alanda yer alan yapılarda zamana bağlı işlev değişikliği olduğu tespit edilmiştir. Konut ve ticaret yapılarının bazılarının zaman içerisinde değişen ekonomik koşullar ve

kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda, özgün işlevlerini korumadığı gözlenmiştir. Özgün kullanım paftasında görülen mektep, han gibi yapıların günümüzde varlığını farklı işlevlerle sürdürdüğü görülmektedir (Şekil 3.7).

Tablo 3.2: Özgün kullanım analiz tablosu.

ÖZGÜN KULLANIM ANALİZİ	ADET	YÜZDE
DİNİ YAPI	4	%1.5
KAMU BİNASI	6	%2.2
TİCARİ YAPI	65	%23.2
TİCARİ+KONUT YAPISI	23	%8.2
KONUT	178	%63.5
HAMAM	1	%0.35
HAN	1	%0.35
MEKTEP	2	%0.7
TOPLAM	280	%100

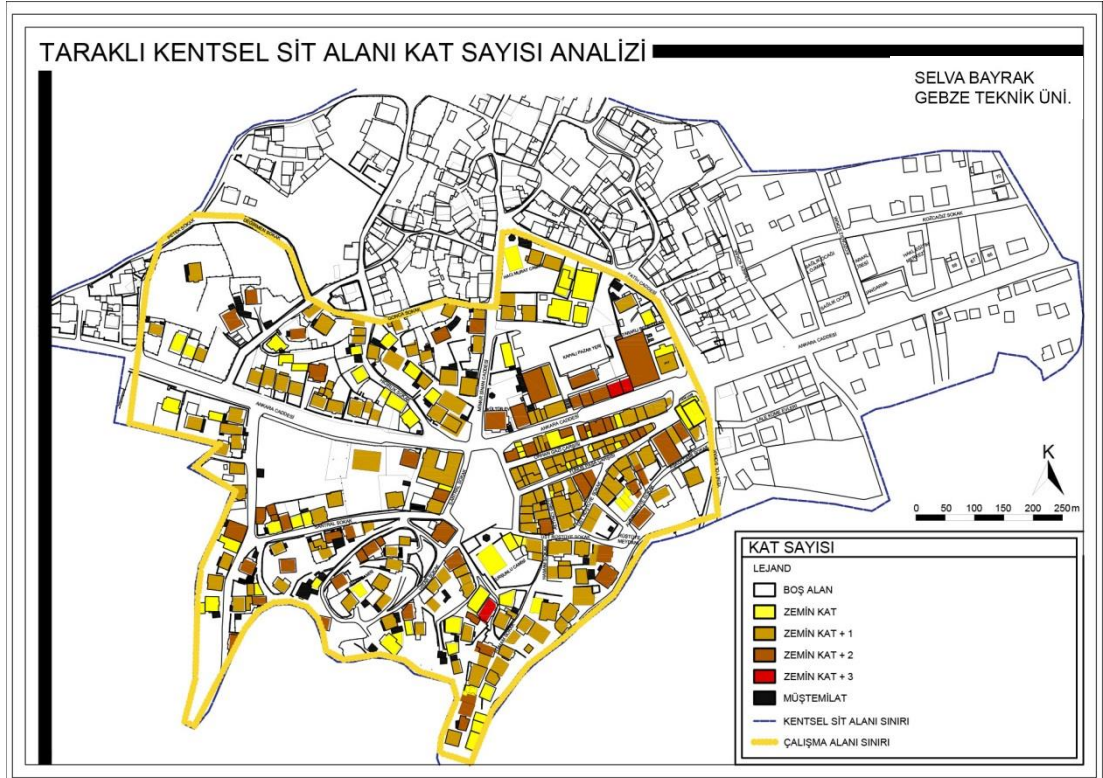
Şekil 3.7: Özgün kullanım analiz paftası.

3.2.4. Kat Sayısı Analizi

Çalışma alanı içinde incelenen yapıların çoğunluğu % 56,1 oranında 2 katlıdır (Tablo 3.3). Kalan yapılar ise tek ve 3 katlı yapılardır. Çalışma alanı içinde yalnızca 3 adet 4 katlı yapı bulunmaktadır (Şekil 3.8). Geleneksel doku içindeki yaygın gabariyi aşan yapıların sonradan yapılan betonarme yapılar olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 3.3: Kat sayısı analiz tablosu.

KAT SAYISI ANALİZİ	ADET	YÜZDE
ZEMİN KAT	61	%21.8
ZEMİN+1 KAT	68	%24.2
ZEMİN+2 KAT	146	%52.2
ZEMİN+3 KAT	5	%1.8
TOPLAM	280	%100

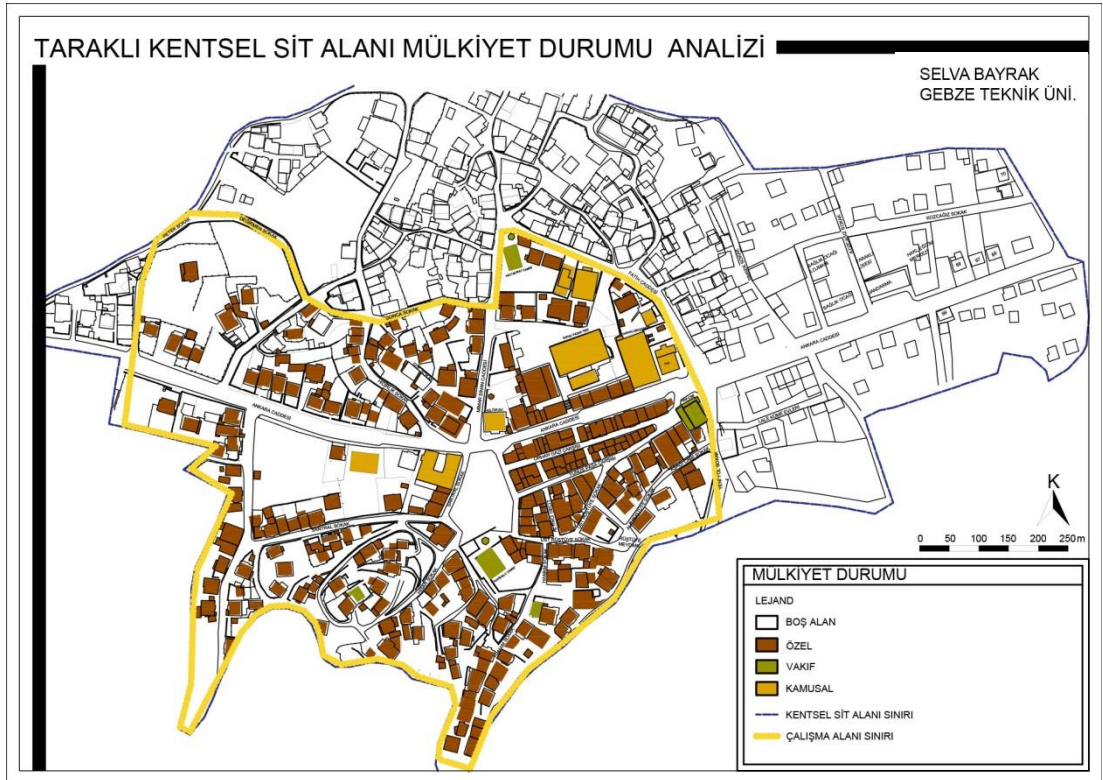
Şekil 3.8: Kat sayısı analiz paftası.

3.2.5. Mülkiyet Durumu Analizi

Analizler sonucu alanda yer alan yapıların % 95 oranında baskın çoğunluğunun özel mülkiyet sınıfında bulunduğu, az sayıda vakıf ve kamu mülkiyet sınıfında yapının da bulunduğu sonucuna varılmıştır (Tablo 3.4) (Şekil 3.9). Alan sınırları içinde bulunan tarihi hamam ve camiler vakıflara ait yapı sınıfındadırlar.

Tablo 3.4: Mülkiyet durumu analiz tablosu.

MÜLKİYET DURUMU ANALİZİ	ADET	YÜZDE
ÖZEL	266	%95
VAKIF	5	%1.8
KAMUSAL	9	%3.2
TOPLAM	280	%100

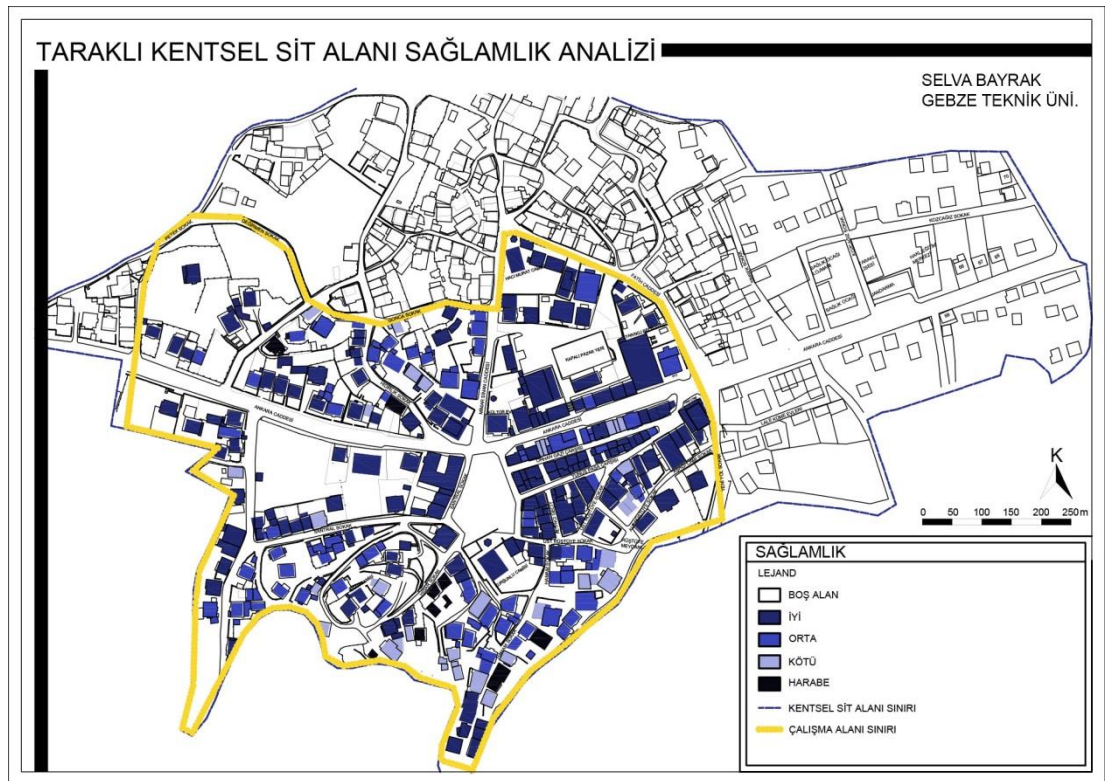
Şekil 3.9: Mülkiyet durumu analiz paftası.

3.2.6. Sağlamlık Analizi

Yapıların kütle ve cephesi gözlemlenerek yapılan sağlamlık değerlendirmesi iyi, orta, kötü, harabe olarak kategorize edilmiştir. Restorasyon uygulaması tamamlanan geleneksel yapıları ve yeni inşa edilmiş yapıları kapsayan iyi durumdaki yapıların % 58,9 oranıyla çoğunlukta olduğu görülmektedir. İyi durumdaki yapıların sayısını % 27,1 ve % 10,7 oranlarıyla orta ve kötü durumdaki yapılar takip etmektedir. Çalışma alanı içinde % 3,3 oranında, tamamı geleneksel yapılar içinde yer alan harabe durumdaki yapılar da bulunmaktadır (Tablo 3.5) (Şekil 3.10).

Tablo 3.5: Sağlamlık analiz tablosu.

SAğLAMLIK ANALİZİ	ADET	YÜZDE
İYİ	165	%58.9
ORTA	76	%27.1
KÖTÜ	30	%10.7
HARABE	9	%3.3
TOPLAM	280	%100

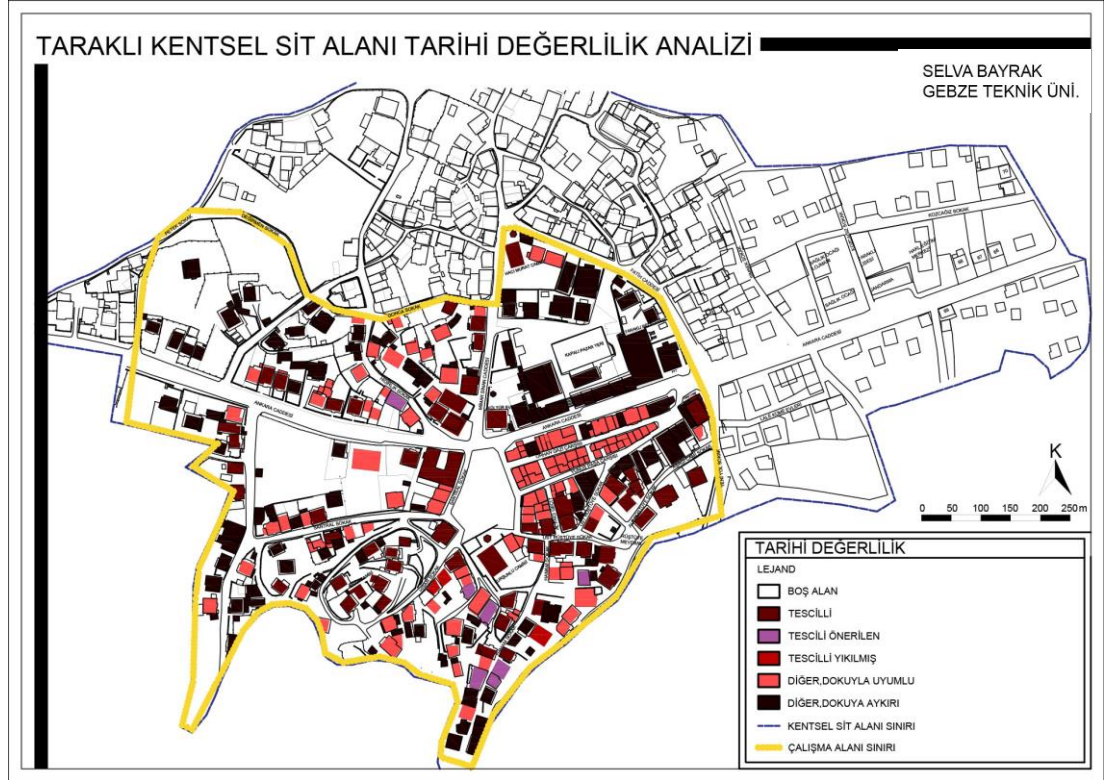
Şekil 3.10: Sağlamlık analiz paftası.

3.2.7. Tarihi Değerlilik Analizi

Bu analizle geleneksel dokuyu oluşturan ve geleneksel doku içindeki yapım tekniği, gabari ve cephe özellikleri bakımından dokuya uyumlu ve uyumsuz yapıların tespiti amaçlanmıştır. Alanda % 21,5 oranında tescilli yapı bulunmaktadır (Tablo 3.6). Yapım tekniği ve malzeme özellikleri, geleneksel dokuyla benzerlik bulunduran bazı yapıların ise tescili önerilmektedir. Çalışma alanı içinde % 37,8 oranında geleneksel dokuya uyumsuz nitelikte yapı bulunmaktadır (Şekil 3.11).

Tablo 3.6: Tarihi değerlilik analiz tablosu.

TARİHİ DEĞERLİLİK ANALİZİ	ADET	YÜZDE
TESCİLLİ	60	%21.5
TESCİLİ ÖNERİLEN	7	%2.5
DOKUYA UYUMLU	107	%38.2
DOKUYA UYUMSUZ	106	%37.8
TOPLAM	280	%100

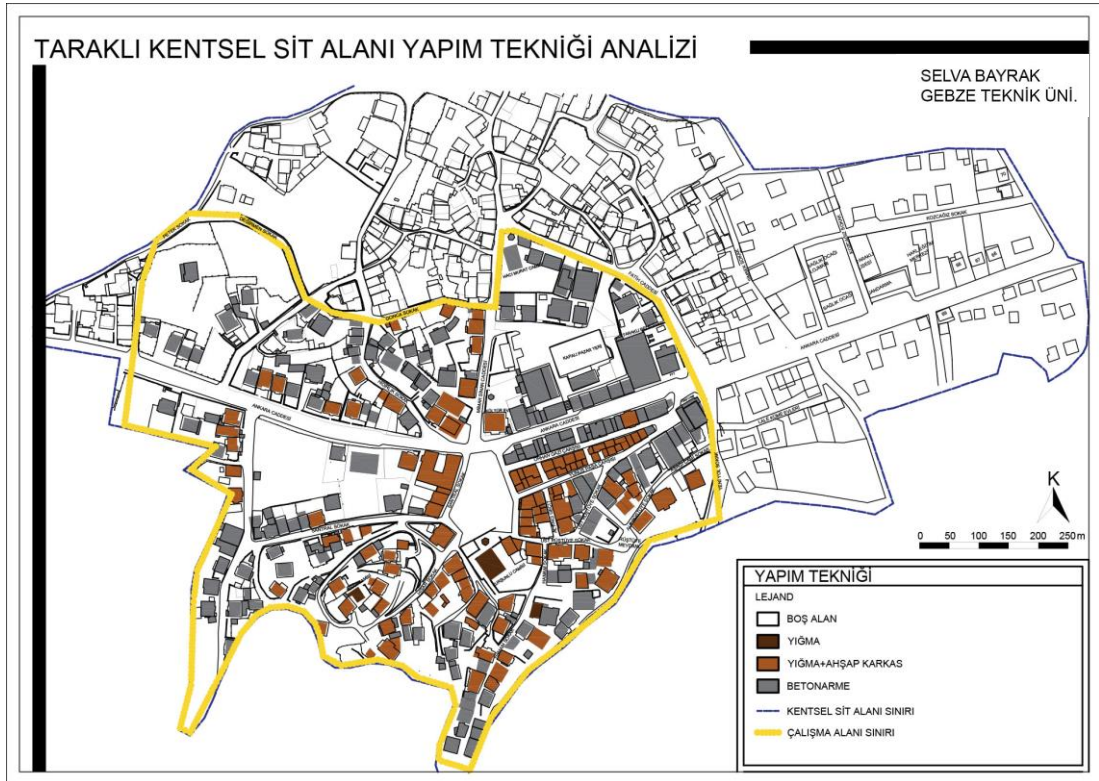
Şekil 3.11: Tarihi değerlilik analiz paftası.

3.2.8. Yapım Tekniği Analizi

Alanda mevcut olan yapıların % 56,8 oranıyla çoğunluğunun betonarme karkas yapım tekniğiyle inşa edilen yapılar olduğu tespit edilmiştir (Tablo 3.7). Bu oranı takiben yığma + ahşap karkas yapılar % 42,1 oranındadır. Yığma yapı örnekleri ise % 1,1 oranındadır (Şekil 3.12).

Tablo 3.7: Yapım tekniği analiz tablosu.

YAPIM TEKNİĞİ ANALİZİ	ADET	YÜZDE
YIĞMA	3	%1.1
YIĞMA+AHŞAP KARKAS	118	%42.1
BETONARME	159	%56.8
TOPLAM	280	%100

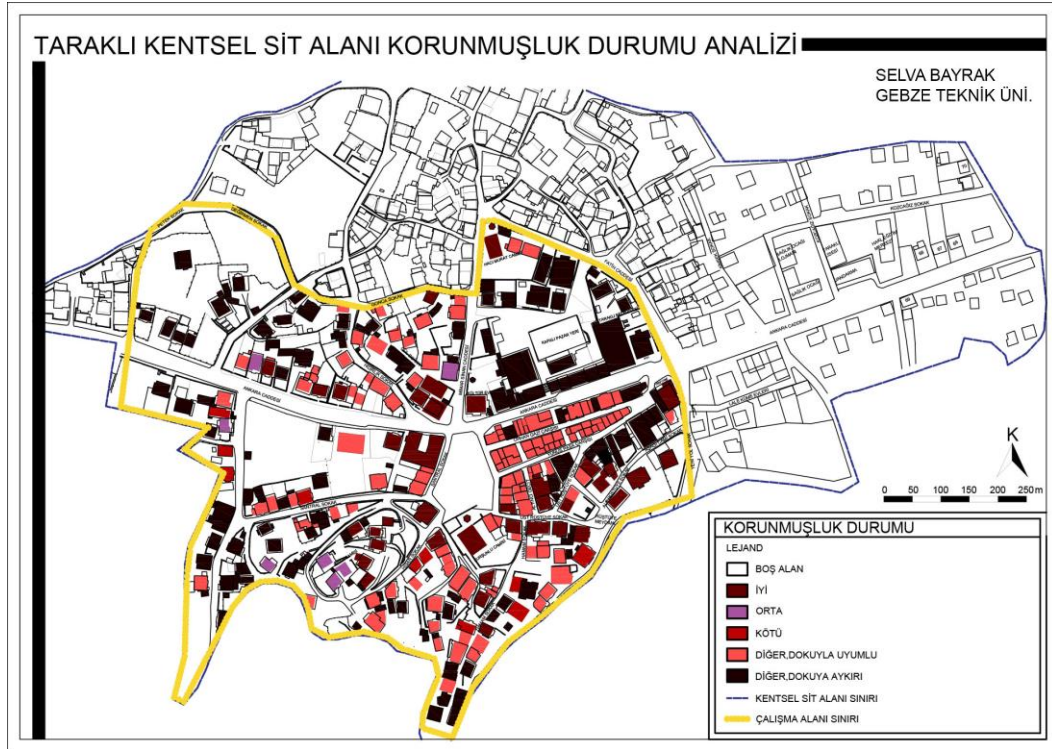
Şekil 3.12: Yapım tekniği analiz paftası.

3.2.9. Korunmuşluk Durumu Analizi

Alandaki yapıların korunmuşluk durumu değerlendirmesi tescilli yapılar için bakım görmeyip deforme olanlar ve niteliksiz tadilat görenler için kötü, bakım görenler için orta ve restorasyon uygulananlar için iyi olarak; tescilli olmayanlar içinse dokuya uyumlu olması veya olmaması olarak yapılmıştır. Tescilli olan yapılarda korunmuşluk durumu iyi olan yapılar % 14 oranıyla, geleneksel olmayan yapılarda ise dokuya uyumlu olan yapılar % 43,5 oranıyla çoğunluktadır (Tablo 3.8) (Şekil 3.13).

Tablo 3.8: Korunmuşluk durumu analiz tablosu.

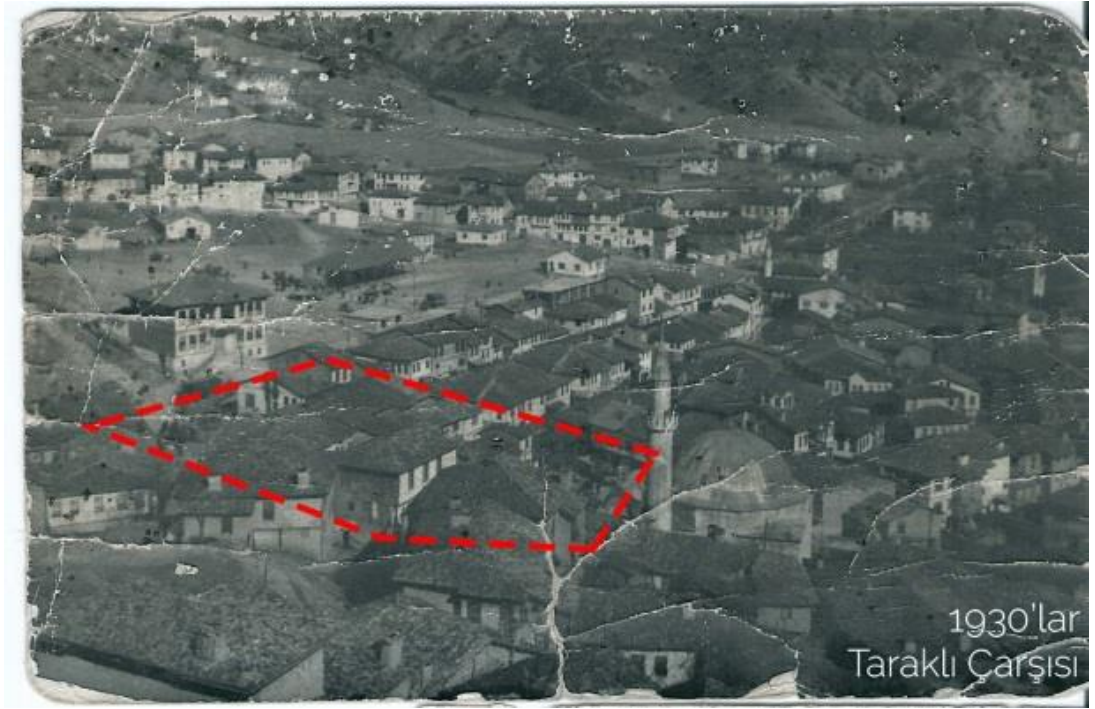
KORUNMUŞLUK DURUMU ANALİZİ	ADET	YÜZDE
İYİ	39	%14
ORTA	7	%2.5
KÖTÜ	10	%3.5
DOKUYA UYUMLU	122	%43.5
DOKUYA UYUMSUZ	102	%36.5
TOPLAM	280	%100

Şekil 3.13: Korunmuşluk durumu analiz paftası.

3.2.10. Değerlendirme

Çalışma alanında yapılan analizler incelendiğinde sokak dokusu ve yerleşim özelliklerinin özgün durumda olduğu görülmektedir. Konutların hususi bahçeleriyle yeşil alan ihtiyacı giderilmekle birlikte yerel kullanıcı ve turistler için bölgede kamusal alan, rekreasyon alanı eksikliği görülmektedir. Merkezde yer alan meydanın tek rekreasyon alanı olduğu söylenebilir. Önceden çarşının devamı olan bu alanda yapılar yıkılarak bir park yapılmış (Şekil 3.14: [Web 4, 2019]), 2015 yılında ise projelendirilerek bugünkü haline getirilmiştir (Şekil 3.15) [Web 4, 2019]. Alanın gerek turistler gerek yerliler tarafından yoğun olarak kullanıldığı, yörenin benzer alan ve çözümlere ihtiyaç duyduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra çalışma alanı içinde çocuklara yönelik herhangi bir alan olmadığı göze çarpmaktadır. Bu problem de yörenin birincil sorunları arasında ele alınabilir. Ciddi bir araç yoğunluğu olmamasına rağmen park alanı ve buna bağlı trafik akışı sorunları gözlenmiştir. Trafik ve park sorunlarının yöreye olan ilginin artmasıyla doğru orantılı olarak arttığı gözlenmiştir. Bununla ilgili çözüm önerileri geliştirilmesi de elzem olarak görülmektedir.

Şekil 3.14: Taraklı meydanı eski hali.

Özgün ticaret merkezinin varlığını koruduğu bunun yanı sıra ticari faaliyetlerin konut bölgelerine de yayıldığı görülmektedir. Buna bağlı olarak yapılarda işlev değişikliklerinin süreceği öngörülmektedir.

Eski betonarme yapıların ve onarım görmemiş ahşap karkas yapıların sağlamlık açısından kötü durumda olduğu gözlenmiştir. Kötü durumda olan betonarme yapıların Ankara Caddesi boyunca yoğunlaştığı gözlenmiştir. Sağlam olmayan geleneksel yapıların ise çoğunlukla terkedilmiş ve onarım görmemiş yapılar olduğu gözlenmiştir.

Şekil 3.15: Taraklı meydanı yeni hali, 2019.

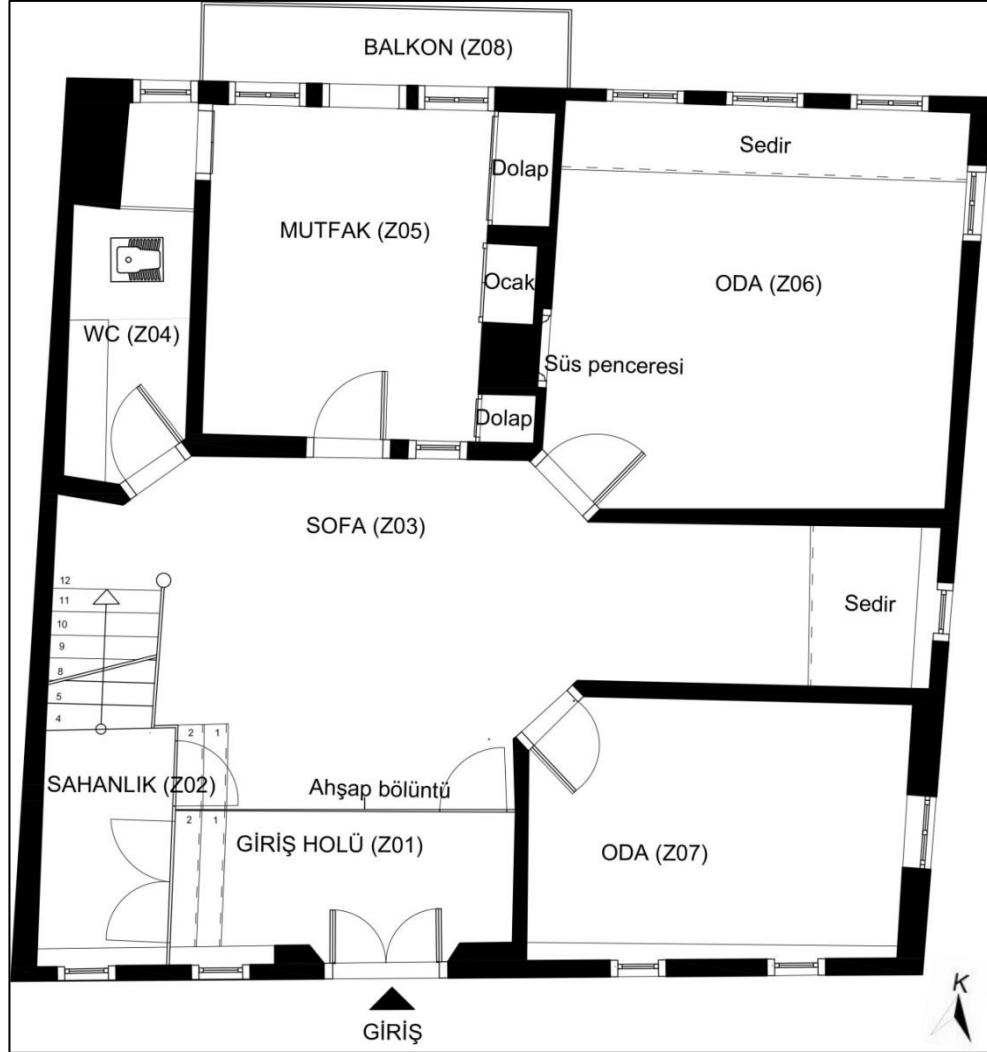
İlçe merkezinden uzaklaştıkça tescilli veya tescili önerilen yapıların koruma sorunlarının arttığı gözlenmiştir. İlçe merkezindeki yapıların işlevi değiştirilerek ticari tesise dönüştürülmesinin bunda önemli bir payı olduğu düşünülmektedir. Ticaret potansiyeli olmayan yapılar için restorasyon yapılması güçleşmekte ve uzman olmayan kişilerce geçmişte yapılan yanlış onarımların izleri görülmektedir. Terk edilen yapılar ise uzun süreli doğal etkenlere maruz kalarak harap hale dönüşmektedir. Öte yandan tarihi değeri bulunmayan yapıların dokuya uyumluluğu

incelendiğinde uyumsuz olarak nitelendirilen yapıların cephe ve malzeme özelliklerinin uyumsuz olup, gabarilerinin yöre dokusuna uygun olduğu saptanmıştır. Dokuya uyumsuz yapıların Ankara Caddesi'nde yoğunlaştığı gözlenmektedir.

4. VİDADIYE GENÇAY EVİ MİMARİ ÖZELLİKLERİ

4.1. Planlama Anlayışı

Vidadiye Gençay Evi Taraklı'da yaygın olarak görülen orta sofalı Türk evi tipolojisindedir. Eyvanlı sofa, sofada tavan yükselmesi, başoda, balkon, kapalı çıkma gibi nitelikleri ile Taraklı evlerinin genel özelliklerini taşımaktadır. Katlar arası geçiş tek kollu ahşap merdivenle sağlanmaktadır. Yapıya güney cephesinde yer alan Santral Sokak'tan girilmektedir (Şekil 4.1). Ayrıca kuzey cephesinde bodrum katta yer alan tali bir giriş de bulunmaktadır (Ek C: Rölöve paftaları).

Şekil 4.1: Zemin kat planı.

Sokaktan girildiğinde, ahşap elemanlarla ayrılmış Z01 nolu giriş holüyle karşılaşılmaktadır (Şekil 4.2). Giriş holü 140 x 385 cm boyutlarındadır. Tavan yüksekliği ise 2,41 cm'dir. Çift kanatlı ahşap giriş kapısının yanında 66 x 70 cm boyutlarında sokağa bakan tek kanatlı ahşap bir pencere yer almaktadır. Giriş holü tavanı ahşapla kaplı, zemini çimento esaslı malzemeyle kaplıdır. Bu mekandan 2 basamak çıkılarak yine çift kanatlı ahşap bir kapıdan Z02 nolu üst kata çıkan merdivenin sahanlığına ve ahşap bölüntünün kenarında yer alan tek kanatlı ahşap kapıyla Z03 nolu sofaya ulaşılmaktadır. Bu şekilde ahşap elemanlarla ayrılan giriş holü zemin katla karşılaşılmadan birinci kata ulaşılmasını sağlamaktadır (Şekil 4.3).

Sofadan Z04 nolu ıslak hacime, Z05 nolu mutfağa ve Z06, Z07 nolu odalara ulaşılmakta ve tek kollu bir merdivenle bodrum kata inilmektedir. Merdivenin olduğu kısımda, dairesel boşluklu 71 cm yüksekliğinde ahşap bir parapet yer almaktadır (Şekil 4.4). Sofada Z06 ve Z07 nolu odalar arasında bir eyvan yer almaktadır (Şekil 4.5). Bu kısımda doğu cepheye bakan 67 x 70 cm boyutlarında bir pencere ve 117 cm genişliğinde 74 cm yüksekliğinde üstü yüklük altı odunluk olarak kullanılan ahşap bir sedir yer almaktadır.

Sofada bulunan eyvanın iki yanındaki Z06 ve Z07 nolu odalara pahlı duvarlardaki tek kollu ahşap kapılarla girilmektedir (Şekil 4.5). Z07 nolu oda güney cephedeki sokağa bakmaktadır ve bu cephede 64 x 70 cm boyutlarında iki adet ahşap pencere yer almaktadır. Pencere alt kotuna kadar 45 cm olan duvar kalınlığı, pencerelerin olduğu kısımda 20 cm'ye düşmektedir. Açığa çıkan duvar yüzeyi ahşap kaplıdır (Şekil 4.6).

Şekil 4.2: Giriş holü, 2018.

Şekil 4.3: Sofadaki bölücü eleman, 2018.

Şekil 4.4: Sofadaki merdiven parapeti, 2019.

Şekil 4.5: Z03 nolu sofadaki eyvan, 2018.

Şekil 4.6: Z07 nolu oda pencereleri, 2019.

Şekil 4.7: Z07 nolu oda, 2018.

Doğu cephede ise 86 x 175 cm boyutlarında ahşap giyotin pencere yer almaktadır. Kapıdan girince sağda 63 x 208 x 210 cm boyutlarında ahşap bir dolap bulunmaktadır (Şekil 4.7). Z07 nolu oda 380 x 423 cm boyutlarındadır ve tavan yüksekliği 2,40 cm'dir.

Z06 nolu odada ise üçü kuzeye biri doğuya bakan 4 adet 90 x 175 cm boyutlarında ahşap pencereler yer almaktadır. Yatayda üçe bölünmüş olan bu pencerelerin üst iki dilimi tek kanatlı, alt dilimi ise çift kanatlı olarak açılabilir (Şekil 4.8). Kapıdan girildiğinde sol duvar üzerinde 90 x 160 cm boyutlarında ahşap bir süs penceresi yer almaktadır (Şekil 4.9). Odada arka bahçeye bakan kuzey cephe boyunca 79 cm genişliğinde 32 cm yüksekliğinde ahşap bir sedir ve kapıdan girince sağda 79 x 308 x 210 cm boyutlarında ahşap bir dolap bulunmaktadır (Şekil 4.10). Z06 nolu oda 459 x 420 cm boyutlarında ve 2,48 cm yüksekliğindedir (Şekil 4.11).

Şekil 4.8: Z06 nolu oda penceresi, 2019.

Şekil 4.9: Z06 nolu oda süs penceresi.

Şekil 4.10: Z06 nolu oda dolabı, 2018.

Şekil 4.11: Z06 nolu oda, 2018.

Mutfak olarak kullanılan Z05 nolu odaya sofadan 96 x 200 cm boyutlarında ahşap bir kapıyla girilmektedir. Ahşap kapının yanında sofaya ışık ve görüş sağlayan 72 x 80 cm boyutlarında bir pencere yer almaktadır (Şekil 4.12). Z05 nolu oda kuzey cephedeki arka bahçeye bakmakta ve odanın bu yüzeyinde 90 x 175 cm boyutlarında iki adet ahşap pencere ve balkona geçişi sağlayan 97 x 200 cm boyutlarında ahşap bir kapı yer almaktadır (Şekil 4.13). Mutfak mekanından arka bahçeye bakan 90 x 420 cm boyutlarında bir balkona ulaşılmaktadır. Kapıdan girildiğinde sağ duvarda ahşap gömme dolaplar ve ahşap kapaklı bir ocak yer almaktadır (Şekil 4.14). Sol duvarda ise Z07 nolu birime açılan 87 x 173 cm boyutlarındaki ahşap kapak yer almaktadır (Şekil 4.15). Z05 nolu oda 320 x 387 cm boyutlarında ve 2,40 cm yüksekliğindedir.

Şekil 4.12: Sofadan mutfağa geçiş, 2018.

Şekil 4.13: Balkon çıkışı, 2018.

Şekil 4.14: Z05 nolu mutfak dolap ve ocak, 2019.

Şekil 4.15: Ahşap kapak, 2019.

Z04 nolu oda ise tuvalet olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.16). Bu birime bodrum kata inen ahşap merdivenin karşısında yer alan pahlı duvardaki 96 x 200 cm boyutlarındaki ahşap kapıyla girilmektedir. Kapıdan girildiğinde sol tarafta ahşap ayaklı 71 cm yüksekliğinde bir lavabo taşı görülmektedir. Lavabonun bittiği noktada döşemede yükselme görülmekte ve bu kısımda tuvalet taşı yer almaktadır. Tuvalet taşının hemen yanında ise ahşapla ayrılmış bir bölme yer alır. Z05 nolu odadan bu birime açılan ahşap kapak da burada bulunmaktadır. Bu ayrılan bölümün yıkanma yeri olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Z07 nolu oda 382 x 132 cm boyutlarındadır ve tavan yüksekliği girişte 2,38 cm, tuvalet taşının olduğu bölümde 2,27 cm'dir.

Şekil 4.16: Z07 nolu tuvalet.

Sofada yer alan son kapı ise Z02 nolu merdiven sahanlığına açılmaktadır (Şekil 4.17) (Şekil 4.18). 2 basamak çıkılarak ulaşılan sahanlık bölümünde güney cephedeki sokağa bakan 67 x 70 cm boyutlarında tek kanatlı ahşap bir pencere yer almaktadır. Z02 nolu mekan 148 x 249 cm boyutlarındadır ve tavan yüksekliği 1,94 cm'dir. Üst kata çıkan merdiven 20 cm genişliğinde ahşap elemanlarla kapalıdır (Şekil 4.19). Ahşap elemanların birleşim noktasında 5 cm genişliğinde ahşap çitalar yer almaktadır. Sofa ile giriş holünü ayıran bölücü ahşap eleman, tavan kaplamaları ve merdiveni kapatan ahşap kaplama benzer nitelik göstermektedir.

Şekil 4.17: Z02 nolu sahanlık, 2018.

Şekil 4.18: 1. Kata çıkış merdiveni, 2018.

Şekil 4.19: 1. Kata çıkış merdiveni ve sahanlık kapısı.

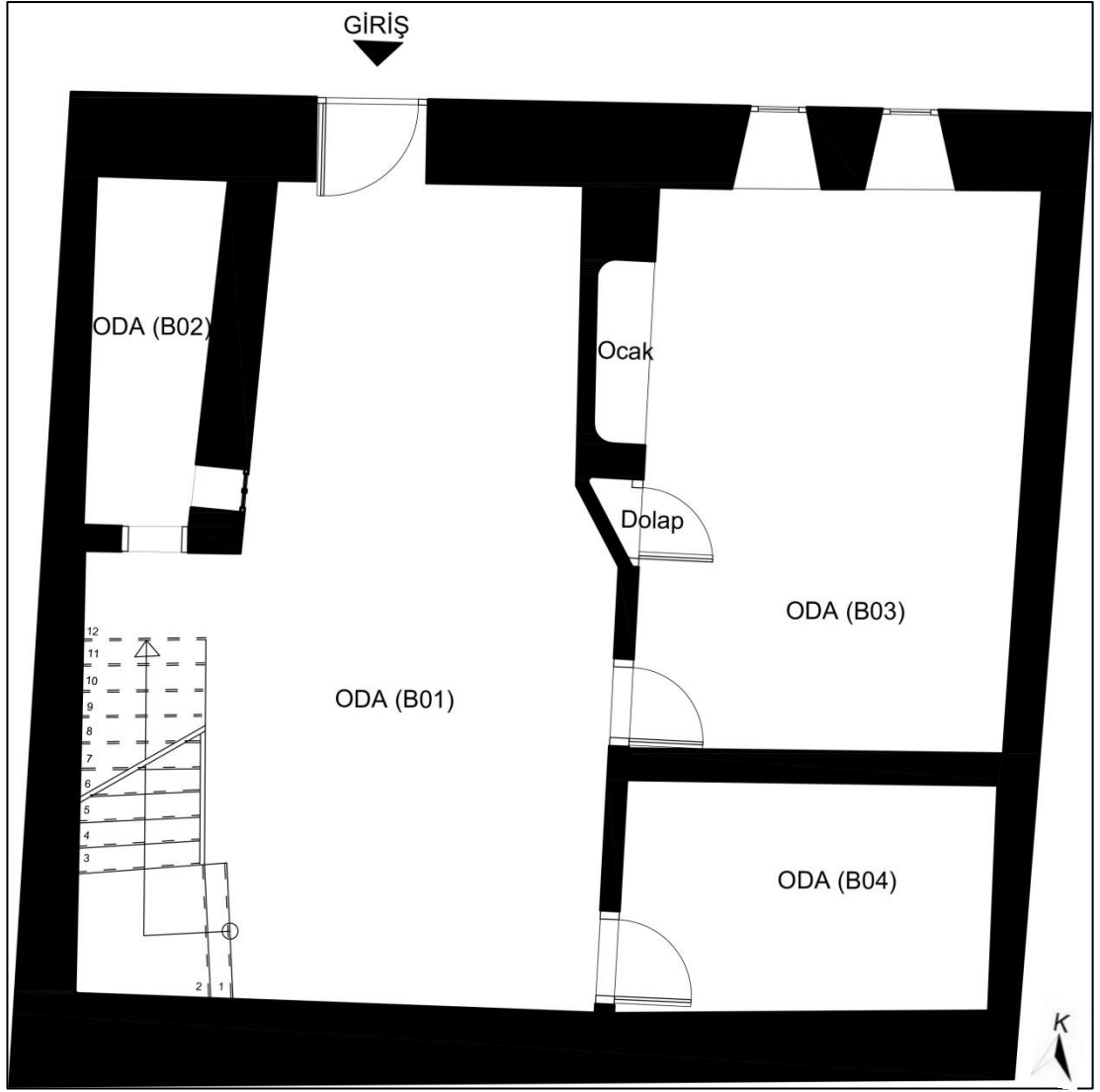
Bodrum kata sofadan tek kollu ahşap bir merdivenle inilmektedir (Şekil 4.20). Merdivenden inildiğinde odaların açıldığı B01 nolu ortak bir mekana ulaşılır. Bu birimde arka bahçeye açılan 115 x 180 cm boyutunda ahşap bir kapı bulunmaktadır (Şekil 4.21). Kapının üzerinde bir ışıklık yer almaktadır. B01 nolu birimden B02, B03 ve B04 nolu birimlere ulaşılmaktadır (Şekil 4.22) (Şekil 4.23).

Şekil 4.20: Bodrum kat merdiveni, 2018.

4.21: Arka bahçe çıkışı, 2018.

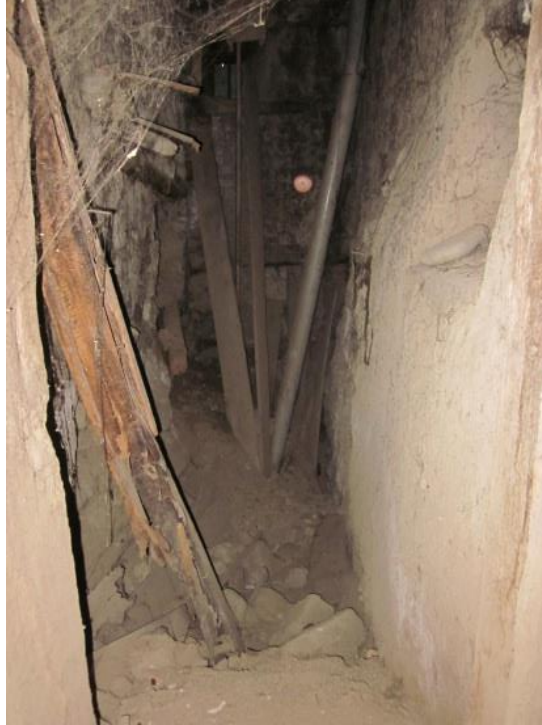

Şekil 4.22: Bodrum kat planı.

Şekil 4.23: B01 nolu oda, 2018.

Ahşap bir kapı açıklığıyla ulaşılan B02 nolu birim 135 x 359 cm boyutlarındadır. B01 nolu birime bakan 45 x 45 cm boyutlarında ahşap bir penceresi bulunmaktadır. Mekana girilemediği için yükseklik ölçümü yapılamamıştır (Şekil 4.24). 97 x 187 cm boyutlarında ahşap bir kapıyla ulaşılan B04 nolu mekan ise 232 x 382 cm boyutlarındadır. Tefriş elemanlarından odunluk olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Pencere veya havalandırması bulunmamaktadır (Şekil 4.25). B03 nolu mekana 91 x 176 cm boyutlarındaki ahşap bir kapıyla ulaşılmaktadır ve 90 x 88 cm boyutlarında 2 adet tek kanatlı, ahşap çıtayla bölümlenmiş ahşap pencere bulundurmaktadır (Şekil 4.26) (Şekil 4.27). Kapıdan girildiğinde sağ tarafta 75 cm genişliğinde ahşap kapılı bir gömme dolap yer almaktadır. Bu dolabın 35 cm yanında ise kemer geçişli bir duvar nişi içinde baca yer almaktadır (Şekil 4.28). Bu duvarın büyük bir kısmı boşaldığı için kemer formunun ancak yarısı anlaşılmaktadır. 395 x 582 cm boyutlarında ve 280 cm yüksekliğindedir. Bodrum katın tavanında kaplama yoktur ve ahşap kirişler görülmektedir. Döşemesi ise toprak zemindir. Depo olarak kullanılan bodrum katın, özgün işlevinin ahır olduğu düşünülmektedir [Kan, 2009].

Şekil 4.24: B02 nolu oda, 2018.

Şekil 4.25: B04 nolu oda, 2018.

Şekil 4.26: B03 nolu oda pencereleri, 2018.

Şekil 4.27: B03 nolu oda, 2018.

Şekil 4.28: B03 nolu oda ocak ve dolap, 2019.

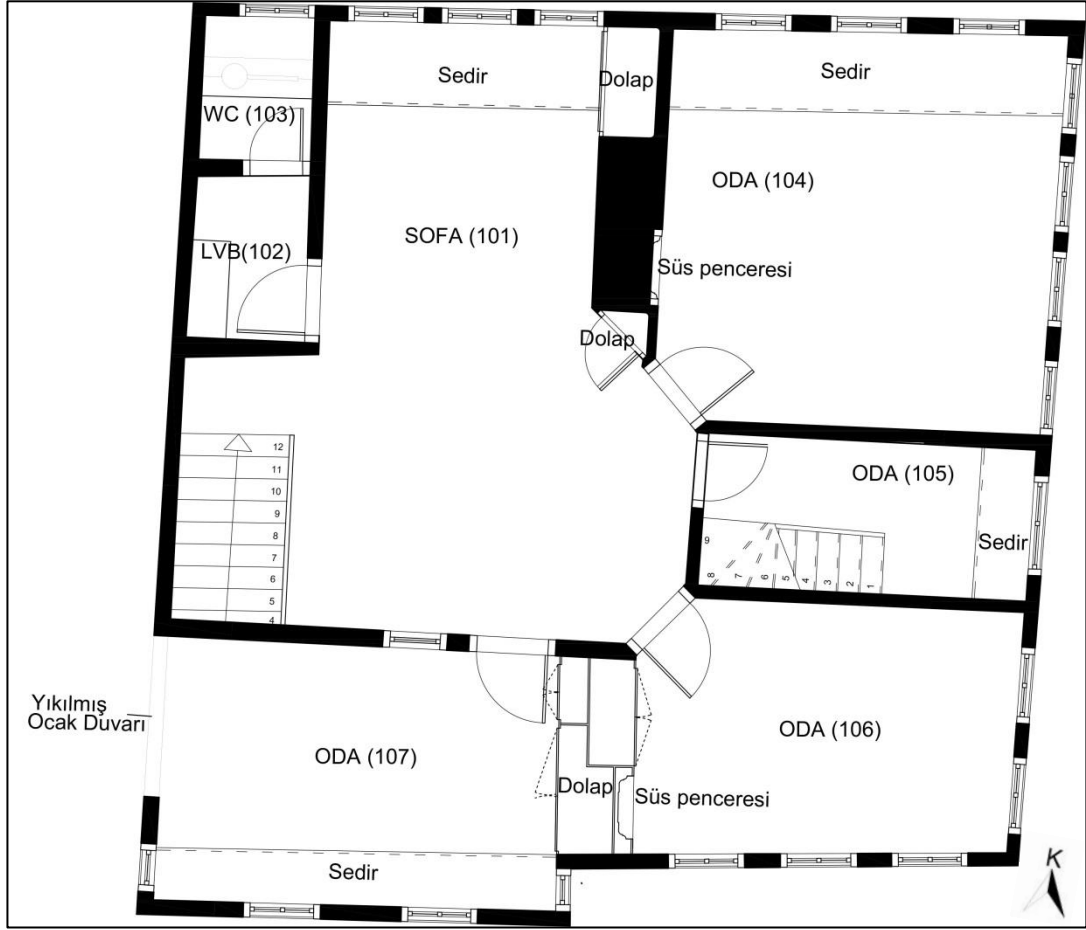
Yapının esas katı olan 1. kata tek kollu ahşap bir merdivenle çıkılır ve merdiven 101 nolu sofaya ulaşmaktadır. Merdivenin olduğu kısımda, ahşap dikmeli 82 cm yüksekliğinde ahşap bir parapet yer almaktadır (Şekil 4.29). Sofadan 103, 104, 105, 106, 107 nolu odalara geçiş sağlanır (Şekil 4.30) (Şekil 4.31) (Ek C: Rölöve paftaları).

Şekil 4.29: 1. kat sofası merdiven parapeti, 2019.

Şekil 4.30: 1. Kat sofa, 2018.

Şekil 4.31: 1. kat planı.

103 ve 107 nolu birimler arasında, kuzey cephede yer alan arka bahçeye bakan bir eyvan yer almaktadır (Şekil 4.32). Bu bölümdeki 3 adet 90 x 175 cm boyutlarındaki pencerelerle sofaya ışık ve hava girişi sağlanır. Yatayda üçe bölünen pencerelerin üst iki dilimi ve alt dilimi çift kanatlı olarak açılabilir. Eyvanın bu yüzünde 99 cm genişliğinde 32 cm yüksekliğinde ahşap bir sedir yer almaktadır. Eyvanın sağ yan yüzeyinde duvar içinde ahşap raflar bulunmaktadır. 107 nolu oda girişinin yanında ise 86 cm genişliğinde kapı görünümü ahşap bir dolap yer almaktadır. Sofanın orta kısmında birçok Taraklı evinde görülebileceği gibi tavan yükseltilmiş ve tavan ortasına metal bir süsleme yerleştirilmiştir (Şekil 4.33). Tavan yüksekliği 289 cm iken orta kısımda 367 cm'ye yükselmektedir. Tavanın yükseldiği kısım sekizgen şeklindedir ve sekizgen girinti ahşap kayıt ile sınırlanmaktadır.

Şekil 4.32: 1. kat sofa eyvanı, 2019.

Şekil 4.33: 1. Kat sofa tavanı ve süslemesi, 2018.

Sofadan 96 x 200 cm boyutunda ahşap bir kapıyla 103 nolu birime, buradan da yine ahşap bir kapıyla 102 nolu birime geçilmektedir. 103 nolu birimde 81 cm yükseklikte ve 115 cm uzunluğunda bir lavabo taşı bulunmakta (Şekil 4.34), döşemesi yükselen 102 numaralı birimde ise ahşap tuvalet görülmektedir (Şekil 4.35). 103 nolu birim 140 x 197 cm iken 102 nolu birim 170 x 132 cm boyutlarındadır. 103 nolu birimin tavan yüksekliği 284 cm iken 102 nolu birimde döşeme yükseldiği için tavan yüksekliği 273 cm'ye düşer.

Şekil 4.34: 102 nolu lavabo, 2019.

Şekil 4.35: 103 nolu tuvalet, 2018.

Sofadan eyvanın hemen yanındaki 104 nolu başodaya geçilmektedir. Pahlı duvardaki 93 x 200 cm boyutunda ahşap kapıyla girilen odada 90 x 175 cm boyutlarında 7 adet ahşap pencere yer almaktadır. Yatayda üçe bölünmüş olan pencerelerin alt dilimi ve üst 2 dilimi çift kanatlı açılabilir. Kapıdan girildiğinde sol duvar yüzeyinde zemin kattakine benzer ahşap süs penceresi yer almaktadır (Şekil 4.36) . Odanın arka bahçeye bakan kenarı boyunca 95 cm genişliğinde 34 cm yüksekliğinde ahşap bir sedir bulunmaktadır. 107 nolu başoda 466 x 472 cm boyutlarındadır ve tavan yüksekliği 289 cm'dir (Şekil 4.37)

Şekil 4.36: 104 nolu oda süs penceresi, 2019.

Şekil 4.37: 104 nolu oda, 2019.

Başodanın yanında bulunan 105 nolu odada ise çatı katına çıkan ahşap dönen merdiven bulunmaktadır (Şekil 4.38). Doğu cepheye bakan bu odada 114 x 183 cm boyutlarında 1 adet kemerli ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.39). Pencerenin önünde 64 cm genişliğinde 29 cm yüksekliğinde ahşap bir sedir bulunmaktadır. 105 nolu oda 386 x 179 cm boyutlarındadır. Tavan yüksekliği 287 cm'dir.

Şekil 4.38: 105 nolu odadaki dönel merdiven, 2018.

Şekil 4.39: 105 nolu oda, 2018.

105 nolu odanın yanında yer alan 106 nolu odaya ise sofadan pahlı duvardaki ahşap bir kapıyla ulaşılmaktadır. Kapıdan girildiğinde sağda kalan yüzeyde duvara gömülmüş ahşap bir dolap yer almaktadır. Bu dolabın kapakları açıldığında 106 nolu oda ile 107 nolu oda arasında bölücü bir duvar olmayıp, çift taraftan da açılan dolabın bu işlevi üstlendiği görülmektedir (Şekil 4.40). Güneydeki sokağa ve doğudaki yan bahçeye bakan odada 90 x 175 cm boyutlarında 5 adet ahşap pencere

bulunmaktadır. Yatayda üçe dilimlenmiş bu pencerelerin alt dilimi çift kanatlı açılırken, üst iki dilimi doğuya bakan pencerelerde tek kanatlı güneye bakan pencerelerde çift kanatlı olarak açılabilir. 449 x 307 cm boyutlarındaki odanın tavan yüksekliği 285 cm'dir (Şekil 4.41).

Şekil 4.40: 106 nolu odadaki bölücü dolap, 2018.

Şekil 4.41: 106 nolu oda, 2019.

Eyvanın tam karşısında yer alan 107 nolu oda 106 nolu odanın batı yanında yer almaktadır. Bu odaya 102 x 200 cm boyutunda ahşap bir kapıyla girilmekte ve sofayla arasında 76 x 60 cm boyutunda ahşap bir pencere yer almaktadır (Şekil 4.42). Odanın güney cephedeki sokağa bakan yüzünde kapalı çıkma yer alır. Çıkmanın yan yüzeylerinde 42 x 175 cm ve 57 x 175 cm boyutlarında 2 ahşap pencere, ön

yüzeyinde 90 x 175 cm boyutlarında 2 adet ahşap pencere yer almaktadır. Çıkmanın yer aldığı kenar boyunca 34 cm yüksekliğinde, 95 cm genişliğinde ahşap bir sedir bulunmaktadır. Kapıdan girildiğinde solda kalan yüzeyde 106 nolu oda ile 107 nolu oda arasında bölücü işlevi üstlenen dolap yer almaktadır(Şekil 4.43). 2018 yılı tespitlerinde odanın batıya bakan yüzeyinde kapalı çıkma şeklinde bulunan bir ocak yer almaktaydı (Şekil 4.44). Bu kısım, yapının batı cephesinde yer alan tek katlı bitişik yapının çatısında bulunduğu için güvenlik tehlikesi nedeniyle kurul izniyle 2018 yılında kaldırılmıştır (Şekil 4.45). 104 nolu oda 462 x 306 cm boyutlarındadır. Tavan yüksekliği 286 cm'dir.

Şekil 4.42: Sofadan 107 nolu odaya bakış, 2018.

Şekil 4.43: 107 nolu oda, 2018.

Şekil 4.44: 107 nolu odadaki ocak, 2018.

Şekil 4.45: Ocak kaldırıldıktan sonra, 2019.

105 nolu odadaki dönen merdiven, çatı arasına ve çatıdaki tek odaya geçilmesini sağlayan küçük bir hole ulaşmaktadır (Şekil 4.46) (Şekil 4.47). Ç01 nolu hol 148 x 278 cm boyutlarındadır ve tavan yüksekliği 2,02 cm'dir (Şekil 4.48) (Şekil 4.49) (Ek C: Rölöve paftaları).

Ç01 nolu bu holden 86 x 200 cm boyutlarında ahşap bir kapıyla Ç02 nolu odaya geçilmektedir (Şekil 4.48). Hol ve oda arasında 78 x 175 cm boyutunda ahşap bir pencere bulunmaktadır. Doğu cephesindeki yan bahçeye bakan Ç02 nolu odada kapalı bir çıkma yer almaktadır. Çıkmanın yan yüzeylerinde 40 x 90 cm boyutlarında 2 adet ahşap pencere yer alırken, ön yüzeyinde 75 x 175 cm boyutlarında 2 adet ve 80 x 175 cm boyutlarında 1 adet, kıvrımlı kemerli ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.50). Çıkmanın olduğu kenar boyunca 64 cm genişliğinde 28 cm yüksekliğinde ahşap bir sedir bulunmaktadır. Ç02 nolu oda 295 x 282 cm boyutlarındadır ve tavan yüksekliği 1,95 cm'dir.

Şekil 4.46: Çatı katı planı.

Şekil 4.47: Ç01 nolu hol, 2018.

Şekil 4.48: Holden çatı arasına geçiş, 2018.

Şekil 4.49: Çatı arası, 2018.

Şekil 4.50: Ç02 nolu oda, 2018.

4.2. Cephe Özellikleri

Vidadiye Gencay evi cephe özellikleri ile tipik bir 20. Yy başı dönemine ait Taraklı evidir. Yapıya ait güney ve doğu cephede yer alan furuşlarla taşınan kapalı çıkımlar, pencere boyut ve nitelikleri, kuzey cephede yer alan balkon, çatı tipi ve örtüsü, ahşap kat silmeleri gibi özellikler, geleneksel Taraklı yapı niteliklerine referans verir. Güney cephesi doğrudan sokağa açılan yapıda, pek çok geleneksel Osmanlı yapısında görüldüğü üzere yapının sokakla ilişkisi, zemin katta pencere boşluklarının küçük tutulması, esas kat olan 1. katta pencere önlerinde ahşap dilimli kafes yer alması gibi önlemlerle sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle kuzey cephede yer alan, vadiye bakan açık balkon yapının çevreyle kurduğu ilişkiye tezat katmaktadır. Kıırma çatılı olan yapı, alaturka kiremitlerle örtülüdür (Ek C: Rölöve paftaları).

Güney cephesi Santral Sokağa bakan yapı, bu cephede 2 katlı görünmektedir. Bu cephede dikkat çeken iki unsur yer almaktadır: Giriş kapısı ve kapalı çıkma. Giriş kapısı benzerlerinin aksine cephede asimetrik konumda yer almaktadır. Çift kanatlı ve ahşap olan kapı 150 x 200 cm boyutlarındadır. Kapı üzerinde bulunan oyma kısımlar haricinde herhangi bir bezeme veya süsleme bulunmamaktadır (Şekil 4.51). Üzerinde bulunan kapalı çıkmanın kapı için saçak mahiyetinde olduğu söylenebilir. Kapalı çıkma cephenin sol yanında yer almaktadır. Metal kaplamalı furuşlarla taşınmaktadır (Şekil 4.52). Ön yüzünde iki adet 90 x 175 cm boyutlarında, yan yüzeylerinde 2 adet 42 x 175 cm boyutlarında ahşap pencere yer almaktadır. Kapalı

çıkmanın sağ tarafında ise 90 x 175 cm boyutlarında 3 adet ahşap pencere bulunmaktadır (Ek C: Rölöve paftaları).

Şekil 4.51: Giriş kapısı, 2019.

Şekil 4.52: Metal kaplı çıkma furuşu, 2019.

Zemin katta kapının sağ yanında 2, sol yanında 2 adet olmak üzere asimetrik düzende 4 adet 65 x 70 cm boyutlarında ahşap pencere yer almaktadır. Bu pencerelerin önünde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Esas kat olan 1. Kat ile zemin katı 28 cm genişliğinde ahşap bir kat silmesi ayırır. 12 cm genişliğindeki benzer bir kat silmesi, 1. Kat boyunca tüm cephelerde, benzer nitelik gösteren pencerelerin başlangıç hizasında da bulunur. Bu pencereler dikdörtgen formdadır ve yatay eksende üçe bölümlenmiştir. Yine bu kata özgü olarak bahsi geçen tüm pencerelerin sokağa bakan yüzünde baklava dilimli 75 x 73 cm boyutlarında ahşap kafes yer almaktadır (Şekil 4.53) (Şekil 4.54).

Şekil 4.53: Ahşap kafes, 2019.

Şekil 4.54: Güney görünüşü, 2018.

Yapının doğu cephesine bakıldığında kot farkından dolayı bodrum katın bir kısmının açığa çıktığı görölmektedir. Bu cephenin dikkat çeken unsuru ise çatı arasının cepheye yansıyan görünümüdür (Şekil 4.55). Kıırma çatılı olan yapı, bu yönden bakıldığında beşik çatılı olarak görünür ve çatı katın tamamı ahşap kaplıdır. Çatıda yer alan Ç02 nolu oda kapalı çıkma ile cephede belirginleşmektedir. Kapalı çıkma metal kaplı furuşlarla taşınmaktadır. Çıkmanın yan yüzeylerinde 40 x 90 cm boyutlarında 2 adet, ön yüzeyinde 75 x 175 cm boyutlarında 2 adet ve 80 x 175 cm boyutlarında 1 adet kıvrımlı kemerli ahşap pencere yer almaktadır. Ön yüzdeki pencerelerin bahçeye bakan tarafında, pencere üst kıvrımıyla özdeş kıvrımlı ahşap kafes yer almaktadır. Kapalı çıkmanın üzerindeki üçgen alınlıkta ahşap bir süs ögesi yer almaktadır ve orta pencerenin altında metal ay-yıldız damga bulunmaktadır(Şekil 4.56).

Şekil 4.55: Çatı katı görünümü, 2019.

Şekil 4.56: Üçgen alınlıktaki süs ögesi, 2019.

Bu cephede de 1. kat tipik özellikleri olan pencere tipi, kat ve pencere altı silmeleri ve pencere önü ahşap kafesleri görülmektedir (Şekil 4.57). Sıra dışı olarak bu katta, yapıda tekil nitelik gösteren bir kemerli pencere yer almaktadır. Boyutu ve formuyla farklılık gösteren pencere, çatıya geçişi sağlayan merdiveni barındıran 106 nolu odanın tek penceresidir (Şekil 4.58).

Zemin katta ise birbirinden farklı 3 adet ahşap pencere yer alır. Cephenin solunda yer alan ahşap dikdörtgen formlu giyotin pencere 86 x 175 cm boyutlarındadır. Cephenin sağında yer alan pencere ise tip ve boyut olarak 1. kat pencereleriyle özdeştir. Ortada yer alan pencere ise 67 x 70 cm boyutlarında sabit ahşap penceredir. Her üç pencerenin önünde metal parmaklıklar bulunmaktadır.

Şekil 4.57: Sokaktan yapıya bakış, 2018.

Şekil 4.58: Doğu görünüşü, 2018.

Kuzey cepheye bakıldığında yapı artık bütünüyle 3 katlı olarak görülmektedir. Bodrum katta 115 x 180 cm boyutlarında ahşap bahçe kapısı ve 90 x 88 cm boyutlarında iki adet ahşap pencere yer almaktadır (Şekil 4.59). Pencereilerin önünde metal tel bulunmaktadır.

Zemin katta 90 x 175 cm boyutlarında 1. Kat pencereleriyle benzer nitelikte 5 adet ahşap pencere yer almaktadır. Bu katta pencere önlerinde ahşap kafes bulunmamaktadır. Bu cephenin dikkat çekici unsuru, kot farkıyla yükselen zemin katta yer alan, ahşap dirseklerle desteklenen balkondur (Şekil 4.60). Metal parmaklıklarla çevrili olan balkona Z05 nolu mekandan 97 x 200 cm boyutlarında ahşap bir kapıyla çıkılmaktadır.

1. Katta ise tipik 1. Kat cephe özellikleri sürmektedir ve 7 adet ahşap pencere yer almaktadır. Bu pencerelerden üçü başodaya, üçü sofanın eyvanına aittir ve görüşü vadiye açıktır.

Şekil 4.59: Bodrum giriş kapısı, 2018.

Şekil 4.60: Metal balkon korkulukları, 2019.

Şekil 4.61: Kuzey görünüşü, 2019.

Yapının batı cephesinde bitişik olarak başka bir yapı bulunmaktadır. Bitişik yapı tek katlı olduğu için 1. Kat yan yüzeyi görülmektedir. Ahşapla kaplı bu cephede, güney cephedeki kapalı çıkmanın yan yüzey penceresi ve sofada merdiven hizasındaki pencere olmak üzere iki adet ahşap pencere bulunmaktadır. Kapalı çıkmanın bulunduğu 104 nolu odanın batı yüzeyinde bulunan ocak, dikdörtgen formda cephe dışına taşmaktayken, bu kısmın kaldırılmasıyla cephede boşluk oluşmuştur (Şekil 4.62) (Şekil 4.63) (Ek C: Rölöve paftaları).

Şekil 4.62: Ocak kaldırılmadan önce, 2018.

Şekil 4.63: Ocak kaldırıldıktan sonra batı cephesi, 2019.

4.3. Yapım Tekniği ve Malzeme

Kazı ve sondaj çalışması yapılamadığı için yapının temeli hakkında detaylı bilgi mevcut değildir. Yörede bulunan diğer geleneksel konutlar hakkında yapılan araştırmaların incelenmesi ve yapı içinde ve dışında yapılan gözlemler sonucu, yapının taş temel üzerine kerpiç dolgulu ahşap karkas sistemle inşa edildiği tespit edilmiştir. Bodrum katta bulunan taş duvar örgüsünde ahşap hatıllar atıldığı gözlenmiştir.

Zemin kat döşemesini taşıyan kiriş boyutları ortalama 15 x 17 cm boyutlarındadır (Şekil 4.64). Döşemesi toprak zemindir (Şekil 4.65). Zemin ve 1. Katta ortalama 10 x 15 cm boyutlarında ahşap kirişlerle inşa edilen döşemeler,

ortalama 23 cm genişliğinde 2,5-3 cm kalınlığında ahşap elemanlarla kaplıdır (Şekil 4.66). Tavan yüzeyleri de ortalama 2,5-3 cm kalınlık, 14 cm genişlikte ahşap elemanlarla kaplanmıştır. Ahşap kaplama elemanlarının kesişim noktasını 5 cm eninde ahşap bir eleman kapatmaktadır (Şekil 4.67).

Şekil 4.64: B01 nolu oda kirişleri, 2018.

Şekil 4.65: B01 nolu oda zemini, 2018.

Şekil 4.66: Döşeme kaplaması, 2018.

Şekil 4.67: Tavan kaplaması, 2019.

Şekil 4.68: 1. Kat sofada yer alan ahşap parapet, 2019.

Yapıdaki merdivenler ahşap kirişli olarak inşa edilmiştir. İki uçtaki kirişler ortalama 13 x 13 cm boyutlarında, ortadaki kiriş ise 9 x 9 cm boyutlarındadır. Basış ve korkuluklarında da yine ahşap malzeme kullanımı görülmektedir (Şekil 4.68) (Şekil 4.69).

Şekil 4.69: 105 nolu oda dönel merdiven korkuluğu, 2019.

Yapı kırma ahşap çatılıdır (Şekil 4.70). Oturtma çatı tekniğinde inşa edilmiştir. Ahşap dikmeler ortalama 12 x 12 cm boyutlarındadır. Ortalama 70 cm aralıklı mertekler 7 x 9 cm boyutlarındadır. Çatı örtüsü alaturka kiremittir (Şekil 4.71).

Şekil 4.70: Çatı form ve malzemesi, 2019.

Şekil 4.71: Kiremit boyutları, 2019.

Pencere ve kapıların kasa ve kanatlarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Bodrum ve zemin katta yer alan kapıların tamamı, yan yana getirilen ahşap elemanların üst, alt ve orta olmak üzere 3 noktadan kuşakla birleştirilmesi ile imal edilmiştir (Şekil 4.72).

Çıkma furuşlarında, balkon korkuluğu, pencere parmaklıkları ve birinci kat sofasının tavanındaki süslemede metal malzeme kullanımı görülmektedir. Pencere ve kapıların menteşe ve kanat kolunda, kapıların menteşe, kapı kolu ve kilit boşluklarında metal malzeme kullanılmıştır (Şekil 4.73).

Şekil 4.72: Zemin kat kapı görünümü, 2019.

Şekil 4.73: Kapı kilit mekanizması, 2019.

Yapının dışında ve içinde (bodrum katta) 2-2,5 cm kalınlığında kırıktan dolayı çamur sıva kullanılmış, üzerine badana yapılmıştır. Bodrum kat haricindeki katlarda alçı sıva üzeri badana kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır (Ek D: Malzeme analizi paftaları).

4.4. Koruma Sorunları

Vidadiye Gencay Evi için koruma sorunlarını insan ve dış etkenlerden kaynaklı sorunlar olarak kategorize etmek mümkündür. Bu sebeplere dayalı olarak yapıda strüktürel bozulmalar ve malzeme bozulmaları gözlenmiştir (Ek E: Bozulma analizi paftaları).

4.4.1. İnsan Kaynaklı Sorunlar

Yapıdaki insan kaynaklı sorunlar, terk, vandalizm ve bilişsiz yapılan onarımlar olarak gözlenmiştir. Yaklaşık 20 yıldır kullanılmayan yapı herhangi bakım ve onarım işlemi görmemiş, terk edilmesine bağlı olarak da uzun süreli doğal etkenlerin ve

vandalizmin zararlı etkisine açık hale gelmiştir. Yapının terk edilmesinin ardından hazine avcıları tarafından yapının bodrum katında B01 nolu mekandaki toprak zeminde kazı işlemleri yapıldığı (Şekil 4.74) ve B01, B03 ve Z07 nolu mekanlarda yine kazı işlemine bağlı duvarlarda yıkılan bölümler olduğu görülmektedir (Şekil 4.75). Güvenlik endişesiyle 107 nolu odadaki batı cephesinde çıkma yapan baca kaldırılarak bulunduğu duvar yıkılmıştır (Şekil 4.45).

Şekil 4.74: B01 nolu oda zemini, 2018.

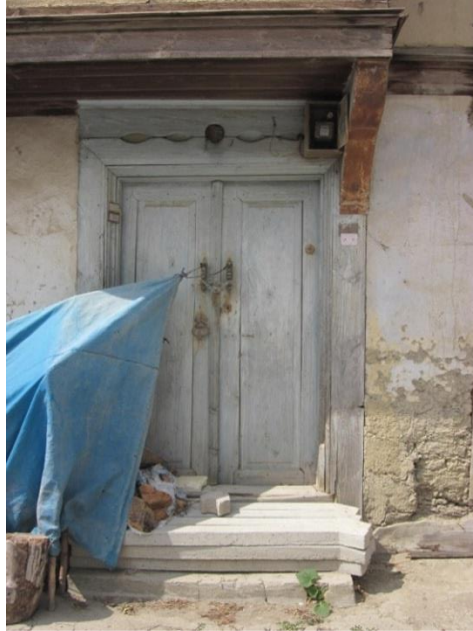

Şekil 4.75: B01 nolu oda yıkılan duvar, 2019.

Bir diğerkoruma sorunu ise kullanıcılar tarafından yapılan bilinçsiz onarımlardır. Z01, Z04 nolu mekanlarda zeminde çimento esaslı malzeme kullanımına rastlanmıştır (Şekil 4.76). Ana giriş kapısı, zemin katta giriş kapısının sağında kalan 2 pencere ve balkon çıkış kapısı üzerinde özgün yapıya uymayan boya kullanımı görülmektedir (Şekil 4.77).

Şekil 4.76: Z01 nolu oda zemini, 2018.

Şekil 4.77: Dış kapı boyası, 2019.

4.4.2. Dış Etkenlerden Kaynaklı Sorunlar

Uzun yıllar boyunca bakım ve onarım görmeyen yapıda, çatıda kiremit kayıpları ve pencere camlarında kırılmalar meydana gelmiştir (Şekil 4.70). Buna bağlı olarak yapı, uzun süre dış hava koşullarına maruz kalmıştır. Çatıdaki kiremit kayıplarıyla birlikte ahşap çatı kaplaması ve döşemesi üzerinde çürümeler meydana gelmiştir. Bu durumun uzun yıllar sürmesi neticesinde de su ve nem etkisi, çatıda oluşan boşlukların izinde alt katlarda da görülmektedir. 104 ve Z06 nolu odaların döşeme ve tavanında görülen çökme ve çürümeler bu yolla oluşmuş bozulmalara örnektir (Şekil 4.78). B03 nolu oda tavanında ahşap malzemede mantar ve rutubet gözlenmiştir (Şekil 4.79). Bu durumda üstü açık olan baca boşluğundan gelen suyun etkisinin olduğu düşünülmektedir. Duvarlarda neme dayalı kabarmalar ve sıva dökülmeleri görülmektedir.

Şekil 4.78: 104 nolu oda tavanı, 2019.

Şekil 4.79: B03 oda tavanı, 2019.

İç ve dış yüzeyde sıvası dökülen duvarların kerpiç dolgularında zamanla boşalma görülmektedir. Bu durum 106 nolu oda, güney ve batı cephelerindeki bazı yüzeylerde gözlenmiştir (Şekil 4.80). B01 nolu mekanda merdiven boşluğunun yanındaki ana girişlerden birinde kırılma olduğu görülmektedir (Şekil 4.81). Merdiven basışlarında ahşap eleman kayıpları görülmektedir (Şekil 4.82). Yapının dış cephesinde de hava koşullarına maruz kalınmasının olumsuz etkisi gözlenmektedir. Pencere kanatlarında kırılmalar, ahşap kasa ve kanat elemanlarında neme dayalı çürüme, eskime ve kararmalar gözlenmiştir. Doğu ve Batı cephedeki ve saçak altı ahşap kaplama elemanlarında çürüme ve kabarma gözlenmiştir (Şekil 4.83). Kapalı çıkma furuşlarındaki metal kaplamalarda, zemin kat pencerelerinde görülen demir parmaklıklarda ve zemin kattaki balkon korkuluklarında paslanma görülmektedir (Şekil 4.52, şekil 4.59).

Şekil 4.80: 106 nolu oda, 2019.

Şekil 4.81: B01 nolu odadaki kırılan kiriş, 2019.

Şekil 4.82: B01 nolu oda eksik basamak, 2019.

Şekil 4.83: Ön cephe saçağı, 2019.

5.VİDADIYE GENCAY EVİ RESTİTÜSYON ÇALIŞMASI

Restitüsyon çalışması, yapı üzerindeki izlerden, sözlü kaynaklardan ve dokuda bulunan aynı döneme ait konut yapılarının mimari özellikleri ile karşılaştırılmasından yararlanılarak hazırlanmıştır. Bu doğrultuda dokuda bulunan Çakırlar Konağı, Kadirler Konağı, Fenerli Ev, İsmail Hakkı Akay Evi ve Kadir Sayın Evi plan, cephe, yapım tekniği ve malzeme yönünden incelenmiştir.

5.1. Taraklı'daki Benzer Dönem Konut Yapıları ile Karşılaştırma

Vidadiye Gencay Evi, incelenen yapılarla yapım tekniği, araziye yerleşim, yapı formu gibi özellikleriyle benzerlik göstermektedir. Eyvanlı sofa ve sofadan pahlı duvarlardaki kapılarla odalara geçiş bir diğer benzer niteliktir. Odalarda bulunan ocak ve ahşap dolaplar da tipik Taraklı evlerinin özelliklerine atıf yapmaktadır. Yapının giriş kapısı, güney ve doğu cephede yer alan kapalı çıkmalar, dikdörtgen form ve boyutuyla ahşap pencereler, doğu cephedeki kapalı çıkmanın kemerli pencereleri, çatı kat ve batı cephenin ahşap kaplı olması, çatı tipi ve kaplaması gibi özellikleri de incelenen yapılarla taşıdığı ortak özelliklerdendir. Yapıda yer alan bazı elemanların özgünlüğü hakkında da diğer yapılarla karşılaştırılarak yorum yapılmıştır. İncelenen yapılarda giriş mahalinde doğal taş kaplama, ıslak hacimlerde ise ahşap kaplama kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle Z01 nolu giriş mahali ve Z04 nolu birimde görülen zemin kaplamasının özgün olmadığı düşünülmektedir. 107 nolu odada bulunan ve 2018 yılında kaldırılan ocağın İsmail hakkı Akay Evi'nde benzeri görülmüştür ve özgün olduğu düşünülmektedir. Kuzey cephede yer alan ve Z05 nolu birimden ulaşılan balkonun da benzerleri Kadir Sayın Evi ve Çakırlar Konağı'nda mevcuttur ve özgün olduğu düşünülmektedir. Islak hacimlerin yapının içinde bulunduğu örneklerde, sofanın bir kenarında yer aldığı ve 2. katta da bulunabildiği görülmektedir. Vidadiye Gencay Evi'nde de ıslak hacim konumlarının özgün olduğu, yapı üzerindeki izlerden de anlaşılmaktadır.

Vidadiye Gencay Evi ve incelenen diğer yapılara bakıldığında, pek çok ortak niteliği barındırarak dokuda bir uyum oluşturdukları fakat bunun yanı sıra

birbirlerinin kopyası olmayıp kendilerine has bir karakter taşıdıkları yorumu yapılabilir.

5.2. Restitüsyon Çalışması

Restitüsyon çalışmasının hazırlanmasında başvuru sözlü kaynakların dinlenmesi, yapı üzerindeki izlerin incelenmesi ve benzer dönem konut yapılarıyla karşılaştırma yöntemleri ele alındığında; yapının kullanıcı veya varisleri bulunmadığı için sınırlı sözlü kaynaklara başvurulabilmiştir. 40 yıl öncesine kadar yapı hakkında bilgi aktarabilen yakın komşular, yapının son kullanıcısı olan Vidadiye Gencay'dan aktarımla, adi onarımlar haricinde yapıda başka bir değişim meydana gelmediğini, plan, cephe ve malzeme niteliklerinin özgün olduğunu aktarmaktadır. İncelenen yapı üzerindeki izler, bazı döşeme kaplamaları haricinde, bu aktarımı doğrular niteliktedir. Benzer dönem yapılarıyla karşılaştırma sonucu da yapım tekniği, malzeme, plan ve cephe niteliklerinin incelenen yapılarla benzerlik taşıdığı anlaşılmaktadır.

107 nolu odadaki özgün bacanın 2018 yılında kaldırıldığı bilinmektedir. Baca kaldırılmadan önce yapılan ölçümler doğrultusunda bu bölüm restitüsyon çalışmasına eklenmiştir. Z01 nolu giriş holü ve Z07 nolu tuvalet birimlerinin döşeme kaplamasında, Z07 nolu ve 102 nolu birimlerdeki lavabo taşında görülen çimento esaslı malzeme dışında, özgün yapıya aykırı eklenti ve özelliğe rastlanmamıştır ve restitüsyon çalışması bu doğrultuda hazırlanmıştır (Ek F: Restitüsyon paftaları).

6. VİDADIYE GENÇAY EVİ RESTORASYON ÖNERİLERİ

Vidadiye Gençay Evi'nin mevcut mimari özelliklerini ve tarihi belge niteliğini koruyarak, Taraklı geleneksel dokusu içinde varlığını sürdürebilmesi için bir restorasyon önerisi geliştirilmiştir. Bu öneri yapının koruma sorunlarının çözülmesi ve özgün işlev önerisiyle yeniden kullanımını kapsamaktadır.

6.1. İşlev Önerisi

Vidadiye Gençay Evi'nin yeniden kullanımı için konut işlevini sürdürmesi önerilmektedir. Yapıdaki özgün niteliklerin korunması için özgün işlevinin ideal işlevi olduğu düşünülmektedir. Yapının doku içindeki konumu, çevre yapıların işlevleri ve bu yapılarla olan ilişkisi özgün konut işlevinin sürdürülmesi kararını destekler niteliktedir. Bu bağlamda mümkün olan en az müdahaleyle günümüz yaşam koşullarına adapte edilerek konut olarak kullanılması önerilmektedir.

Z07 nolu odanın yemek odası, 104 nolu başodanın ana yatak odası olarak kullanım amaçlarının değiştirilmesi, diğer birimlerin mevcut işlevlerini sürdürmesi öngörülmektedir. Z04, 102, 103 nolu ıslak hacimlerin ve Z05 nolu mutfağın mevcut işlevlerini günümüz yaşam koşullarına entegre edilerek sürdürmesi planlanmıştır. Z05, Z06, Z07, 101, 106 ve 107 nolu odalarda yer alan özgün ahşap dolapların ve Z06, 101, 104, 105, 107 nolu odalarda bulunan özgün ahşap sedirlerin kullanımı sürdürülecektir (Ek H: Restorasyon paftaları).

6.2. Müdahale Önerileri

Yapıda oluşan bozulma ve sorunların;

- Temizleme
- Sağlamaştırma
- Bütünleme
- Yenileme

işlemleri ile çözülmesi öngörülmektedir. Yapının yeni işlevini modern yaşam standartlarına uygun olarak sürdürebilmesi için bazı yeni eklerin ilave edilmesi önerilmektedir.

6.2.1. Temizleme

Özgün malzeme özelliklerine aykırı olduğu düşünülen Z01 nolu giriş holü ve Z07 nolu tuvalet birimlerinin döşeme kaplamasında, Z07 nolu ve 102 nolu birimlerdeki lavabo taşında görülen çimento esaslı malzemenin sökülmesi önerilmektedir.

107 nolu odada batı duvarının yıkılmasıyla oluşan enkaz ve bodrum katta B01 ve B03 mekanlarında duvar yıkıntı kalıntılarının yapıdan uzaklaştırılması gerekmektedir.

Yapının dış ve iç yüzeyleri sıvalı olmasına rağmen dış yüzey sıvasının tamamına yakını dökülmüş, iç yüzeyde de nemden etkilenme ve yer yer dökülmeler gözlenmiştir. İç ve dış sıvanın tamamının raspalanması önerilmektedir.

Yapı malzemeleri üzerindeki insan veya doğa etkisinden kaynaklı kirlenmeler, uygun mekanik veya kimyasal yöntemlerle temizlenmelidir.

Çıkma furuşlarında kaplama malzemesi olarak, pencere önünde parmaklık olarak, balkon korkuluklarında, kapıların kilit ve açma düzeneklerinde ve 101 nolu sofa tavanında süs objesi olarak bulunan metal malzemelerdeki paslanma ve korozyonun pas sökücü ile temizlenmesi gerekmektedir.

Yapıda yoğun olarak bulunan ahşap malzemeler için mekanik temizleme işlemleri yapılmalıdır. Giriş kapısında, balkon kapısında ve giriş kapısının sağ yanında yer alan iki pencerede görülen boya kimyasal veya mekanik kumlama yöntemiyle kazınmalıdır.

Bodrum katta yer alan taş duvar örgüsü basınçlı hava makinası ile temizlenmelidir.

Çatı olukları ve yağmur inişlerinin tamamı sökülmelidir.

6.2.2. Sağlamlaştırma

Yapıda öncelikli olarak strüktürel açıdan görülen sorunlara müdahale edilmesi gerekmektedir. Taş duvarlarda yapılan temizlik işlemi sonrası, boşalan derz ve boşlukların özğün harç ile sağlamlaştırılması gerekmektedir. Çökme ve oturmaların olduğu duvar temellerinde temel muayene çukuru açılarak uygun çözümler üretilmelidir.

Taş duvarlardaki ahşap hatıllar ve kerpiç dolgulu duvarlardaki ahşap elemanlar yerinde emprenye edilerek sağlamlaştırılmalıdır. Döşeme ve merdiven kirişleri detaylı olarak incelenmeli, taşıyıcı niteliğini kaybetmemiş olanlar yerinde emprenye edilerek sağlamlaştırılmalıdır (Ek G: Müdahale analizi paftaları).

6.2.3. Bütünleme

Bodrum katta B01 ve B03 nolu mekanlarda bulunan taş duvarların yıkılan bölümleri özğün örgü tekniğinde ve özğün malzemelerle örülmelidir. 104 ve 106 nolu birimlerdeki kerpiç dolgunun boşalan kısımları özğün teknik ve malzemeyle tamamlanmalıdır. 107 nolu birimdeki kaldırılan ocak nedeniyle yıkılan duvar özğün teknik ve malzemeyle yeniden örülmelidir. Dış cephede çıkma yapan ocağın yan bina için güvenlik tehlikesi oluşturması sebebiyle, ocağın aslına uygun imal edilmesi yerine duvarın düz örülmesi önerilmektedir.

Bodrum kattaki ara sahanlıklı tek kollu merdivenin kaybolmuş olan ilk 2 basamağı özğün malzeme ve teknikle tamamlanmalıdır. 101 nolu sofadaki merdiven parapetinin eksik dikmeleri mevcut olan diğer dikmeler baz alınarak tamamlanmalıdır.

1. kat ve çatı kat pencerelerinin önünde yer alan ahşap kafeslerin bazı pencerelerde kırıldığı, çürüdüğü veya kaybolduğu gözlenmiştir. Eksik olan kafes elemanları aslına uygun olarak tamamlanmalıdır.

Sağlam durumda olan alaturka çatı kiremitleri kullanılıp, kırık ve kayıp olanlar aynı biçim ve malzemede üretilip tamamlanmalıdır (Ek G: Müdahale analizi paftaları).

6.2.4. Yenileme

Çürüyen, kırılan ve kullanımı mümkün olmayan tüm ahşap elemanlar aynı boyut ve nitelikte yenilenmelidir. Bodrum katta B01 mekanında merdiven boşluğunun yanında yer alan kırılmış ana giriş, Z06 ve 104 nolu mekanlarda çürüyen döşeme girişleri, bodrum ve zemin katta yer alan merdiven girişleri yenilenmesi gereken taşıyıcı sistem elemanlarıdır.

Zemin kat ve 1. Katta merdivenin çıktığı noktalardaki çürüyen ahşap döşeme kaplamaları, Z06 ve 104 nolu mekanlarda çürüyen döşeme ve tavan kaplamaları, kırılan veya çürüyen pencere kanat ve kasaları, çürüyen çatı konstrüksiyonuna ait ahşap elemanlar aslına uygun olarak yenilenmelidir.

Cephe elemanlarından çatıda, batı cephede ve saçak altlarındaki ahşap kaplama elemanlarının tamamının aslına uygun olarak yenilenmesi gerekmektedir.

Sökülen çatı olukları ve yağmur iniş boruları yenilenmelidir.

Tüm yapıda raspalanan iç ve dış sıva özellikleri analiz edilerek aslına uygun olarak yenilenmelidir. Aslına uygun olarak yenilenen kerpiç sıvanın hava şartları etkisiyle aşınabileceği göz önünde bulundurularak, periyodik bakım önerilmektedir. Sıva üzerine kireç badana uygulanması önerilmektedir.

Kuzey cepheye bakan balkonun ahşap döşeme ve dirsek elemanlarının kullanımının sürdürülemeyeceği ve balkonun yıkılmak üzere olduğu görülmektedir. Balkonun aynı sistem, boyut ve nitelikte yenilenmesi önerilmektedir (Ek G: Müdahale analizi paftaları).

6.2.5. Yeni ekler

Yapının mevcut elektrik ve sıhhi tesisatı yetersizdir. Tüm tesisat projeleri hazırlanmalı, konunun uzmanları rehberliğinde uygulanmalıdır. Projeler yapıya zarar verilmemesi prensibiyle hazırlanmalıdır.

Elektrik tesisatı yapıya zarar vermeyecek şekilde döşenmeli, yalıtımlı kablolar döşeme altından geçirilmelidir. Duvar yüzeylerinde bakır tel kullanılması önerilmektedir. Aydınlatma için duvar aplikleri ve ayaklı aydınlatma elemanlarından yararlanılabilir. Isıtma taşınabilir klimalar yardımıyla sağlanabilir. Temiz ve pis su boruları yapıya zarar vermeden geçirilmelidir. Mevcut boruların bulunduğu düzey

aks tesisat şaftı olarak kullanılabilir. Yapının yangın korunumu için ahşap malzemelere yangın geciktirici malzeme uygulanmalı, otomatik yangın ihbar sistemi kurulmalı ve yangın söndürme cihazları kullanılmalıdır.

Zemin katta giriş kapısıyla yol arasına 2 adet merdiven basamağı ve arka bahçe ile bodrum kat giriş kapısı arasına 2 adet merdiven basamağı eklenmesi gerekmektedir. Basamakların taş malzemedan yapılması önerilmektedir. Doğu cephedeki yan bahçede de arka bahçeye geçişin taş basamaklarla sağlanması planlanmaktadır.

Bodrum kattaki toprak dolgunun tesviye edilmesi ve doğal taş kaplanması önerilmektedir. Z01 nolu giriş holü ve Z04 nolu tuvalet birimlerinin döşemesindeki sökülen çimento esaslı malzeme yerine yeni kaplama önerilmektedir. Özgün kaplama elemanları hakkında veri elde edilemediği için, mekan işlevine uygun malzeme önerilmiştir. Z01 nolu giriş holü zemini için taş kaplama, Z04 nolu tuvalet birimi için 30 x 30 cm boyutlarında seramik kaplama önerilmektedir. Özgün olduğu düşünülen 102 ve 103 nolu lavabo ve tuvalet birimlerinin de ahşap olan zemin kaplamasının 30 x 30 cm boyutlarında seramik kaplamayla değiştirilmesi önerilmektedir. Z04, 102, 103 nolu birimlerde yer alan donatı elemanlarının kaldırılarak modern standartlardaki banyo tuvalet donatılarının eklenmesi önerilmektedir. Mevcut ocak ve ahşap dolaplar korunarak Z05 nolu mutfak birimine modern donatı elemanları eklenmelidir. Mutfakta yer alan ve Z04 nolu banyo birimine açılan dolap kapağı açılmamak üzere sabitlenmeli ve Z04 nolu birimde sökülebilir bir elemanla kapağın olduğu bölüm kapatılarak mahremiyet ve hijyen koşulları sağlanmalıdır (Ek H: Restorasyon paftaları).

7. VİDADIYE GENÇAY EVİ ÇEVRESİNİN KORUMA SORUNLARI VE MÜDAHALE ÖNERİLERİ

Vidadiye Gençay Evi tarihi ve mimari bir belge niteliğinde olması itibarıyla tek başına önem taşımasının yanı sıra, içinde bulunduğu çevre ile ayrı bir değer taşımaktadır. Benzer dönem ve nitelikte inşa edilen diğer yapılarla bir araya geldiğinde, sonraki nesillere aktarılması zorunlu bir kültür hazinesi haline gelmektedir. Bu yüzden Taraklı yöresinde yer alan geleneksel konutların koruma faaliyetleri, içinde buldukları dokuyla birlikte ele alınmalıdır. Yöre ve çalışma konusu edinilen yapıya bu perspektifte yaklaşarak, yapının çevresel ölçekte koruma sorunları da ele alınmış ve çözüm önerileri geliştirilmiştir.

7.1. Çalışma Alanında Tespit Edilen Koruma Sorunları

Bölge hakkında yapılan çalışmaların incelenmesi, alanda yapılan analiz ve gözlemler sonucunda, çalışma alanı sorunları yeni yapılaşma ve geleneksel yapıların bozulmasından kaynaklı sorunlar olarak ele alınabilir. Geleneksel yapıların bozulması;

- Bölge dışına yapılan göçlerin artmasıyla terk edilmeleri sonucu yapıların bakımsız ve onarımsız kalması
- Yaşam tarzlarının değişimine bağlı olarak yapıların plan ve cephe kurgusu üzerinde bilinçsiz müdahalelerde bulunulması (ıslak hacimlerin eklenmesi, mutfak biriminin değişmesi, cephede pencere boyut ve malzemelerinin değiştirilmesi, çimento esaslı malzemeyle yapılan sıva işlemleri sonucu özgün cephe niteliklerinin kaybı yaygın bilinçsiz müdahale türleridir.)
- Miras yoluyla birden fazla kişiye intikal eden yapıların bölünerek plan ve cephe kurgusunun bozulması
- Özgün yapım tekniği ve malzeme bilgisine sahip ustaların kalmayışı

nedenlerine bağlanabilir [Turgay, 2018].

Yeni yapılaşmadan kaynaklı sorunlar ise koruma bilinci olmaksızın, geleneksel dokuyla yapım tekniği, malzeme, cephe özellikleri ve yapı boyutları bakımından benzerlik taşımayan yapıların inşa edilmesidir.

Geleneksel sokak dokusu hala var olmakla birlikte yoğun olarak trafik akışı ve araç park sorunu gözlenmiştir. Aynı zamanda özellikle Ankara Caddesi üzerinde yer alan ticari aksta tabela ve vitrin düzensizliği göze çarpmaktadır.

Bir diğer koruma sorunu olarak yangın riski dokusal ölçekte ele alınmalıdır. Yapıların inşasında ahşap malzemelerin yoğun olarak kullanılması, yapılara sonradan bilinçsizce ilave edilen elektrik sistemleri, terkedilmiş yapılar ve harap, tozlu durumdaki çatı araları, bakımsız bacalar ve yapıların birbirine yakın olması yangın riskini arttıran etkenlerdir [Akıncıtürk, 2002]. Önlemler alınmadığı takdirde çıkabilecek bir yangın tüm dokuya zarar verebilir. Yüksek risk bölgesi sayılabilecek Taraklı dokusu için bu sorun ciddiyle ele alınmalıdır.

7.2. Müdahale Önerileri

Taraklı'da son yıllarda koruma faaliyetlerinin hızla arttığı gözlenmektedir. Bu durumda yöreye artan turistik ilginin etkisi olduğu düşünülmektedir. Taraklı'da yer alan termal tesisleri, Taraklı'nın reklam ve televizyon dizilerinde yer alması ilgi artışının sebepleri arasında görülmekte, bu vesileyle bölgenin tanıtılmasının önemi anlaşılmaktadır. Bu yüzden tanıtım faaliyetlerinin artırılması önerilmektedir.

Yangın riskine karşı yapısal ve çevresel ölçekte alınabilecek önlemler hakkında bölge halkı bilinçlendirilmelidir. Bunun yanı sıra müdahale planlaması yapılması, yangın ikaz ve bina dışı hidrant sistemleri planlanması gibi önlemler geliştirilmesi önerilmektedir.

Çalışma alanındaki geleneksel konutların koruma sorunlarının çözümü için öncelikli olarak bölge halkına koruma bilinci kazandırılmalı, bu hususta idari yönetimler aktif rol oynamalıdır. Ekonomik olanakları kısıtlı olan yöre halkının geleneksel yapılara nitelikli bakım ve onarım yapabilmeleri için ekonomik destek içerikli farklı yaklaşımlar geliştirilmelidir.

Yeni yapılan yapıların cephe düzeni ve gabarilerinde dokuya uyum gözetilmeye çalışılmaktadır. Eskiden kalan dokuya uyumsuz yapıların cephe ve

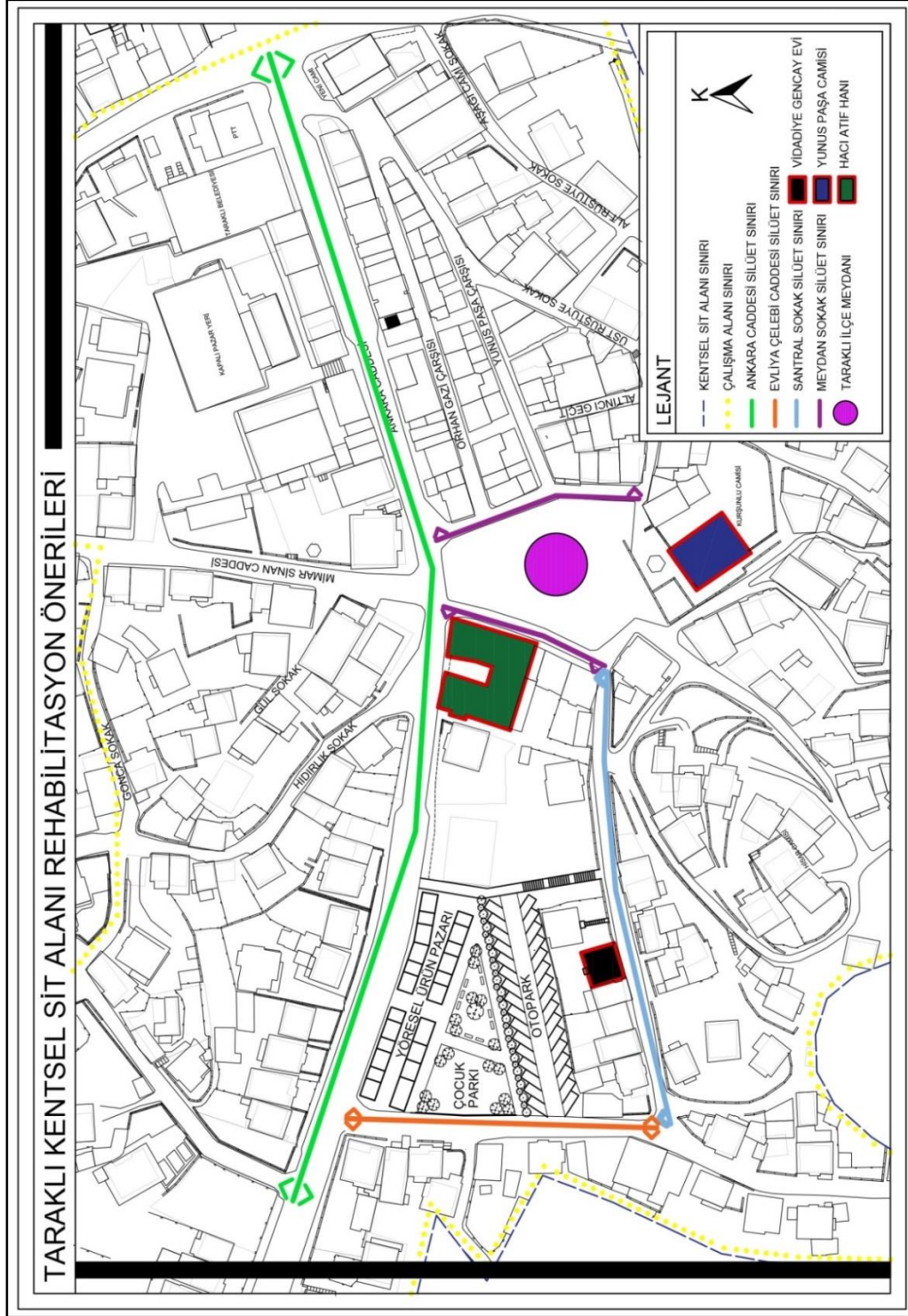
gabarileri üzerinde düzenleme yapıldığında bütüncül bir geleneksel dokudan bahsetmek mümkün olacaktır.

Tüm bu girdilerin ışığında mevcut görünümü çizilen Ankara Caddesi'nin bir kısmı, Evliya Çelebi Caddesi'nin bir kısmı ve Santral Sokaklar için cephe düzenlemesi çalışması yapılmıştır (Şekil 7.2, 7.3, 7.4, 7.5, 7.6, 7.7, 7.8, 7.9, 7.10, 7.11, 7.12, 7.13, 7.14, 7.15, 7.16). Dokuya ait karakteristik nitelikler ön plana alınarak oluşturulan koruma anlayışı kapsamında müdahalelerde bulunulmuştur. Bu çerçevede yapılan müdahalelerin tescilsiz yapılar için kentsel tasarım rehberi alt yapısı oluşturduğu söylenebilir.

Yapılan çalışmada gabarisi yüksek yapılardan kat eksiltirmiştir. Çatı tipi uyumsuzluk gösteren yapılar için geleneksel dokuda görülen kırma veya beşik çatı önerilmiştir. Çeşitli pencere boyutları görülen yapılar için, geleneksel yapıların açıklıklarına uygun boyutlandırılmış, ahşap çıtalarla bölümlendirilen kanatlı veya giyotin tipte ahşap pencereler önerilmektedir. Cephe boyunca balkon görülen yeni yapılarda, geleneksel yapılara uygun olarak balkon boyutlarında düzenleme yapılmıştır. Balkon korkulukları için dokuda rastlanan detaylara uygun metal veya ahşap korkuluklar önerilmektedir. Dokuda bulunan neredeyse tüm geleneksel yapılarda görülen ahşap kat silmelerinin, yeni yapılarda da tekrar edilmesi önerilmektedir. Dokuda yer alan geleneksel yapıların cephesinde beyaz ve sarı badana boyası ve ahşap kaplama görülmektedir. Yeni yapılar için de benzer niteliklere yer verilmesi önerilmektedir. Yapıların bahçe sınırları için ise geleneksel dokuya uygun ahşap çit veya taş duvar önerilmektedir. Ticari yapılar için vitrin ve tabela düzenlemesi önerilmiştir. Hazırlanan çalışmada her bir yapının tescil durumu, korunmuşluk durumu, kullanım durumu ve işlevi belirtilerek müdahale niteliği saptanmıştır.

Çalışma alanında gözlemlenen otopark, çocuk parkı sorunlarının Vidadiye Gencay Evi'nin kuzeyinde yer alan kamuya açık alanda çözülmesine yönelik tasarım önerisinde bulunulmuştur. Bu alanda yer alan geçici yöresel ürün pazarı için kalıcı bir pazar önerisi geliştirilmiştir. Alanın Ankara Caddesi'ne paralel kısmında, çarşı sokak dokusu, yapı boyutları ve cephe özellikleri baz alınarak, tek katlı, bitişik nizam ticari üniteler tasarlanmıştır. Bu birimlerin cephe tasarımında, geleneksel yapıların pencere ve kapı nitelikleri referans alınmıştır. Cephe görünümünde farklılık oluşması için bazı birimlerin cephesinde ahşap kaplama, diğerlerinde ise sıva üzeri boya önerilmiştir. Oluşturulan ticaret aksının güneyinde ağaçlandırılmış rekreasyon alanı

ve çocuk parkı önerilmiştir. Bu alanın güneyinde ise Evliya Çelebi Caddesi'nden giriş çıkışı sağlanan araç parkı önerilmektedir. Tasarlanan alanın batısında ise Santral Sokak ve Ankara Caddesi'ni bağlayan basamaklı yaya yolu önerilmektedir (Şekil 7.1).

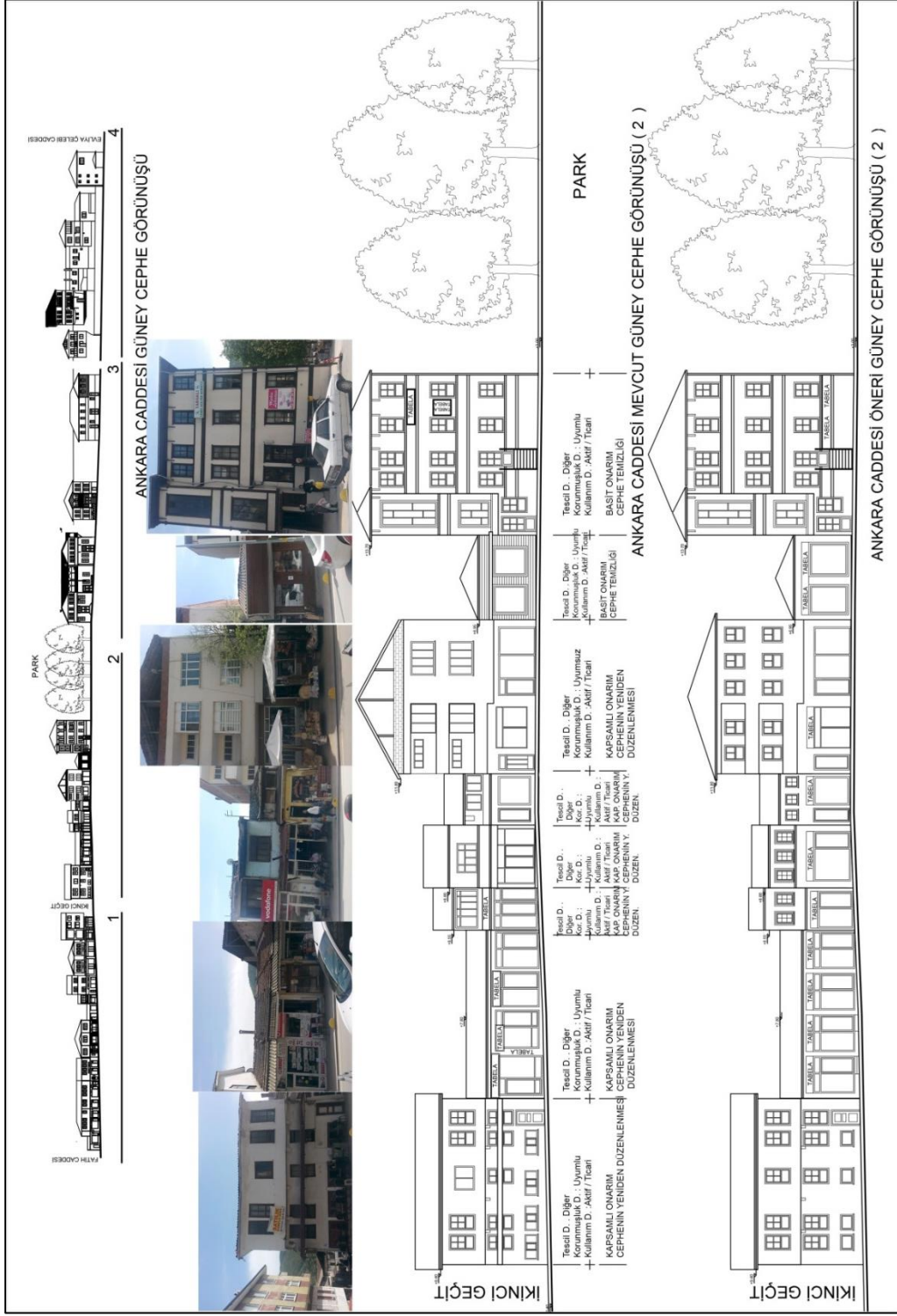
Şekil 7.1: Vaziyet planı.

Şekil 7.2: Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 1).

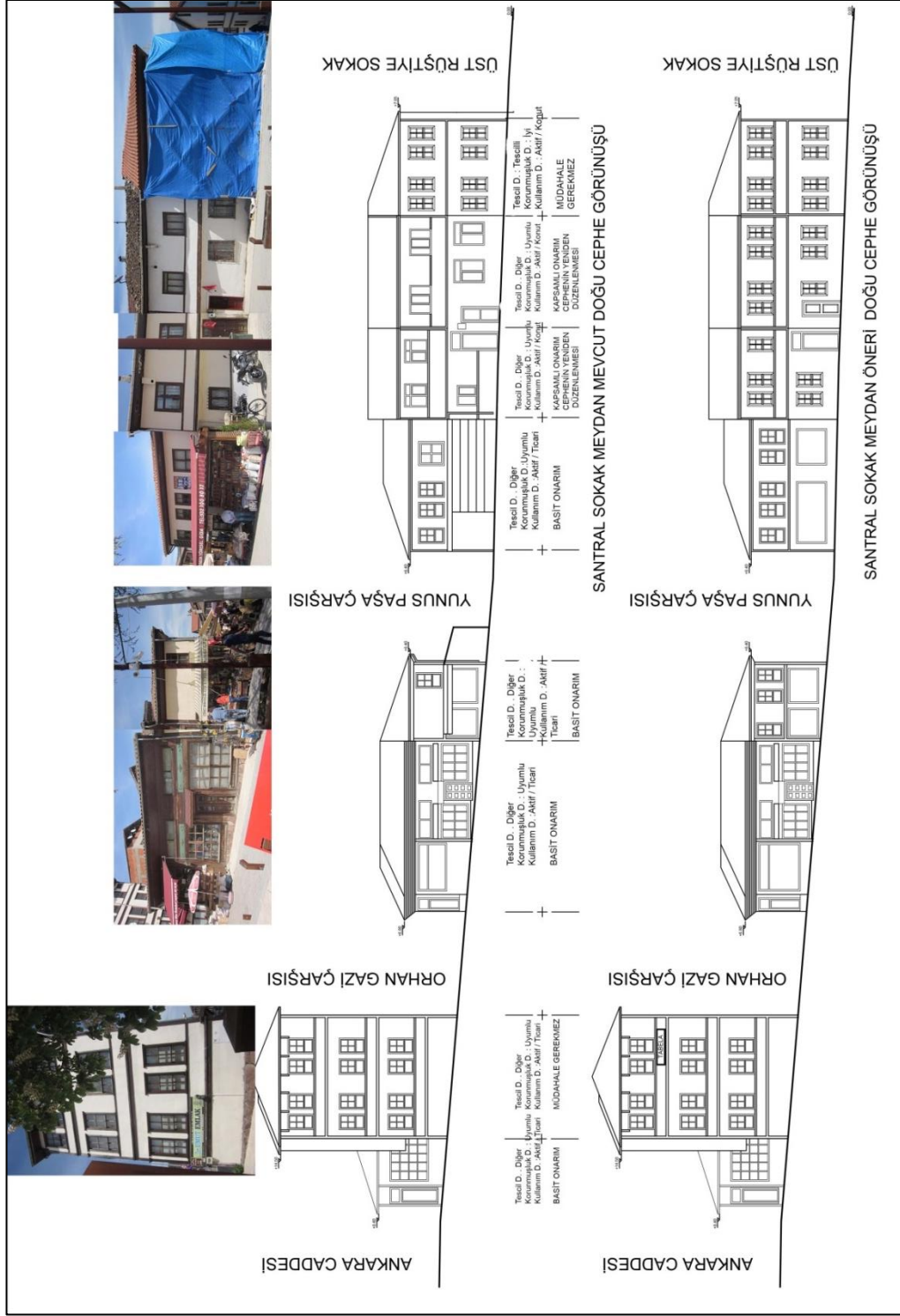
Şekil 7.6: Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 5).

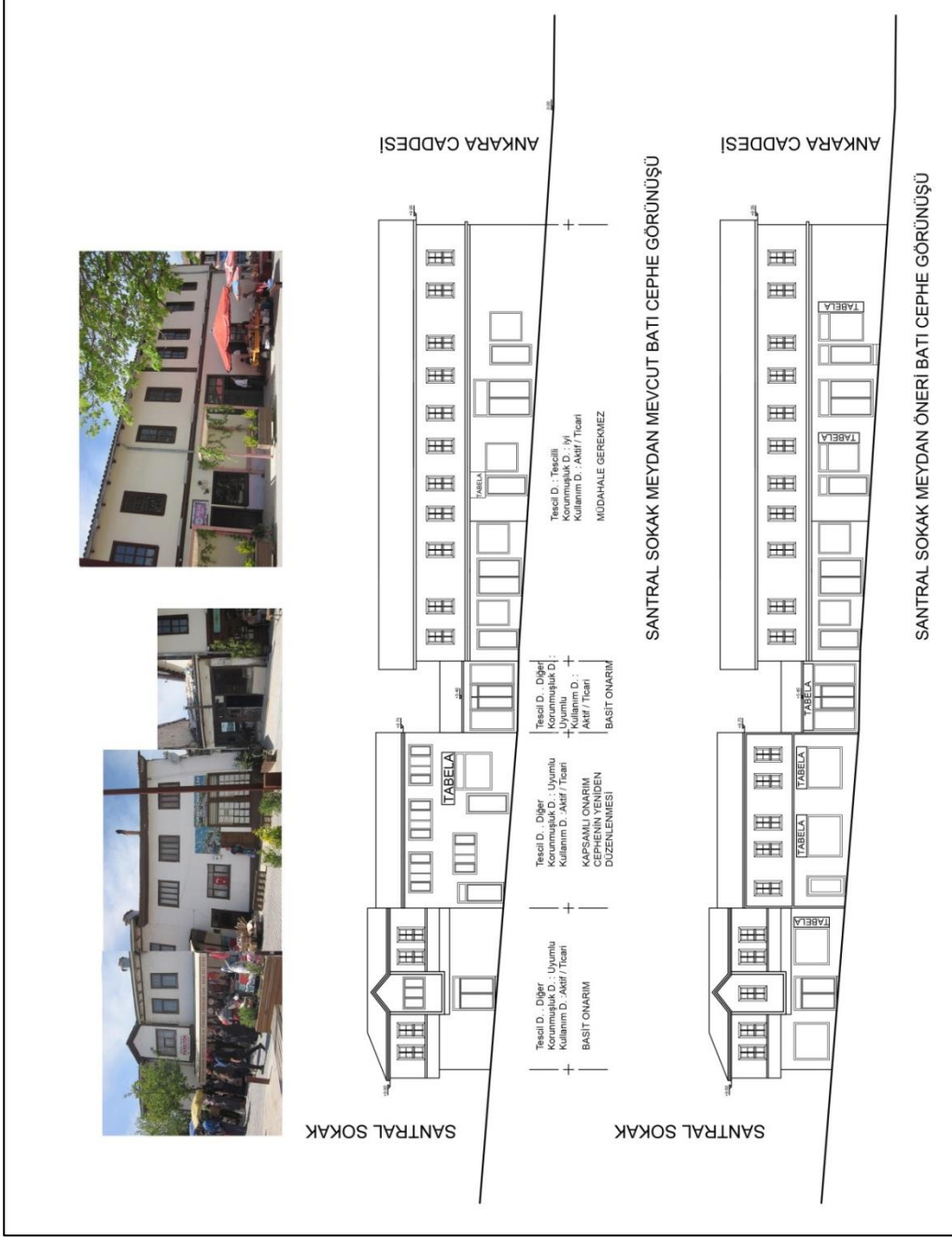
Şekil 7.8: Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Güney, 2).

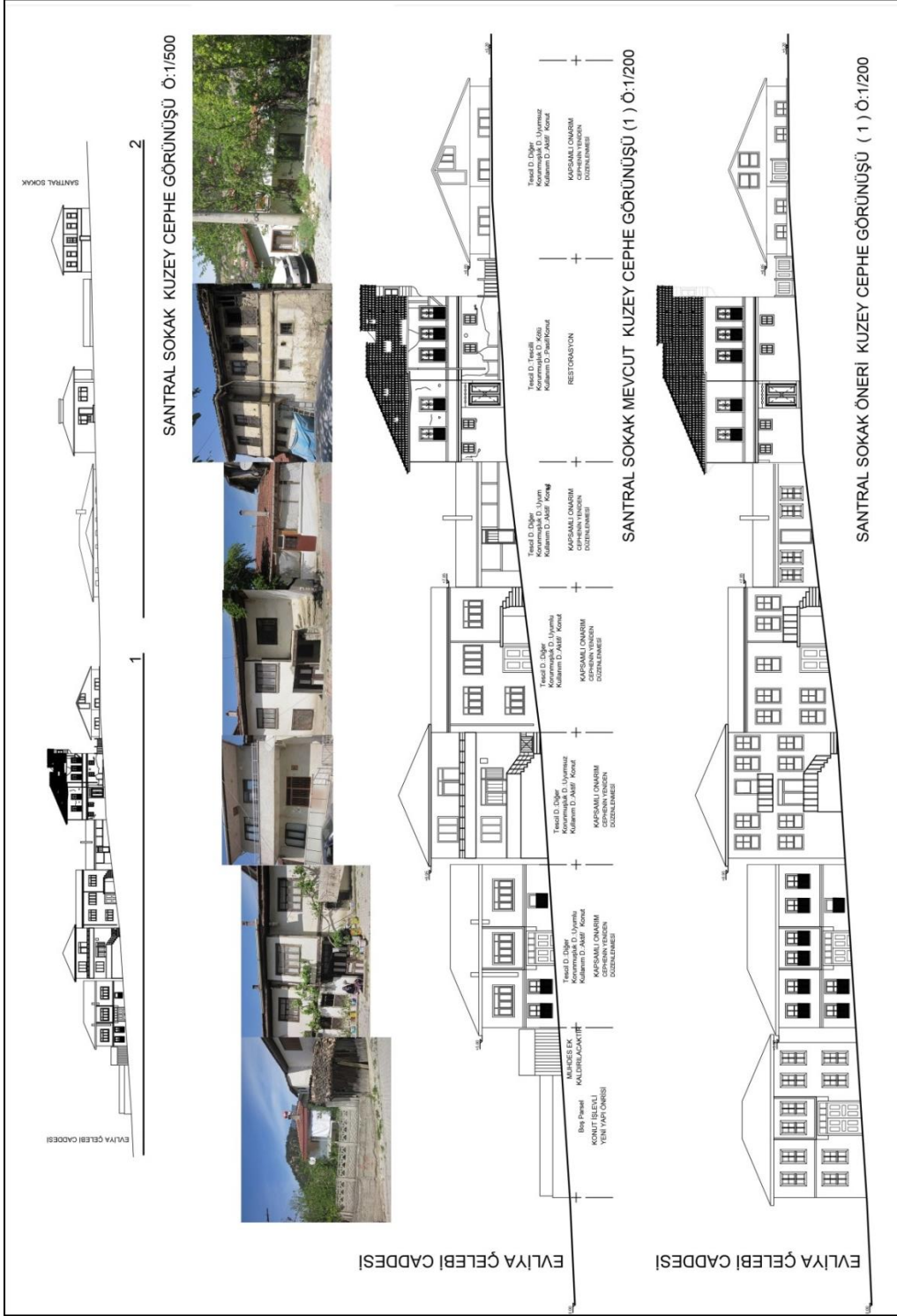
Şekil 7.9: Ankara Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Güney, 3).

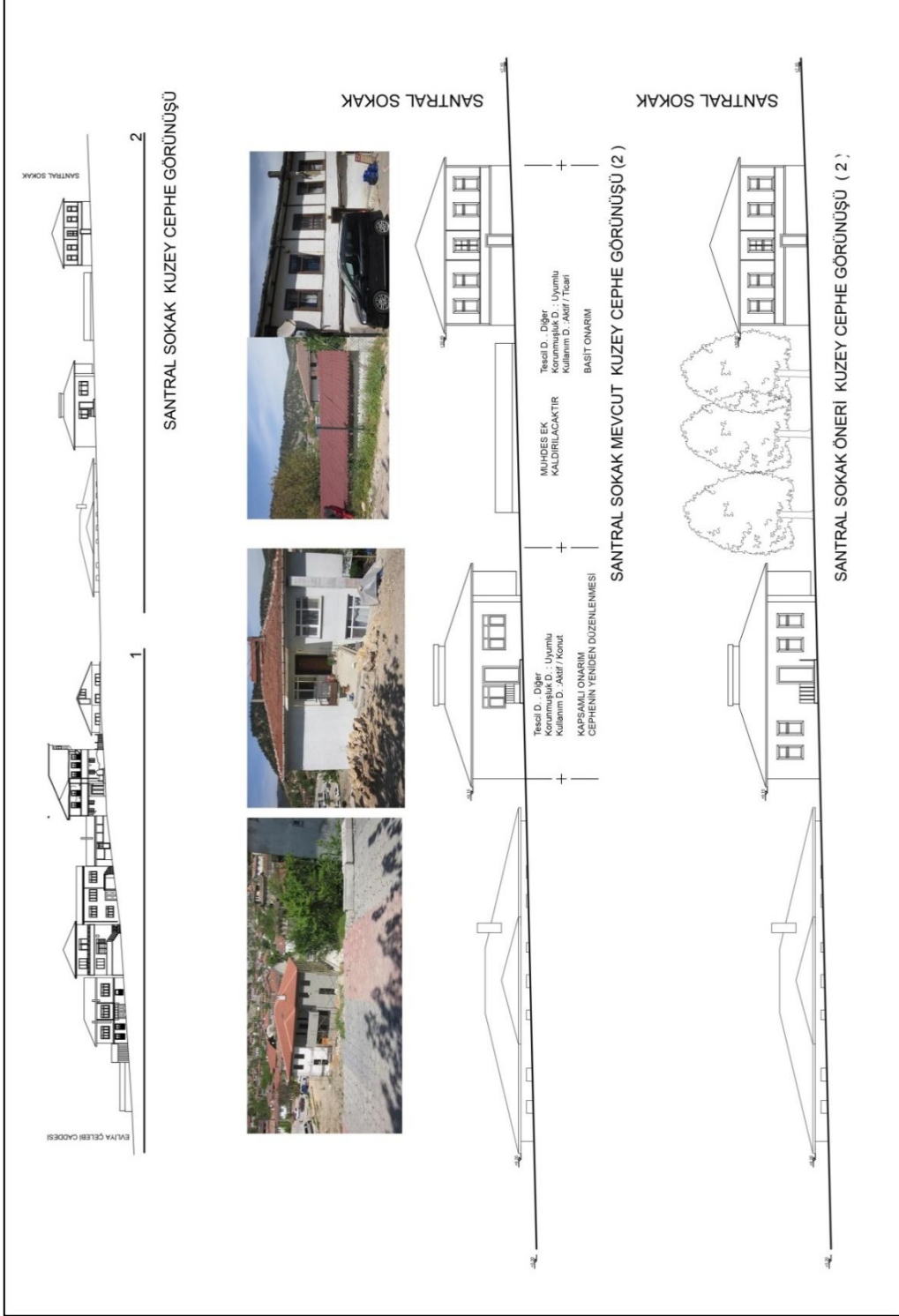
Şekil 7.11: Meydan mevcut durum ve öneri silüeti (Doğu).

Şekil 7.12: Meydan mevcut durum ve öneri silüeti (Batı).

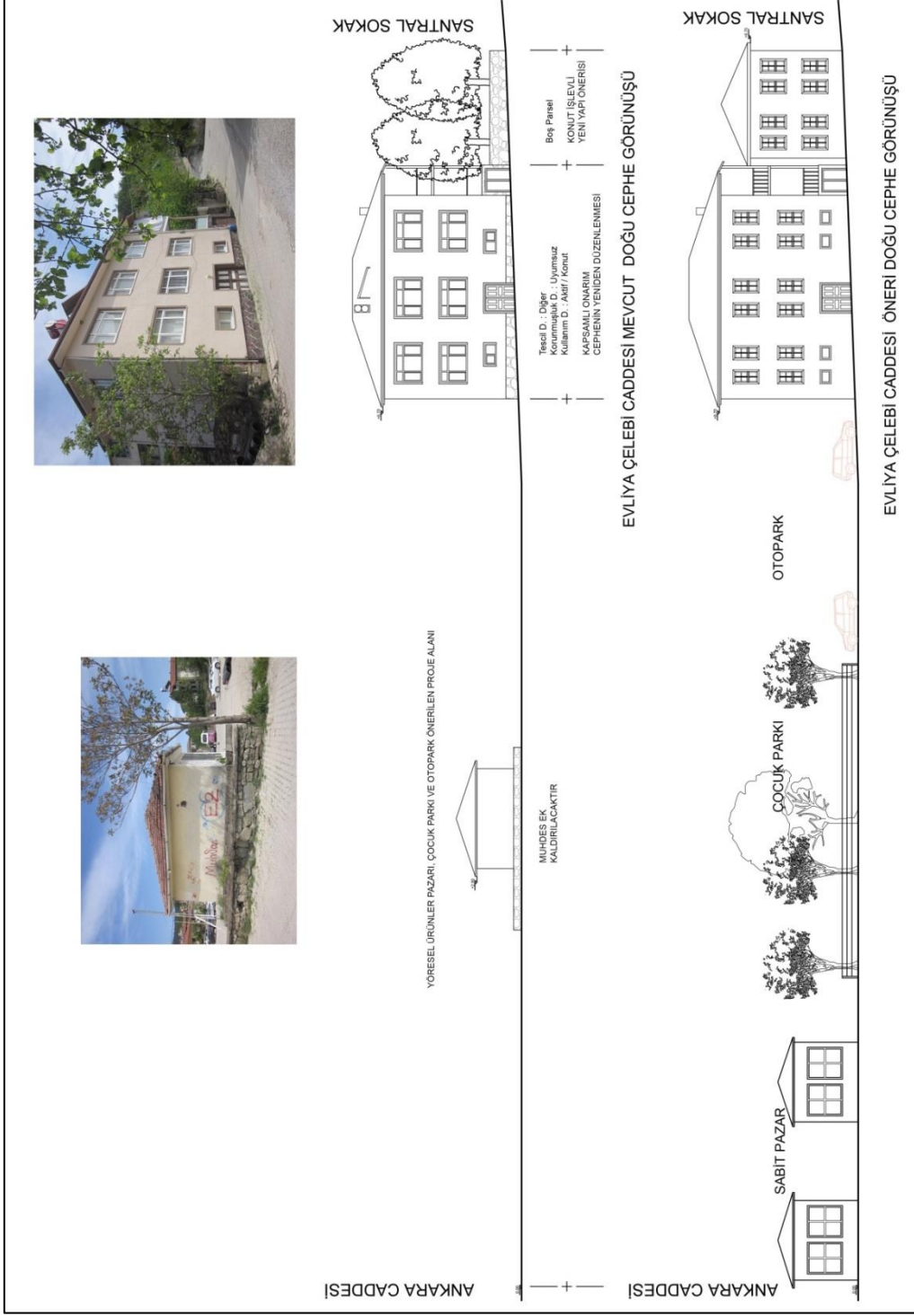
Şekil 7.13: Santral Sokak mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 1).

Şekil 7.14: Santral Sokak mevcut durum ve öneri silüeti (Kuzey, 2).

Şekil 7.15: Evliya Çelebi Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Batı).

Şekil 7.16: Evliya Çelebi Caddesi mevcut durum ve öneri silüeti (Doğu).

8.SONUÇ

Taraklı içinde barındırdığı anıtsal ve sivil mimarlık örneği tarihi yapılar, geçmişten gelen yerleşim ve dolaşım anlayışı ile geleneksel dokusunu bugüne dek koruyabilmiş nadir kentlerden biridir. Kültürel değerlerin öneminin daha iyi anlaşıldığı günümüz dünyasında, böyle bir dokunun korunması ve yaşatılması yerel halk kadar herkesin görev ve sorumluluğudur. Bu sorumluluk hissinden hareketle bu çalışmaya, Taraklı geleneksel dokusunun korunmasına katkı sağlanması ve nitelikli tarihi bir yapının belgelenmesi amacıyla hakkında daha önce herhangi bir bilimsel çalışma yapılmamış olan Vidadiye Gencay Evi konu edilmiştir. Yapılan literatür ve alan çalışmaları sonucunda yapının konumu, geçmişi, mimari özellikleri detaylı olarak incelenmiştir. Yapısal ve çevresel ölçekte koruma sorunları saptanarak çözüm önerileri geliştirilmiştir. Özgün niteliklerini neredeyse bütünüyle koruyan yapının içinde bulunduğu olumsuz şartların temel kaynağı olarak terk edilmesi görülmektedir. Bu sebeple yapının korunmasında yeniden kullanımı büyük önem arz etmektedir. Hazırlanan restorasyon çalışmasında özgün işlevi olan konut işlevi ile yeniden kullanılması önerilmiş, bu yolla varlığını sürdürmesi ve içinde bulunduğu dokuya değer katması hedeflenmiştir.

Yapı için önerilen restorasyon çalışması, özgün plan kurgusu, cephe nitelikleri ve malzeme yapısının korunması prensibiyle hazırlanmıştır. Bu çerçevede özgün işlevi olan konut kullanımının günümüz yaşam koşullarına entegre edilmesi için asgari düzeyde değişiklik ve ilave önerilmiştir. Yapılan ekler ve malzeme seçiminde yine yapının özgün yapısı göz önünde tutulmuştur.

Vidadiye Gencay Evi çevresinde belirlenen alan için yapılan analizler sonucu tarihi dokunun koruma sorunları saptanmıştır. Yine bu analizler doğrultusunda saptanan sorunlara bütüncül bir koruma anlayışı ile çözümler önerilerek, geleneksel yerleşim dokusunun sürdürülebileceği silüet çalışmaları hazırlanmıştır. Önerilen silüet çalışmaları dokuya ait doluluk boşluk oranları, gabari yükseklikleri, cephe özellikleri gözetilerek hazırlanmıştır. Yapılan analizlerle saptanan sorunların çözümüne yönelik, kalıcı yöresel ürün pazarı, rekreasyon alanı ve otopark önerisi geliştirilmiştir.

Tanıtım faaliyetlerinin artması, bölgeye ulaşım kanallarının geliştirilmesi, sosyal faaliyetlerin artırılması ve koruma sorunlarına önerilen çözümlerle birlikte

dokunun korunmasının yanı sıra, ziyaretçi sayısının da artacağı düşünülmektedir. Bu şekilde, azalmakla birlikte hala sürmekte olan yöreye has zanaatlara ilgi uyanabilir. Aynı zamanda günümüzde de bölge halkı tarafından aktif olarak sürdürülen meyvecilik de son yıllarda organik ürünlere artan ilgiyle beraber önemli bir ekonomik faaliyet haline gelebilir. Gelişen ekonomik faaliyetlerle birlikte yoğun olarak görülen dışa göçün azalacağı ve bu yolla Taraklı'nın benzer yerleşkelerde görülen yerli halk tarafından terkedilme sonucu yapay bir turizm kasabası haline gelmesinin önlenebileceği düşünülmektedir.

Taraklı'daki koruma faaliyetlerine dayalı kalkınma girişimini diğer bölgelerden ayıran nitelik, sadelik ve doğayla bütünleşmeyi ön plana çıkarıyor olmasıdır. Geleneksel yapıları tekil bazda korumak yerine doğal çevresiyle birlikte mimari mirası, geleneksel yaşamı, kültür, örf ve ananeyi koruma gayesiyle hareket edilmesidir [Erdoğan, Akarsu, 2018]. Bu anlayışla modern yaşamın hızında ve betonlaşan şehirlerinde yaşayan insanlara, doğa ve gelenekle bütünleşmiş başka türlü bir yaşam teklif eden Taraklı'nın, geleneksel yapılarda olduğu gibi yeni yapılarda da ahşap ve kerpiç kullanımını sürdürerek şehirleşme için betona mahkum olunmadığının da savunusunu yapabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın, Taraklı hakkında yapılan bölgesel ve yapısal ölçekteki araştırmalara katkı sağlaması ve gelişmekte olan koruma bilincine kaynak teşkil etmesi umulmaktadır.

KAYNAKLAR

Acun H., (1993), “Sakarya İli-Taraklı İlçesi ve Yunus Paşa Cami, 1.baskı, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları.

Ahunbay Z., (2018), “Tarihi Çevre Koruma ve Restorasyon”, 10. Baskı, Yem Yayınları.

Akıncıtürk N., (2002), “700 Yıllık Cumalıkızık Köyü Yapısal Sorunlarının Fiziksel Boyutu”, Uludağ üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 7 (1), 197-210.

Başoğlu S., (2017), “Sakarya Taraklı Bölgesinde Mimari Doku ve Restorasyon Süreçleri”, Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi.

Çankaya U., (1992), “Adapazarı Taraklı İlçesi Ulucami Mahallesindeki Korunması Gerekli Kültür Varlıklarının Tespiti Ve Onlar İçin Rönovasyon Önerilerinin Geliştirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi.

Çetin Y., (2014), “Bir Geç Dönem Osmanlı Şehir Hanı: Taraklı Han (Hacı Atıf Hanı)”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7 (29), 202-209.

Çetin Y., (2013), “Kuruluş Dönemi Osmanlı Mimarisine Ait Bir Hamam Örneği: Sakarya-Taraklı Yunus Paşa Hamamı”, The Journal of Academic Social Science Studies, 6 (2), 285-295.

Elmas E., (2013), “Tarihi Sakarya Bölgesinde Sivil Mimari: Geç 19. Yüzyıl ve Erken 20. Yüzyılda Taraklı Konutlarının Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi.

Erdoğan N., Akarsu H. T., (2018), “Gelenekten Cittaslow’a Taraklı”, 1. Baskı, Verita Yayınları.

Evliya Ç., (1985), “Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Cilt 1-2”, 1. Baskı, Üçdal Neşriyat.

İbn-i Battuta, “Büyük Dünya Seyahatnamesi”, 1. Baskı, Yeni Şafak Yayınları.

Kan H., (2009), “Taraklı Yerleşimindeki Tarihi Dokunun Sürdürülebilirliği Bağlamında Kentsel Koruma ve Geliştirme Stratejileri”, Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi.

Özkan S.S., (2008), “Taraklı’nın Fiziksel ve Tarihsel Dokusu, Sivil ve Anıtsal Mimarlık Örnekleri Hacı Rıfatlar Konağı Restorasyonu”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Öztaş E.B., (2006), “Sakarya’nın Taraklı İlçesinde Bulunan Tarihi Evlerin Tespiti”, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi.

Seymen F., (2008), “Taraklı’da Geleneksel Sivil Mimaride Kullanılan Yapım Teknikleri ve Sadık Özen Evi Restorasyon Önerisi”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi.

Tamer C., (2002), “Taraklı Yunus Paşa Camii Restorasyonu 1960-1961”, 1. Baskı, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu.

Taraklı Belediye Arşivi, 2018.

Toprakeşenler S., (1994), “XVI. Yüzyılda Göynük ve Yenice-i Taraklı Kazaları”, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi.

TUIK, (2018), Adrese dayalı (ADNKS) Nüfus Sayımı Sonuçları, Türkiye İstatistik Kurumu.

Turgay, T., Buyruk Erkuş P., (2018), “Geleneksel Taraklı Evleri ve Kentsel Koruma”, İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi, 7 (2), 1-19.

Uluengin B., (2018), “Rölöve”, 8. Baskı, Yem Yayınları.

Web 1, (2019), <http://www.tarakli.bel.tr/nufus.asp>, (Erişim Tarihi: 24/05/2019).

Web 2, (2019), <https://islamansiklopedisi.org.tr/yunus-pasa>, (Erişim Tarihi: 28/05/2019).

Web 3, (2019), <https://earth.google.com/web/@40.39607663,30.49266472,442.77589721a,557.40179542d,35y,-0h,0t,0r>, (Erişim Tarihi: 09/06/2019).

Web 4, (2019), <http://www.arkiv.com.tr/proje/tarakli-kent-meydani/7384>, (Erişim Tarihi: 24/11/2019).

Web 5, (2019), <http://www.hanimelikonagi.com/>, (Erişim Tarihi: 8/12/2019).

ÖZGEÇMİŞ

Selva BAYRAK 1991 yılında Sakarya’da doğdu. 2009 yılında başladığı Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Bölümü lisans eğitimini 2015 yılında başarıyla tamamladı. 2017 yılında Gebze Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. Sakarya’da mimarlık ve inşaat firmalarında mimar olarak çalışma hayatını sürdürmektedir.

EKLER

Ek A: Tez Çalışması Kapsamında Yapılan Yayınlar

Bayrak, S., Aydın E. Ö., (2019), “Taraklı’da 20. yy başında inşa edilen bir sivil mimarlık örneği yapının mimari analizi: Vidadiye Gencay Evi”, Gebze Teknik üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Araştırmalar Sempozyumu, Gebze, 17-19 Haziran.

Ek B: Diğer Ekler (CD)

- Ek C: Rölöve paftaları
- Ek D: Malzeme analizi paftaları
- Ek E: Bozulma analizi paftaları
- Ek F: Restitüsyon paftaları
- Ek G: Müdahale analizi paftaları
- Ek H: Restorasyon paftaları.